

ELÄMÄN MONET PAIKAT

Chileläistaustaisten toisen polven maahanmuuttajien kokemuksia
arjen ylirajaisuudesta

Riikka Virta
Pro gradu -tutkielma
Tampereen yliopisto
Johtamiskorkeakoulu
Ympäristön ja alueiden politiikka
Huhtikuu 2014

Tampereen yliopisto
Johtamiskorkeakoulu

VIRTA, RIIKKA: Elämän monet paikat: chileläistäustaisten toisen polven maahanmuuttajien kokemuksia arjen yllirajaisuudesta

Pro gradu -tutkielma, Ympäristön ja alueiden politiikan opintosuunta
74 sivua, 4 liitesivua
Huhtikuu 2014

Tämä pro gradu -tutkielma käsittelee Suomessa asuvien toisen sukupolven chileläisten kokemuksia transnationaalisista, yllirajaisista sidoksista ja vanhempien synnyinmaista sekä tarkastelee sitä, millaisia merkityksiä näillä sidoksilla on haastateltaville. Lisäksi tutkielmassa kysytään, miten ihmiset ja paikat saavat yksilön maailmassa merkityksellisen aseman pyrkimyksenä hahmottaa niitä keinoja, joiden kautta siteet ihmisiin ja paikkoihin Suomen ulkopuolelle syntyvät.

Tutkielmassa nojataan humanistisen maantieteen paikkatulkintaan, jossa paikka nähdään erilaisten merkityksenantojen kautta muodostuvana elettyinä tilana. Tutkielmassa on keskeistä ymmärtää paikkojen kokemiseen liittyvä kehollisuus, ja matkustamisen aikaansaamat tunnereaktiot kuulumisen siteiden muodostumisessa. Lisäksi yllisukupolvisuudella ja perhekerronnalla voidaan nähdä olevan vaikutusta luotaessa sidoksia paikkojen ja ihmisten kanssa kulttuurien välillä.

Tutkimusaineisto koostuu viidestä teemahaastattelusta. Haastatteluja analysoidaan kerronnallisen tutkimuksen näkökulmasta kenttähavaintoihin tukeutuen. Haastateltavien kertomusten avulla tavoitteena on ollut tarkastella, millaisia piirteitä liittyy jälkipolven kokemuksellisiin sidoksiin Suomessa sekä ajatuksiin kahden maan välillä elämisestä.

Työn keskeinen johtopäätös on, että kuulumisen siteitä muodostetaan osin henkilökohtaisesti koettuna ja osin yllisukupolvisesti kerrotun perusteella. Tällöin perheellä ja chileläisellä suvulla näyttää olevan merkitystä sen suhteen, minkälaisen merkityksen omat juuret toisen sukupolven maahanmuuttajien elämässä saavat. Lisäksi kuulumisen siteiden muodostumisen kannalta olennaiseksi muodostuu kehollisuuden merkitys, kun Chileen matkustettaessa toisen polven näkökulmasta osin epäaktiiviset tai sisällyksettömät suhteet muuntuvat merkityksellisiksi sosiaalisiksi siteiksi. Vierailut Chileen nousevat merkittävinä esiin muodostettaessa suhteita ihmisten lisäksi myös paikkoihin.

Tutkielma osoittaa, että tilallinen kuuluminen jäsentyy monitasoiseksi sosiaaliseksi prosessiksi, jolloin toisen sukupolven chileläiset ovat arjessaan suhteessa sekä paikalliseen suomalaiseen kontekstiin että Suomen rajat ylittäviin eri tavoin muotoutuviin suhteiden verkostoihin. Transnationaalisuus näyttäytyy monipaikkaisena; toisen sukupolven verkostot levittäytyvät moniin maihin, jolloin yllirajaisiin sidoksiin kiinnittyy oman perheen ja sukulaisten lisäksi myös muita ihmisiä. Tällöin yllirajaisessa kontekstissa kuulumisen siteitä määritetään itse aktiivisesti omien intressien kautta. Lisäksi aineisto tarjoaa näkymiä, jossa oma tausta koetaan positiivisena voimavarana omassa elämässä ja yllirajaiset käytännöt muodostavat luonnollisen osan arjen toimintoja.

Avainsanat: paikka, tilallinen kuuluminen, toisen sukupolven maahanmuuttajuus, kokemukset, transnationaalisuus, yllisukupolvisuus, kehollisuus.

Sisällys

1 JOHDANTO	1
2 TOISEN POLVEN MAAHANMUUTTAJIEN TRANSNATIONAALISUUS	4
3 TRANSNATIONAALISUUS JA ETNOGRAFINEN TUTKIMUS	8
3.1 Metodologiset kiinnostuskohdat.....	8
3.2 Aineiston kuvaus.....	9
3.3 Etnografinen kehys ja kenttä.....	11
3.4 Kerronnallinen analyysi	13
4 TILALLINEN KUULUMINEN YLIRAJAISISSA KONTEKSTISSA	15
4.1 Paikka-käsitteen keskeisyys tutkimuksessa	15
4.2 Tilallisen kuulumisen sosiaalinen rakentuminen	17
4.3 Paikalliset ja transnationaaliset sidokset.....	19
4.4 Ylisukupolvisuus kuulumisen siteiden muodostumisessa	22
5 MONITASOINEN TRANSNATIONAALINEN KUULUMINEN.....	25
5.1 Irrallisuuden tunteet	25
5.2 Ylisukupolvisuus ja muistot.....	30
5.2.1 Kerrontana, muisteluna	30
5.2.2 Kielenä	32
5.3 Transnationaalin kuulumisen neuvottelukenttä	37
5.3.1 Kosmopoliittisuuden vivahteita	37
5.3.2 Chileläisyys transnationaalisessa elämässä.....	42
5.3.3 Vierailut Chileen ja keuhollisuuden voima.....	48
5.3.4 Merkityksettömät rajat ja virtuaalisuus.....	58
6 JOHTOPÄÄTÖKSET.....	62
7 LOPUKSI.....	66
LÄHTEET.....	68
LIITTEET	75

1 JOHDANTO ¹

”Kun ei ole mitään, mihin palata, voi luoda oman elämänsä ihan itse. Tämä antaa valtavan vapauden tunteen.” (Helsingin Sanomat 2.4.2013)

Helsingin Sanomien artikkelissa kirjoitetaan modernin ruotsinsuomalaisuuden vahvasta kulttuurisesta nosteesta. Suomalaisia juuria ei tarvitse enää hävetä, vaan ruotsinsuomalaisuus on olemassa kulttuuri-identiteettinä. Artikkelissa esitellään siirtolaisbändin kaksi jäsentä Daryan ja Viktorin – molemmat suoma-laistaustaisia – ja kuvaa sitä, miten bändinsä myötä molemmat ovat miettineet entistä enemmän identiteettiään. Darya luokittelee bändinsä siirtolaisbändiksi, joka edustaa sitä, mitä Ruotsi on tällä hetkellä. Artikkelissa on kuvaus siitä, miten omaa identiteettiä määritellään ja miten ruotsinsuomalaisuus edustaa nyky-yhteiskunnassa jotain muuta aikaisempaan verrattuna. Siitä huolimatta, että uusi ruotsinsuomalaisuus on jutun mukaan iloisen itsetietoisuutta, molemmat haastateltavat tuovat esiin kaihon ja kaipuun.

Tämä tutkielma on syntynyt kiinnostuksesta siihen, millaisen merkityksen chileläiset sukujuuret voivat saada chileläistaustaisten toisen polven maahanmuuttajien keskuudessa. Toisin kuin vanhemmilleen, lähtömaa on usein toiselle sukupolvelle tuntematon ja uusi maa, johon täytyy tutustua ja luoda suhteita omin keinoin. Kiinnostavaa on se, miten omaa identiteettiä ja kuulumisen siteitä luodaan transnationaalissa, ylirajaisessa kontekstissa. Ylirajainen elämämpiiri voi näyttäytyä Suomen ja Chilen punnitsemisena suhteessa toisiinsa jälkipolven pohtiessa elämän valintojaan. Chile voi olla läsnä Suomessa syntyneen tai täällä suurimman osan elämästään asuneen toisen polven elämässä erilaisten symbolien muodossa kuten kodin esineinä, kielenä tai etnisenä yhteisönä. Samaten Chileen mahdollisesti suuntautuvien matkojen aikana Suomi saattaa näyttäytyä esimerkiksi tuliaisina tuotuinä esineinä. Kiinnostavaa elämän muotoutumisen kannalta on havainnoida, pitääkö toinen polvi yhteyttä Chilessä asuviin sukulaisiin tai muihin tuttaviiin, jolloin omat arjen käytännöt sisältävät yli rajojen tapahtuvaa sosiaalisten suhteiden ylläpitoa ja luomista. Tutkimus kiteytyy kysymyksiin siitä, minkälaiseksi suomalaisuus tai chileläisyys oikeastaan muodostuu silloin, kun elämä levittäytyy moniin paikkoihin. Tunteeko toisen polven chileläinen olevansa suomalainen, chileläinen vai jotain tältä väliltä, vai voiko oma kuulumisen

¹ Tämä pro gradu on tehty osana Suomen Akatemian rahoittamaa hanketta (SA 266161).

paikka määrittyä perinteisen kansallisvaltioajattelun ja ”kotimaan” lisäksi esimerkiksi oman intohimon, kuten musiikin kautta. Kehollisuus, paikkaidentiteetti ja erilaiset paikan merkitykset ovat teemoja, jotka ovat erityisesti kiinnostaneet minua opintojeni varrella. Kiinnostus chileläiseen kulttuuriin heräsi ollessani opiskelijavaihdossa Chilessä vuonna 2012. Alusta asti minulle oli selvää nimenomaan toisen sukupolven ja heidän kokemusmaailmansa tutkiminen, koska minua kiinnostaa se ylirajainen - kahden tai useamman maan välille levittäytyvä - konteksti, jossa toinen polvi elää.

Syyskuun 11. päivänä vuonna 1973 Chilessä tapahtui sotilasvallankaappaus, kun oikeistolaisen kenraalin Augusto Pinochetin johtamat asevoimat ottivat vallan Chilessä. Sotilasjoukot syrjäyttivät vallasta maata hallinneen vasemmistokoalition ja surmasivat presidentti Salvador Allenden. Maahan julistettiin sotatila ja sotatilalait astuivat voimaan välittömästi vallankaappauksen jälkeen. Pinochetin toimesta lakkautettiin Chilen parlamentti, kiellettiin puolueet ja ammattiyhdistysliike sekä aloitettiin vastustajien ja sosialismin hävittäminen maasta juuriaan myöten. Kaikki vasemmistolaisia mielipiteitä esittäneet chileläiset sekä muista Latinalaisen Amerikan maista aiemmin Chileen paenneet vasemmistolaiset olivat vaarassa. Sadattuhannet chileläiset joutuivat pidätetyiksi, kidutetuiksi, maanpakoon ja tuhannet jopa tapetuiksi. Vallankaappauksen jälkeisistä vuosista muodostui chileläisille, erityisesti Chilen vasemmistolle, yhteisesti jaettu, mutta julkisesti vaiettu traaginen todellisuus. (Hiilamo 2010, 47, 56–61.)

Monien vaikeiden vaiheiden kautta vuoden 1973 lopussa Suomi vastaanotti ensimmäiset viralliset pakolaiset Chilestä. Suomessa ei ollut aiempaa kokemusta pakolaisten vastaanottamisesta, eikä edes vastaavaa organisaatiota heistä huolehtimaan, minkä vuoksi Suomen Punainen Risti otti asian hoitaakseen (Hiilamo 2010, 167). Vuosien 1973–1977 välillä Suomeen saapui 182 Chilen pakolaista, joiden joukossa oli myös muiden Latinalaisen Amerikan maiden kansalaisia (Hiilamo 2010, 316). Huhtikuussa 2010 julkaistu Heikki Hiilamon kirjoittama teos *Kuoleman listat – Suomalaisten salainen apu Chilen vainotuille* on ensimmäinen kattava kartoitus Suomen ensimmäisten pakolaisten ja heitä auttaneiden henkilöiden vaiheista. Suomessa asuvien Chilen pakolaisten ja heidän jälkeläistensä historiatietoisuutta omassa pro gradu -tutkielmassaan tarkastellut Kaisa Korhonen (2010, 6) kuvaa vallankaappausta Suomeen saapuneille Chilen pakolaisille kokemukseksi kärsimyksestä ja menetyksistä, joiden muistosta on muodostunut osa heidän henkilökohtaista ja kollektiivista identiteettiään. Tapahtuma on merkittävä, koska se aloitti Suomen YK:n alaisen pakolaispolitiikan historian (mts. 6).

Omassa tutkielmassani en tule keskittymään niinkään siirtolaisuuden historiallisiin kehityskulkuihin tai maahanmuuttajien ensimmäiseen polveen, vaan tarkastelen nimenomaan chileläisiä toisen polven maahanmuuttajia. Chileläisten maahanmuuttajien ensimmäistä polvea voidaan luonnehtia diasporisiksi yhteisöiksi, jotka ovat perineet kielen, kulttuurin ja tavat lähtömaastaan ja joille eri tutkimusten mukaan on ominaista vahvan yhteisen kollektiivisen identiteetin omaksuminen (Cohen 1997, 9).

Kiinnostavaa tämän tutkielman kannalta on ensimmäisen polven diasporisuuden sijaan tarkastella sitä, millaisia piirteitä liittyy maahanmuuttajien jälkipolven kokemuksellisiin sidoksiin Suomessa ja ajatukseen kahden maan välillä elämisestä. Millaisena toisen polven maahanmuuttajuus näyttäytyy? Kysymykset kiinnittyvät kulttuurien välillä muotoutuviin sidoksiin paikkojen ja ihmisten välillä. Pyrkimyksenä on havainnoida, kokevatko Chilen toisen polven maahanmuuttajat elämisen ja liikkumisen kahden kulttuurin välissä sujuvaksi ja luonnolliseksi. Soveltuuko Cohenin (1997) nimeämä transnationaalinen identiteetikategoria toisen polven maahanmuuttajiin ja omaksuvatko he joustavasti eri kulttuurien ominaisuuksia sen mukaan, miten ne heidän tarpeisiinsa sopivat? Tässä tapauksessa transnationaalinen verkosto aktivoi aikaan ja identiteettiin liittyvää pohdintaa ilman, että toinen polvi kokee merkittäviä ristiriitoja kahden kulttuurin ja eri viiteryhmien yhteensovittamisessa. Tämän johdosta suomenchileläisyys on mahdollista tulkita lisäominaisuudeksi omia kuulumisen siteitä muodostettaessa.

Tutkimuksen tavoite ja tutkimuskysymykset

Pro gradu -tutkielmassani käsittelen kysymyksiä transnationaalisuudesta ja tilallisesta kuulumisesta (*spatial belonging*) Suomen chileläisten toisen polven maahanmuuttajien näkökulmasta. Tarkastelen transnationaalisuutta Suomessa syntyneiden tai täällä suurimman osan elämästään eläneiden ihmisten eli toisen sukupolven näkökulmasta. Selvitän toisen sukupolven kokemuksia transnationaalisista sidoksista ja vanhempien synnyinmaista sekä tarkastelen sitä, millaisia merkityksiä näillä sidoksilla haasteltaville on. Lisäksi kysyn, miten ihmiset ja paikat saavat yksilön maailmassa merkityksellisen aseman pyrkimyksenäni hahmottaa niitä keinoja, joiden kautta merkittävät sosiaaliset siteet ihmisiin ja paikkoihin Suomen ulkopuolelle syntyvät. Toisin sanoen: miten transnationaalisten suhteiden muodostamaa kenttää todellisuudessa luodaan ja ylläpidetään? Tutkielmassa mielenkiintoiseksi nousevat virtuaaliset ja fyysiset kohtaamiset – läsnäolon vaikutus. Tarkastelen virtuaalisia ja fyysisiä kohtaamisia sidosten uusintamisessa ja kuulumisen siteiden muodostumisessa. Aineisto tulee osoittamaan matkustamisen

painoarvon ja sen, miten toisen sukupolven kokemuksia ja ylirajaisia sidoksia saattaa osaltaan selittää matkustamisen tuottamat kasvokkaiset kohtaamiset.

Tutkimusongelmani on tilallinen kuuluminen ylirajaisessa kontekstissa ja juurien merkitys omia kuulumisen siteitä muodostettaessa. Ongelman tarkastelemiseksi kysyn tarkemmin tutkimuksessani:

1. Miten tilallinen kuuluminen jäsentyy toisen polven chileläisten kertomuksissa?
2. Miten chileläiset juuret ja ylirajainen konteksti näyttäytyvät toisen polven maahanmuuttajan tilallissa identifioitumisessa?
 - Millaisissa (arjen)käytänteissä tilallinen kuulumisen tunne syntyy ja millaisia ilmenemismuotoja se saa toisen polven chileläisten kertomuksissa?

2 TOISEN POLVEN MAAHANMUUTTAJIEN TRANSNATIONAALISUUS

Tässä työssä tarkastellaan toisen polven maahanmuuttajia ja transnationaalisuutta. *Toisen polven maahanmuuttajan* käsitteellä viitataan maahanmuuttajien jälkipolveen eli niihin lapsiin ja nuoriin, joiden vanhemmat tai toinen vanhemmista on syntynyt vastaanottavan maan ulkopuolella (esim. Andersson, Lithman & Sernhede 2005, 348). Rumbautin (2004) mukaan toinen sukupolvi tarkoittaa vastaanottavassa maassa syntyneitä lapsia, mutta usein siihen katsotaan lukeutuvan myös nuorena muuttaneet (esim. Purkayastha 2005, vrt. Martikainen & Haikkola 2010). Ilmauksella kuvataan jälkipolvea, joka on syntynyt ja kasvanut vanhempien uudessa kotimaassa, eivätkä he siten itse ole maahanmuuttajia. Tämän vuoksi määritelmä kuvaa maahanmuuttajuutta ikään kuin perittynä ominaisuutena, joka ilmenee puhuttaessa muun muassa kolmannesta maahanmuuttajasukupolvesta. Toisen polven käsitettä voidaan pitää kiistanalaisena, sillä on kyseenalaista määritellä ihminen pääasiallisesti maahanmuuttajien jälkeläiseksi, vaikka hän tosiasiassa edustaisikin kantaväestöä ja olisi syntynyt ja kasvanut asuinmaassaan. Onkin tarpeellista asettaa uudelleen tarkasteluun toisen polven erilaiset merkitykset: mielletäänkö toinen polvi ikuisesti ulkomaisten juuriensa edustajiksi, vai annetaanko heille mahdollisuus irtautua tästä perinnöstä, joka voidaan mieltää sekä sosiaalisena taakkana että kulttuurisena rikkautena. (Bryceson & Vuorela 2002, 147.) Käsitteenä toisen polven maahanmuuttaja on kuitenkin niin vakiintunut, että monet tutkijat ovat ottaneet sen käyttöönsä (Andersson, Lithman & Sernhede 2005, 348).

Tässä tutkielmassa tarkastelen tilallisen kuulumisen muodostumista transnationaalisessa kontekstissa chileläistäustaisten toisen sukupolven maahanmuuttajien näkökulmasta viitaten toisella polvella Suomessa syntyneisiin tai täällä suurimman osan elämästään eläneisiin ihmisiin. Ilmaisun ”toisen polven maahanmuuttaja” olen ottanut mukaan omaan työhöni sen vakiintuneen aseman vuoksi, mutta en halua etukäteen määrittää haastateltavieni toisen polven maahanmuuttajuuden ulottuvuuksia. Kuten kategoriat monesti, myös toinen polvi, kätkee sisäänsä erilaisia ihmisiä ja huomattavaa monimuotoisuutta. Pyrkimyksenäni on ottaa etäisyyttä myös tieteellistä tutkimusta vaivanneisiin kulttuurisiin ja sosiaalisiin kategorisointeihin. Tämän tutkielman tavoitteena ei ole luoda yleistystä toisen polven maahanmuuttajien transnationaalisista sidoksista ja tilallisista käytännöistä, vaan pikemminkin pyrkimyksenä on kokemusmaailman kuvaus subjektiivisella tasolla tarkasteltuna.

Tutkimukseni kannalta keskeinen käsite liittyy *transnationalisuuteen*. Steven Vertovec (2001; 2009) lähestyy transnationaalisuutta, ylirajaisuutta, sosiokulttuurisena, poliittisena, taloudellisena ja uskonnollisena ilmiönä. Transnationaalisuudella voidaan yleisesti viitata yksilöiden, verkostojen ja organisaatioiden ylläpitämien ylikansallisten suhteiden lisäksi erityisesti siteitä uusintavaan ja säilyttävään kontekstiin maahanmuuttajia ja heidän jälkipolveaan tarkastellessa. Vertovec määrittelee transnationaalisuuden kansallisvaltioiden rajat ylittäviksi prosesseiksi ja suhteiksi, joissa keskeisessä roolissa ovat ei-valtiolliset toimijat. (Vertovec 2001, 573–576.) Vertovec (ks. myös Portes, Guarnizo & Landolt 1999) on tutkinut erityisesti maahanmuuttajien transnationaalisia suhteita ja sitä, miten perheeseen, sukupuoleen ja identiteettiin liittyvät kysymykset järjestäytyvät uudelleen ylirajaisen suhteiden ja elämänmuotojen kautta. Monissa perheyhteisöissä osa jäsenistä asuu eri maissa joko pysyvästi tai osan aikaa vuodesta, millä on merkittäviä vaikutuksia puolisoitten välisiin suhteisiin, lasten kasvatukseen ja arkielämän järjestämiseen. (Steven Vertovec 2001, 573–582.) Transnationalismin tai transnationaalisuuden – ylirajaisuus, ylikansallisuus – termeillä kuvataan usein uudentyyppisiä kansalaisuuden muotoja ja ylipäättään koko kansalaisuuden muutosprosessia (Ronkainen 2006, 240).

Akkulturaatio, assimilaatio ja integraatio termeihin verrattuna transnationaalisuus on globaalin perspektiivin käsite ja myös konkreettisempi verrattuna abstraktiin globalisaation käsitteeseen. Transnationaalisuus kiinnittää huomiota merkityksiin ja suhteisiin, jotka yhdistävät eri paikkoja toisiinsa yli kansallisten rajojen. (Huttunen 2002, 45–46.) Huttusen tulkintatapaa mukaillen, transnationaalisuuden käsitteen ottaminen mukaan tarkastelukehikooni on perusteltua, sillä sen avulla on mahdollista ym-

märtää toisen polven maahanmuuttajien elettyä tilaa ja maailmaa, jossa paikallista ja globaalia tai aikaa ennen ja jälkeen vanhempien maahanmuuton ei välttämättä aseteta vastakkain. Tällöin tarkastelussa on se monitasoinen tilallinen kuuluminen, johon liittyy moninaisia ja päällekkäisiäkin kerroksia ulottuen paikallisesta globaaliin kontekstiin.

Käytän omassa tutkielmassani transnationaalien tai ylirajaisuuden käsitettä siitä lähtökohdasta, että haastateltavillani toisen polven chileläisillä on tavalla tai toisella jonkinlaisia suhteita Chileen ja mahdollisesti myös muihin maihin. Transnationaalisuus herättääkin kysymyksiä tilallisen kuulumisen muodostumisesta ja mahdollisesta moniulotteisesta suuntautumisesta useisiin paikkoihin. Transnationaalista kontekstia tarkastellessani huomio kiinnittyy siihen, onko jälkipolvella sosiaalisia tai kielellisiä siteitä Chileen. Kiinnostavaksi tällöin nousee mahdollisten suhteiden luominen ja ylläpito Chilessä asuviin ystäviin tai sukulaisiin ja se, käyvätkö he lomillaan vanhempiensa entisessä kotimaassa. Ylirajaisessa verkostossa elämiseen saattaa viitata myös jälkipolven mahdollinen Chilen poliittisen ja yhteiskunnallisen tilanteen seuranta. Arkielämää tarkasteltaessa edellä mainitut seikat voivat osaltaan olla vaikuttamassa transnationaalisen tilallisen kuulumisen tunteen muodostumiseen.

Toinen sukupolvi on noussut merkittäväksi tutkimuskohteeksi kansainvälisessä transnationaalisuutta (Levitt & Waters 2002a, Olwig 2007, Purkayastha 2005; 2009, Smith 2006) ja maahanmuuttajien integraatiota (esim. Portes & Rumbaut 2001, Crul & Vermeulen 2003) käsittelevässä tutkimuksessa. Toisen polven maahanmuuttajien identiteetti ja transnationaaliset suhteet ovat olleet myös muutamien pro gradu -tutkielmien aiheena. Helsingin valtiotieteellisestä tiedekunnasta on vuonna 2005 valmistunut Karoliina Timosen pro gradu -tutkielma, joka käsittelee toisen polven maahanmuuttajien etnistä identiteettiä, diasporisuutta ja transnationaalisuutta. Ko. gradu on mielenkiintoinen, sillä se pohjautuu juuri chileläistäustaisten kokemuksiin. Timonen kuvaa tutkielmassaan sitä, miten maahanmuuttajaperheistä tehty empiirinen tutkimus osoittaa parhaiten asuinmaassaan viihtyvän ja menestyvän niiden toisen polven edustajien, jotka ovat säilyttäneet transnationaaliset siteet vanhempiensa alkuperämaahan ja ovat ylpeitä juuristaan. Lisäksi Timonen tuo esiin toisen polven maahanmuuttajista tehtyä aiempaa tutkimusta, jonka mukaan heidän diasporisuutensa ja transnationaalinen toimintansa on heikompaa kuin omien vanhempien keskuudessa, mutta etniset juuret eivät ole jälkipolvelle kuitenkaan yhdentekevä asia. Santtu Pyykkönen pohtii pro gradu -tutkielmassaan paikkaidentiteetin ylisukupolvista siirtymistä Virtain karjalaisten keskuudessa ja Heidi Nikula karjalaisuuden merkitystä siirtokarjalaisten kolmannessa polvessa. Lotta Haikkolan väitöskirja käsittelee monipaikkaista nuoruutta teemoinaan toinen su-

kupolvi, transnationaalisuus ja identiteetit ja Anniina Puiston pro gradu transnationaalisia suhteita ja maahanmuuttajanuoren identiteettiä. Transnationaalisuus ja toisen polven maahanmuuttajuus kuvastavat sitä poikkitieteellistä kenttää, jossa tutkimusta näistä aiheista tehdään muun muassa sosiaaliantropologian, sosiologian ja alue- sekä kasvatustieteen painottamista eri näkökulmista.

Useiden tutkijoiden näkemyksen mukaan siirryttäessä ensimmäisestä maahanmuuttajasukupolvesta toiseen yhteydenpito transnationaalisen perheen sisällä heikkenee merkittävästi. Toinen polvi ei välttämättä omaa kattavaa tietoutta perheensä alkuperämaasta ja kulttuurista. Sen lisäksi vanhempien äidinkielen kanssa voi ilmetä ongelmia. (Bryceson & Vuorela 2002, 18.) Yksilölle ei välttämättä muodostu transnationaalista identiteettiä, vaikka perheen historiassa olisi ylijäisiä sidoksia (Brah 1996). Levitt ja Waters (2002b) kuvaavat epätodennäköiseksi sen, että nykypäivän siirtolaisten lapset solmisivat yhtä vahvoja siteitä kuin vanhempansa näiden kotimaahan korostaen kuitenkin sitä, että heidän transnationaalisten käytäntöjen runsautta ja ilmenemismuotoja ei voida vielä tietää. Toinen polvi saattaa ilmaista vahvoja tunnesiteitä ja suunnitella toimivansa niiden mukaan, mutta se, miten todellisuudessa käy, on mahdotonta ennustaa. Vaikka jälkipolvella olisikin transnationaalisia piirteitä, ovat maahanmuuttajien lapsia tutkineet eri mieltä siitä, voiko näillä piirteillä todeta olevan laajamittaista vaikutusta. (Mts. 2.)

Huomionarvoista on se, että toista polvea tarkasteltaessa moni tutkimus on kiinnittänyt huomiota vain todella merkittäviin transnationaalisiin käytäntöihin jättäen huomiotta vähäisemmät ja epäsäännölliset toiminnot (Levitt 2002, 124–125). Toisen polven transnationaalisuutta tarkasteltaessa ei olekaan kyse ylijäisten sidosten täydellisestä katoamisesta tai jatkumisesta (Olwig 2007, Purkayastha 2005, Smith 2006), ja Purkayastha (2005, 14–15) on esittänyt mielenkiintoisen näkökulman transnationaalisten vaikutteiden merkityksestä toiselle sukupolvelle solmukohtien ja kenttien -käsitteiden kautta. Tällöin elämän solmukohta sijaitsee nykyisessä asuinmaassa kentän puolestaan muodostuessa transnationaalisista ja globaaleista kerroksista (mts. 14–15). Levittin (2002, 124–125) mukaan toisen polven transnationaaliseen aktiivisuuteen vaikuttavat useat tekijät, kuten ryhmän institutionaalinen valmius ja vahvojen, monisukupolvisten sosiaalisten verkostojen olemassaolo, elämänkulun vaiheet sekä maahanmuuttajaryhmän jäsenten yhteiskuntaluokka. Toinen sukupolvi ei välttämättä pidä yllä samanlaisia institutionaalisia sidoksia kaikkiiin maihin, vaan merkittävänä voi näyttäytyä omien henkilökohtaisten perhe- ja ystäväverkostojen rakentaminen, jotka johdattavat ylijäisiä vaikutteita omaan elämään (Purkayastha 2005, 14–15).

3 TRANSNATIONAALISUUS JA ETNOGRAFINEN TUTKIMUS

Laura Hirven ja Hanna Snellmanin (2012, 11–12) mukaan tutkijat ovat alkaneet tarkemmin pohtia etnografisen kenttätöön käytäntöjä sen myötä, kun on havahduttu siihen, että ihmiset saattavat ylläpitää kulttuurisia käytäntöjään ja sosiaalisia suhteitaan suurista maantieteellisistä etäisyyksistä huolimatta. Tutkijan asemassa ollessani on syytä asettaa pohdiskeluun näiden uudenlaisten tapojen hahmottaminen myös omassa työssäni, jotta on mahdollista tavoittaa se nykyajan ”monipaikkainen ympäristö” etnografisena tutkimuskenttänä. Tällöin valitsemani tutkimusmetodologian ja tutkimusmenetelmien tulee olla soveltuvia monipaikkaisen kontekstin tarkasteluun. Etenkin etnografisessa tutkimuksessa tutkijan omat intressit ovat usein ohjaamassa tutkimusta (Rastas 2010, 73) ja huomionarvoista on tuoda esiin se, että tulkinnat ovat aina lopulta monivaiheisen analyysin tuloksena syntyneitä tutkijan omia tulkintoja. Tutkijan tulisikin Janine L. Wilesin, Mark W. Rosenbergin ja Robin A. Kearnsin (2005, 93) mukaan tarkkaan pohtia sitä, miten saa tuotua kertojan oman äänen kuuluviin erottaen sen omasta tulkinnastaan. Analyysissä aineistolle esittämiensä kysymysten kautta tutkija kuitenkin tietoisesti valitsee tietyn näkökulman, jonka kautta nostaa oman tutkimuksensa kannalta kiinnostavia teemoja esiin (mts. 93). Erityisesti humanistisessa tutkimuksessa on Panu Raatikaisen (2006, 1) mukaan käyty kiivastakin keskustelua siitä, voiko tiede olla arvovapaata tutkijan omista intresseistä. Tiedostaen oman taustani ja kiinnostuksen kohteideni vaikutuksen tutkimusnäkökulmaani pyrin tuomaan esille haastateltavieni subjektiivisia kokemuksia erottaen ne omasta tutkijan äänestäni. Metodisesti työtäni ohjaa pyrkimys toisen polven maahanmuuttajien kerronnan kautta kuultujen kokemusten tavoittamiseen elämisestä ylijärgäisessä kontekstissa.

3.1 Metodologiset kiinnkohdat

Tutkimukseni on kvalitatiivinen tapaustutkimus (ks. esim. Alasuutari, Pertti 2011; Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2009), joka on toteutettu haastattelemalla toisen polven chileläisiä Suomessa. Tutkimus edustaa lähtökohdaltaan humanistista maantiedettä ja perustuu fenomenologian lähtökohtaan ja hermeneuttiseen ajatteluun. Jouni Häklin (1999) mukaan fenomenologiassa ihmisen elettyä ja koettua maailmaa itsessään pidetään tärkeänä, jolloin pyrkimyksenä on ennen kaikkea tutkimuskohteen ymmärtäminen. Fenomenologiassa korostuu ajatus ihmisestä aktiivisena todellisuutensa luojana. (Mts.

66–67.) Hermeneuttisen ajattelun mukaan (Duncan & Ley 1997) tutkijan oma arvomaailma aina jollain tapaa ohjaa tutkijan tulkintoja tutkimuskohteestaan, jolloin tulkinta ei ole koskaan objektiivista tai puhdasta. Tällöin tutkija tietoisesti pohtii omaa asemaansa tutkijana hyväksyen oman taustansa vaikuttavan myös tulkintoihin. (Mts. 8.)

Tutkimusaiheeni saatetaan kokea haastateltavien keskuudessa hyvin henkilökohtaiseksi ja araksikin aiheeksi, sillä Chilen vallankaappaus ja sen seurauksena koettu pakolaisuus on ollut merkittävä käännekohta chileläistaustaisten toisen polven vanhempien elämässä. Vaikka toinen polvi ei olisikaan henkilökohtaisesti kokenut menneisyyden tapahtumia, voi niiden erilaiset merkitykset tulla esiin myös omassa tutkimuksessani, vaikken suoranaisesti kysy Chilen vallankaappauksesta. Tästä johtuen yhteydenotto haastateltaviin ja itse haastattelutilanne tuli miettiä huolellisesti etukäteen. Hirvi (2012, 37) kirjoittaa tutkijan vastuusta, johon sisältyy tietolähteen anonymiteetin suojeleminen, tutkimuksen tarkoituksen selvittäminen haastateltavalle, suostumuksen pyytäminen haastatteluun sekä yleensä haastateltavan aseman varjelu sen suhteen, ettei toteutettava tutkimus voi millään tapaa vahingoittaa haastateltavaa. Omassa tutkimuksessani pyrin ottamaan huomioon edellä mainitut seikat tiedostaen keskusteltavien aiheiden osittaisen arkaluonteisuuden. Raportoinnissa en käytä haastateltavista heidän omia nimiään ja tarpeen vaatiessa muutan elämänhistoriaan ja verkostoihin liittyviä yksityiskohtia tunnistamisen estämiseksi.

3.2 Aineiston kuvaus

Tutkimus perustuu haastatteluilla keräämääni aineistoon, havainnointiin haastatteluiden aikana, vierailuuni monikulttuurisuusjärjestön kesä tapahtumassa sekä tutkimuspäiväkirjaan kirjatusta epävirallisista keskusteluista ja muistiinpanoista. Nämä kaikki antavat omanlaista tietämystä ilmiöstä. Ennen aineiston keruuta tutustuin paikka -käsitteestä käytyyn keskusteluun sekä tilallista identiteettiä, toisen polven maahanmuuttajuutta ja transnationaalista tutkimusta käsittelevään kirjallisuuteen ja teorioihin, jonka perustalta rakensin haastattelujen kysymysrunгон. Toinen tutkimuskysymykseni tilalliseen identifiointiin liittyen tukee yksilöhaastattelun valintaa tutkimusmetodikseni. Eeva-Kaisa Prokkola (2010) esittää, että identiteettien tutkimisessa sovelletaan pääasiassa tutkimusmetodeja, jotka painottavat yksilön elämäkokemuksia ja arkipäiväisten aktiviteettien tutkimista. Prokkola (2010) jatkaa Phil Carspeckenin ja Paula Cordeiron (1995) viitaten, että tällöin haastattelukysymysten tulisi kiinnittyä

yksilön kokemuksiin ja jokapäiväisiin käytäntöihin sen sijaan, että haastateltava esimerkiksi valitsisi kyselylomakkeessa yhden identiteettikategorian. (Prokkola 2010, 17–18.)

Tarkemmin määriteltynä kuvailisin käyttämäni haastattelumetodia teemahaastatteluksi, joka Hirsjärven, Remeksen ja Sajavaaran (2009, 208) mukaan rakentuu etukäteen mietittyjen haastattelun aihepiirien eli teema-alueiden mukaan, mutta kysymyksiä ei ole ennalta tarkkaan muotoiltu tai asetettu tiettyyn järjestykseen (ks. myös Tuomi & Sarajärvi 2009, 75). Teemahaastatteluiden avulla pyrin kokoaamaan aineistosta teemoja, jolloin Hyvärisen ja Löyttyniemen (2005) ajatukseen nojautuen haastattelussa muodostuvat kertomukset ovat kuvauksia paikasta, alueesta, tapahtumien kulusta tai kohtaamisista muiden ihmisten kanssa. Kertomusten avulla pyrkimyksenä on asioiden ja tapahtumien suhteuttaminen temaattisesti toisiinsa ja kokemuksellisuuden välittäminen. (Mts. 190.) Teemahaastattelun aiheita olivat vastanneiden perhe, arkielämä, tulevaisuudensuunnitelmat, sosiaaliset verkostot, median seuraaminen, Chilen ja Suomen kulttuuri sekä kokemukset transnationaalisesta perheverkostosta ja transnationaalisuudesta, kuten vierailut vanhempien/ toisen vanhemman synnyinmaihin, vanhempien tausta sekä oma suhde suomalaisuuteen. Tutkimusasetelmani mukaan haastateltaville oli kolme väljätköä kriteeriä: henkilön tulisi kuulua laajasti määriteltyyn toiseen sukupolveen, ainakin toinen vanhemmista olisi kohtaisin Chilestä ja hänellä tulisi olla perhettä Chilessä tai jonkinlaisia transnationaalisia sidoksia.

Aineiston keruuseen ryhtyessäni koin olevani ”tutkijana” hankalassa tilanteessa. Tutkimuksen kohderyhmän tavoittaminen osoittautui aluksi haastavaksi. Oli miltei välttämätöntä päästä suoraan toisen polven juttusille, sillä vanhemmat eivät aina ymmärtäneet tutkimukseni tarkoitusta. He liittyivät sen valankaappauksen aikaan ja kokivat aiheen ehkä traumaattiseksi asiaksi, josta ei edes perheen sisällä oltu keskusteltu. Tutkimani ilmiön kiinnostavuutta tuo mielestäni esiin se, kuinka eräässä tapauksessa juteltuani yhden kontaktini kanssa ja selitettyäni tutkimukseni tarkoitusta, hän kommentoi, ettei hänen tuntemiaan henkilöitä kannata haastatella toisen polven chileläisyydestä, koska vaikuttaa siltä, että he kokevat itsensä suomalaisiksi eikä siteitä Chileen juurikaan ole. Tämä on kuitenkin juuri se ydin, joka minua kiinnostaa; miten Chile/ Suomi näyttäytyy toisen polven kokemuksissa ja arjessa. Entisen Chilen diplomaatin Tapani Brotheruksen arvion mukaan Suomeen saapuneista Chilen pakolaisista enää noin 10 % asuu Suomessa. Suomeen saapui 1970-luvulla 182 Chilen pakolaista, joten tavoiteltava kohderyhmä ei ollut määrällisesti suuri. Suurin osa Suomeen vuosina 1973–1976 saapuneista Chilen pakolaisista muutti jo muutaman vuoden sisällä pois Suomesta muihin maihin ja osa Suomeen asettuneista

perheistä palasi takaisin Chileen 1980- ja 1990-lukujen vaihteessa, kun Pinochetin hallinto salli pakolaisten paluun takaisin maahan. (Hiilamo 2010, 316.)

Hirvi (2012, 25) kuvaa sitä, miten kentällä ollessaan tutkija kohtaa tilanteita, jotka tulevat määrittämään tulevan tutkimuksen suuntaa. Esimerkkinä tästä hän mainitsee ihmisten tarkkailun ja haastateltavien valinnan vieraillessaan gurdwarassa, sikhien pyhässä paikassa (mts. 25). Kartoittaessani haastateltavia omaan tutkimukseeni otin ensimmäiseksi yhteyttä chileläiseen Tampereella asuvaan kontaktiini, jonka kautta sain tietoa Suomessa mahdollisesti asuvista chileläisistä ja heidän jälkipolvestaan. Pääosan haastateltavistani tavoitin puhelimitse tai sähköpostitse selvitettyäni henkilöiden yhteystiedot. Hirven (2012, 30) tavoin yritin myös selvittää sosiaalisen median palvelun, Facebookin, kautta mahdollisia haastateltavia tai hankkia ennakkotietoutta heistä. En kuitenkaan lähestynyt haastateltavia tätä kautta, vaan koin soittamisen paremmaksi vaihtoehdoksi tiedustella halukkuutta haastatteluun. Tutkimuskenttään tutustuessani löysin tamperelaisen monikulttuurisuusjärjestön. Osallistuin järjestön kesätahtumaan, jossa myös tutustuin yhteen haastateltavistani. Muiksi tehokkaiksi haastateltavien tavoittamismenetelmiksi osoittautui juttelu tuttujeni ja ystäväni kanssa. Heillä oli chileläistaustaisia tuttuja, jotka olivat halukkaita osallistumaan haastatteluun. Otin myös yhteyttä aikaisemmin toimineen Suomi-Chile-seuran puheenjohtajaan, mutta kävi ilmi, ettei seura ole enää toiminnassa. Entisen puheenjohtajan mukaan toiminnalle ei ole enää tarvetta, sillä suuri osa chileläisistä on palannut ja luultavasti ne, jotka ovat jääneet Suomeen, ovat kotiutuneet niin hyvin, etteivät koe seuraa tarpeelliseksi.

Tutkimusaineistoni koostuu viidestä haastattelusta, jotka suoritettiin touko- ja syyskuun 2013 välisenä aikana. Haastateltavat ovat suhteellisen eri-ikäisiä, noin 25–45 -vuotiaita, mutta kaikki lukeutuvat suuresta ikäerosta huolimatta toisen polven maahanmuuttajiin. Haastattelujen kesto vaihteli tunnista reiluun kahteen tuntiin ja ne tehtiin tilanteesta riippuen haastateltavan kotona tai sopimassamme kahvilassa. Kaikki haastattelut toteutettiin suomeksi.

3.3 Etnografinen kehys ja kenttä

Tutkimuksellinen lähestymistapa työssäni on *etnografinen*, jolla yleisesti tarkoitetaan niin aineiston keruun kuin sen luonteenkin monipuolisuutta. Etnografian antina voidaan Reetta Mietolan (2007) mukaan pitää vuoropuhelua eri aineistojen kesken. Haastattelujen, havaintojen ja kenttämuistiinpanojen kautta kuva tutkittavasta kentästä syvenee ja tarkentuu mahdollistaen moniulotteisemman kuvan

rakentumisen. (Mts. 175–176.) Kenttätöyöhön perustuvaa osallistuvaa havainnointia pidetään etnografiassa keskeisimpänä aineistonkeruun tapana (Riimer 2009, 203). Hirvi ja Snellman (2012, 16) kuvaavat etnografisen kenttätöyön mahdollistavan laajemman tulkinnan muodollisessa haastattelutilanteessa. Sen sijaan, että hetket, joina haastateltava ei pysty sanallisesti ilmentämään tuntemuksiaan tulkittaisiin epäonnistuneina, tulisi ne hyväksyä osaksi havainnoitavaa kenttää, koska myös kertomaton, sanomaton ja selittämätön kertoo tutkijalle jotakin tutkittavasta ilmiöstä (mts. 16).

Mietola (2007, 176) tuo esiin haastatteluaineiston kontekstoimisen tärkeyttä eli sen sitomista muuhun aineistoon, kuten tutkijan havaintoihin ja kenttämuistiinpanoihin. Tämän avulla kuva haastateltavien arjen käytännöistä ja kokemuksista moninaistuu. Haastattelujen ja havaintojen ristiinluennan lisäarvo tulee ilmi omassa tutkimuksessani, kun kahdessa tapauksessa haastattelut tehtiin haastateltavien kotona. Tällöin tulin tutkijana luonnollisesti kiinnittäneeksi huomiota kotiympäristöön pohtimalla sitä, mitä ympäristö kertoo haastateltavasta ja miten se suhteutuu haastattelupuheeseen. Esimerkiksi kodin valokuvat Suomen ja Chilen sukulaisista ja tuttavista antoivat luontevan mahdollisuuden keskustella merkittävistä ihmissuhteista haastateltavan elämässä. Näin myös haastattelupuheessa kuvatut ihmiset ja sosiaaliset siteet ikään kuin konkretisoituivat. Samalla tavalla kodissa olevat Chileen viittaavat esineet, kuten erilaiset matkamuiistot, keramiikka-astiat, elintarvikkeet ja Chilen lippu, konkretisoivat haastattelupuheessa kerrottujen asioiden läsnäoloa haastateltavien arjessa. Myös varsinainen haastattelutilanne ja sen aikana tapahtuvat asiat, kuten vuorovaikutus perheen kesken, ilmensivät haastateltavan arjen käytäntöjä ja samalla syvensivät haastattelussa kerrottua. Vieraillessani haastateltavien kotona, oli mielenkiintoista tarkastella sitä, millä kielellä keskustelua käytiin ja miten arkikieli valikoituu. Edellä kuvattu tuo esiin etnografisen tutkimuksen sisältämää haastatteluaineiston ja kentällä havainnoidun aineiston lomittumista analyysiä tehdessä. Kuten Anna Rastas (2010, 74) kirjoittaa, haastattelujen analyysivaiheessa tutkijat tukeutuvat usein kentällä saamaansa havainnointimateriaaliin, jonka avulla he ovat saaneet lisätietoa haastateltavistaan.

Haastattelukertomusten kautta tavoitteena on lähestyä transnationaalisten sidosten merkityksiä yksilön elämässä ja identiteetin muotoutumisessa. Prokkola (2010, 19) esittää, että ihmisten kertomuksia tarkastelemalla on mahdollista kuvata identiteetikertomuksissa korostuvaa kontekstuaalisuutta ja moniäänisyyttä. Tällöin erityisen huomion kohteena on kunkin yksilön äänen pääseminen kuuluviin – eri kertomuksissa transnationaaliset sidokset voivat viitata erilaiseen tapaan kokea sidosten merkitys,

jolloin ne saavat erilaisia ulottuvuuksia ja painotuksia. Transnationaalisten sidosten muoto, tiiviys ja tavoitteet vaikuttavat oleellisesti siihen, millaisen merkityksen kokemus saa yksilön kertomuksessa. Siten voidaan ajatella, että kertomukset samalla kuvaavat tilallisten identiteettien päällekkäisyyttä ja rinnakkaisuutta (Mts. 24).

3.4 Kerronnallinen analyysi

Wiles et. al. (2005, 98) kuvaavat *narratiivista* eli *kerronnallista analyysiä* hyödylliseksi menetelmäksi laadullista tutkimusta tekeville maantieteilijöille, koska se keskittyy siihen, *miten* ihmiset puhuvat paikoista, kokemuksistaan ja tilanteista, sekä myös siihen, *mitä* he sanovat. Omassa tutkielmassani pyrin kertomusten avulla tuomaan esille transnationaalisten sidosten erilaisen merkityksen eri yksilöille ja tilallisten identiteettien rakentumiselle ja siten ilmentämään sitä, miten haastateltavien arki on sosiaalisesti ja tilallisesti muodostunut. Kertomusten avulla pyrkimyksenäni on tarkastella toisen polven chileläisten kokemuksia heidän arjestaan, paikoistaan, itsestään ja sidoksistaan hahmottaen neuvotteluita kuulumisesta ylijämaissa kontekstissa – määrittykö se transnationaaliseksi vai millaista identifioituminen ja kuulumisen siteet ovat. Tilallista kuulumista ilmentetään kunkin haastateltavan neuvotellessa omia, erilaisia suhteitaan niin Suomeen ja suomalaisuuteen kuin muihin oman elämänsä paikkoihin. Haastattelun kertomus on siten kuvaus niistä käytännöistä, joissa omaa kuulumista neuvotellaan tietys- sä maantieteellisessä ja sosiaalisessa kontekstissa.

Tässä tutkielmassa kerronnallinen analyysi (*narrative analysis*) rakentuu suhteessa transnationaalisia sidoksia ja tilallisen kuulumisen rakentumista selittävään teoreettiseen ja käsitteelliseen viitekehykseen. Toisaalta kertomusten käsittelyn lähtökohtana on kontekstin huomioiminen eli tietty materiaallinen ympäristö, paikka ja aika sekä tietyn haastattelijan kanssa vuorovaikutuksessa rakentuva kertomus (Wiles et al. 2005, 90). Kerronnallisen analyysin voidaan näin ajatella mahdollistavan haastattelun dialogisuuden sekä haastateltavan yksilön moniäänisyyden, mikä ilmenee joskus keskenään ristiriitaistenkin selontekojen huomioonottamisena (Prokkola 2010, 19). Tutkielman kertomuksellisen lähestymistavan avulla on mahdollista tuoda esiin usein tutkimuksessa rakennettavien identiteettiluokitteluiden ongelmallisuutta. Jaan Mietolan (2007) näkemyksen siitä, että analysoitaessa haastatteluaineistoa on tutkijan tulkinnassaan ja merkityksiä rakentaessaan olennaista huomioida haastattelutilanteen erityisyys ja vuorovaikutuksen merkitys: se *miten* kerrotaan muodostuu ainakin yhtä tärkeäksi kuin se *mitä* kerrotaan.

Koko haastattelutilanne kysymyksenasetteluineen ja valtasuhteineen vaikuttaa siihen, mistä asioista koetaan voitavan puhua ja minkälaisia merkityksiä sitä kautta on mahdollista tuottaa. (Mietola 2007, 176.) Tulkittaessa haastattelupuhetta, myös Wiles et. al. (2005, 93) painottavat valtasuhteiden huomiointia, jolloin on syytä miettiä, *kuka* puhuu sekä *miten* puhutaan. Tämä saattaa koskea itse haastattelutilannetta, esimerkiksi asemaa tai roolia, jossa henkilöä haastatellaan, syytä osallistumiselle sekä sitä, kenelle haastateltava uskoo puhuvansa. Olennaiseksi voi muodostua se, miten haastateltava tietoisesti pyrkii tuomaan itseään esiin yleisölle ja toisaalta ne vähemmän tietoiset tai alitajuisesti ilmenevät tavat, joilla haastateltava ilmentää itseään. (Mts. 93.)

4 TILALLINEN KUULUMINEN YLIRAJAISESSA KONTEKSTISSA

Tässä luvussa pohdin, mitä merkityksiä paikka saa omassa tutkielmassani. Paikan tutkimus on laaja-alainen tutkimusverkosto eri aiheita ja näkökulmia ja pyrin paikantamaan omat kiinnostuksen kohteeni ja tutkimusnäkökulmani. Kuten Tim Cresswell (2004) kirjoittaa, paikkaa on tulkittu maantieteessä eri näkökulmista, mutta olennaista eri painotuksista huolimatta on paikan olemus, jonka kautta maailmaa koetaan – sen kautta ja itse paikassa. Paikka on tapa nähdä, tuntea ja ymmärtää maailmaa. Paikka on jotain niin olennaista ihmiselämälle, että on mahdotonta ajatella maailmaa ilman paikkaa; sen kautta teemme maailmasta merkityksellisen. (Cresswell 2004, 11, 50.)

Tutkielmassani ymmärrän sukupolvet perheen sisäisinä, joissa vanhempien kerronnalla voidaan nähdä olevan vaikutusta siihen, miten jälkipolvi ylläpitää ja luo mahdollisia ylirajaisia siteitään ja rakentaa omaa kuulumisen paikkaansa. Kristiina Korjonen-Kuusipuro ja Anna-Kaisa Kuusisto-Arponen (2012, 113) kuvaavat yhteisöjen muistelevan ja rakentavan menneisyyttä uudelleen erilaisin tavoin. Tällöin jotkut käytännöt saattavat olla näkyvämpiä kuin jotkut toiset ja esimerkiksi lapsenlapsille kirjoitettujen elämäkertojen kautta pyrkimyksenä on tehdä näkymättömästä sosiaalisesta paikasta jälleen näkyvä. Kertomisen kautta tarinoiden muistojen paikka tulee nykyhetkeen, jolloin myös seuraava sukupolvi sisällytetään kertomukseen ja osaksi paikan muodostumista. (Mts. 113.)

Tutkielmassani on keskeistä ymmärtää paikkojen kokemiseen liittyvä kehollisuus, ja matkustamisen aikaansaamat tunnereaktiot kuulumisen siteiden muodostumisessa. Kuten Pauli Tapani Karjalainen (1997) esittää, eletyt paikat ovat ruumiillista muistiamme ja siten olemassa myös kehomme kautta. Kaikkia sensuaalis-emotionaalisia paikkakokemuksia ei ole mahdollista lähettää paikasta toiseen esimerkiksi virtuaalimaailman kautta, vaan omat paikkasuhteemme ovat kaikin aistein koettuja tunnetiloja. (Mts. 46.)

4.1 Paikka-käsitteen keskeisyys tutkimuksessa

Lähestyn paikan merkityksen avaamista humanistisen maantieteen näkökulmasta, jossa paikka tarkoittaa elettyä tilaa, joka syntyy erilaisten merkityksenantojen kautta (Massey 1994, Harvey 1996). Edward

Relph ja toinen humanistisen maantieteen pioneeri Yi-Fu Tuan (1974, 2006) ovat määrittäneet paikan olemusta ilmentääkseen paikan keskeisen merkityksen ihmisen olemassaololle. Relphin (1976) ajatuksen mukaisesti tutkimukseni tavoitteena on tutkia paikkaa eletyssä maailmassa ilmenevänä maantieteellisenä ilmiönä, jossa tutkimuskohteena on arkinen, symbolisesti latautunut yksilöiden elämismaailma. Tämän tutkielman kontekstissa paikalla on sosiaalinen ulottuvuus, joka perustuu arvoihin ja sosiaalisesti jaettuihin merkityksiin ja tukeudun tunnetun brittimaantieteilijä Doreen Massey'n (2005, 57) tulkinnaan, jonka mukaan suhde paikkaan syntyy sosiaalisissa käytännöissä (ks. myös Seamon 1985 ja Pred 1984). Nykyään paikan määrittelyssä korostuu paikkojen moninainen luonne ja paikka nähdään enemmänkin mentaalisenä kuin fyysisenä sijaintina. Paikka voi ilmetä millä maantieteellisellä skaalalla hyvänsä, jolloin omien kokemusten ja havaintojen myötä paikasta muodostuu erityinen. (Kymäläinen 2006, 203.) Paikka tulisikin ymmärtää fyysis-sosiaalisena kokonaisuutena, jossa tiedon ja tunteen siteet liittävät yksilön paikkaan (Kuusisto-Arponen 2006, 33). Tämän sosiaalisesti rakentuvan eletyn tilan tutkiminen on ollut humanistisen maantieteen keskeisenä tehtävänä (Cresswell 2004, 12).

Jo 1980-luvulla Allan Pred (1984) esitti, että paikat eivät ole koskaan valmiita, vaan aina prosessien ja käytäntöjen tulosta (Cresswell 2004, 37). Viime aikoina tutkimuskentällä paikkaa onkin lähestytty myös tapahtumana tai prosessina. Massey (2005) on kuvannut sitä, kuinka paikka tulisi käsittää erilaisten kohtaamisten kautta, avoimina kohtaamisina ja tapahtumina, risteyksinä tilassa ja ajassa. Paikan tulkitseminen erilaisten yhteyksien solmukohtana ei siten vähennä henkilökohtaisuuden ulottuvuuksia, mutta antaa mahdollisuuden tarkastella paikkaa jatkuvan muutoksen kohteena. (Massey 2005, 130.) Massey kumoaa näkemyksen paikasta sisäänpäin kääntyneenä tai poissulkevana, ja jatkaa tulkintaa esittäen ajatuksen progressiivisesta tai globaalista paikan tunnusta (*a progressive or global sense of place*). Massey rohkaisee ajattelemaan paikkaa avoimena ja jatkuvana voimana, joka yhdistää kehoja, esineitä ja virtoja uudella tavalla. Tämä muuttaa merkittävästi paikkoihin liitettäviä merkityksiä, jolloin paikkaa rakennetaan ulkoa eikä sisältä päin tulevien prosessien kautta. (Cresswell 2004, 40.) Ari Aukusti Lehtinen (2006, 47) tuo esiin Michael Hardtiin ja Antonio Negriin (2005, 52–59) viitaten näkökulman, joka sen sijaan nousee keskusteluperinteestä, jossa paikallisuus, kuten tilallisuus yleisemmin, jäsentyy väistyvänä inhimillisenä elämänpositiona. Tämän näkemyksen mukaan tilan koordinaatit menettävät vähitellen merkitystään eikä ihmisiä enää nähdä johonkin erityisesti paikantuvina yksilöinä tai ryhminä, vaan he saattavat nopeastikin muuttaa asemoitumistaan. (Lehtinen 2006, 46–47.)

Omassa tutkielmassani käsitän paikat Massey'n (2005, 130) tulkintaan nojautuen eri hetkinä tuotettuina kertomuksina, kohtaamisista ajan ja tilan risteymässä, jolloin paikka käsitetään tapahtumaksi, prosessiksi tai risteykseksi, joka on pysyvän muutoksen tilassa. Tulkinnan keskiössä on paikan tutkiminen ihmisten elämismaailmasta käsin, jolloin se saa merkityksensä moniulotteisen kokemusmaailman kautta ihmisen liittäessä ympäristöönsä merkityksiä kokemustensa, tunteidensa, aistimustensa ja muistojensa välityksellä (ks. esim. Harvey 1973; Soja 1989; Massey 2005). Rakennan käsitykseni paikasta toisaalta humanistisen maantieteen edustajien (Relph, Tuan) tulkintoihin nojautuen, jolloin tutkielmassani paikka nähdään jonakin perustavanlaatuisena ihmisen elämässä. Toisaalta näkökulmani rakentuu kriittisen humanismin edustajien (Pred & Massey) tulkintaan, jossa kieltäydytään ajattelemasta paikkaa pysähtyneenä ja rajoittuneena, vaan paikka nähdään prosessien seurauksena ulottuen tietyn yksittäisen paikan rajojen ulkopuolelle. Ihmisten, esineiden ja ajatusten liikkuvuudesta huolimatta paikka ei menetä merkitystään ihmisen kokemusmaailman kannalta. (Massey 1995, 54; 2008, 57.)

4.2 Tilallisen kuulumisen sosiaalinen rakentuminen

Transnationaalisten sidosten merkitystä yksilön elämässä lähestytään tässä tutkielmassa tilallisen kuulumisen (*spatial belonging*) käsitteen kautta, jolloin yksilöt enemmän tai vähemmän tietoisesti rakentavat ja uusintavat omaa tilallista identiteettiään. *Identiteetti* nousi humanististen tieteiden pääkäsitteistöön ja yleiseen keskusteluun 1960-luvulla, jolloin niin kutsutut vähemmistöryhmät aktivoituivat ja tulivat entistä tietoisemmiksi omasta asemastaan suhteessa valtakulttuureihin yksilökeskeisen kulttuurin samanaikaisesti vahvistuessa länsimaissa. Identiteetillä viitataan yleisesti yksilön tai ryhmän käsitykseen itsestään suhteessa muihin. Maantieteessä identiteettiä käsitellään yleensä tilallisesta näkökulmasta. (Prokkola 2010, 16–17.) Käsitteellinen keskustelu on liittynyt erityisesti paikkojen, alueiden ja territorioiden identiteettiin ja Prokkola (2010, 17) kuvaa sitä, miten maantieteellisen tutkimuksen kehityksessä on siirrytty pois essentiaalisesta tavasta käsitteellistää paikat suljettuina (ks. Taylor 1994) kohti suhteellisempaa ja avoimempaa paikan ymmärrystä. Kun tulkinnan lähtökohtana on erillisyyden sijaan identiteetin ja paikan muodostuminen suhteissa toisiinsa, saamme Massey'n (1995, 89; 2007, 185–186) mukaan mahdollisuuden hahmottaa paitsi erityisyyttä myös kytkeytymistä ja kuulumista paikkaan. Tällöin identiteettien muodostumisessa elämän eri paikat ja niihin liittyvät henkilökohtaiset kokemukset ja muistot ovat olennaisia. ”Kaikkia (paikkoja) emme voi unohtaa, sillä silloin unohtaisimme myös it-

semme. Emme tietäisi, keitä olemme, koska emme tietäisi mistä saavumme ja mihin lähdemme.” (Karjalainen 1997, 41.)

Tutkimuskentällä on esitetty vaihtoehtoisia tapoja sille, että identiteetin määrittäminen tapahtuu ikään kuin ylhäältä päin suhteessa tiettyihin ennalta määrättyihin kategorioihin (Prokkola 2010, 17). Thomas Lundénin ja Dennis Zalamanin (2001, 36) esittämään luokitteluun verrattuna tutkielmani painopiste on tuoda esiin sitä miltei mahdottomuutta, että yksi ihminen sijoitettaisiin vain yhteen identiteettikategoriaan. Peter S. Adler (1998, 228) kritisoi nationalismin teoreetikon Benedict Andersonin käsitystä (1983, 5–7) kansakunnasta vahvimpana kollektiivisen identiteetin perustana. Adler kirjoittaa globalisaation myötä syntyneestä uudesta tilasta, jossa yksilön identiteetin rakentumisessa yksittäisellä kansallisvaltiolla ja kulttuurilla ei ole enää yhtä suurta merkitystä kuin ennen. Adler esittää ajatuksen kansainvälisistä ja monikulttuurisista yksilöistä, jotka samaistuvat niihin kulttuureihin, jotka sillä hetkellä koetaan arvokkaiksi ja hyödyllisiksi. Tällöin ihmiset valikoivat eri kulttuureista piirteitä, jotka sopivat heidän sen hetkiseen tarpeeseensa. (Adler 1998, 228.)

Myös Robin Cohenin (1997, 169) mukaan globalisaation voidaan nähdä vaikuttaneen kulttuuristen identiteettien rakentumiseen ja samaistumiskohteisiin, jolloin yksilön synnyinmaalla ei ole enää samantilaista merkitystä identiteetin kannalta kuin ennen. Cohen puhuu transnationaalisista ja subnationaalisista identiteeteistä, jotka eivät sovi kansallisvaltioajatteluun. Transnationaalinen identiteetti viittaa paitsi jatkuvaan, yksilölliseen identiteettiin, myös tilalliseen hajanaisuuteen. (Cohen 1997, 169.) Jussi Ronkainen (2006, 239) kirjoittaa, että globalisaation myötä käsitys kansalaisuudesta on kyseenalaistettu, jolloin kansalaisuus saa erilaisia merkityksiä vakiintuneen valtion kansalaisuuden rinnalla. Yleisessä keskustelussa esiintyy monikulttuurinen, kosmopoliittinen, transnationaalinen, postnationaalinen, universaali, globaali ja alueellinen kansalaisuus. (Ronkainen 2006, 239.) Thomas Faist (1999) puhuu rajat ylittävästä sosiaalisesta tilasta, joka syntyy lisääntyvän muuttoliikkeen myötä. Hän on esittänyt mallin transnationalisaatiosta perustuen tarpeeseen puhua monitasoisesta kansalaisuudesta ja ihmisten pysyvistä siteistä useampaan valtioon. (Faist 1999, 15–25, Ronkaisen 2006, 241 mukaan.)

Uudenlaisten näkemysten lähtökohtana, verrattuna aikaisempaan toisen polven maahanmuuttajatutkimukseen, on koko sen kirjon kuvastaminen, joka mahtuu ääripäiden – assimilaatio, segregatio, diasporisuus – väliin (Falicov 2005, 400–403). Alejandro Portes ja Rubén G. Rumbaut (2001, 20) ovat tutki-

neet erityisesti toisen sukupolven maahanmuuttajien akkulturaatiomalleja kutsuen tehtyjä valintoja selektiiviseksi akkulturaatioksi. He nimittävät tätä akkulturaatiomallia positiiviseksi ja kahden kulttuurin myötä voimaannuttavaksi, jossa seuraava sukupolvi voi opetella, ylläpitää ja kokea mielekkäänä monia vanhempien tai toisen vanhemman kulttuuriin ja kieleen liittyviä seikkoja. (Portes ja Rumbaut 2001, 20.) Identiteetin nähdään liittyvän vahvasti myös yhteisöllisyyteen, ja jäsenyyden ilmentävän sitä mihin kansalliseen, etniseen ja kulttuurilliseen tilaan saamme ja haluamme kuulua. Jäsenyyden merkityksiä voidaan kuvata kosmopoliitin käsitteellä, jolla on viitattu transnationaalista sosiaalista todellisuutta elävän usein korkeasti koulutetun, mobiilin yksilön asemaan. (Hall 1999, 159.) Kosmopoliitin suhdetta maahanmuuttajan figuuriin on pohdittu viimeaikaisessa maahanmuuttajatutkimuksessa (esim. Huttunen 2002, 2004), jolloin kosmopoliittisuuden on kuvattu olevan osa positiivista etnistä identiteettiä. Tällöin ylirajaisuus ja oma kulttuurinen tausta koetaan rikkautena ja mahdollistavana tekijänä osana kosmopoliitin yksilön identiteettiä. Transnationaalinen konteksti näyttäytyy siten mahdollisuutena (Huttunen 2004, 149) ja identiteettiin liittyy omavalintaisia seikkoja, jolloin kahden kulttuurin taustaa voidaan kuvata voimavarana ja sosiaalisten verkostojen tarttumapintana (Portes & Rumbaut 2001, 45).

4.3 Paikalliset ja transnationaaliset sidokset

Massey (1994) esittää tilan keskinäissuhteiden konstruktiona, jolloin sosiaaliset suhteet ja vuorovaikutus ovat samanaikaisesti olemassa kaikilla tilallisilla asteikoilla, paikalliselta tasolta globaaliin. Tällöin paikat ja paikkojen identiteettejä tuottavat sosiaaliset suhteet ovat usein paikallisen ylittäviä (Meegan 1995, 55) ja paikan ja tilan nähdään olevan erilaisten hierarkkisten suhteiden tuotosta (Massey 2008, 57). Edellisen tulkinnan valossa on mielenkiintoista tarkastella ylirajaisen kontekstin merkitystä chileläistäustaisen jälkipolven kohdalla, jolloin tarkastelu keskittyy tilallisen kuulumisen monitahoisuuteen ja kuulumisen siteiden muodostumiseen mahdollisesti joksikin sellaiseksi, joka ei kaipaa tarkempia viittauksia kansallisuuteen. Tällöin kulttuurisen identiteetin käsitteen sijaan avainaseman saavat yksilöiden omakohtaiset kokemukset ja kertomukset, joiden kautta tilallisia käytäntöjä ja tilallista identifiointumista ilmennetään.

Massey (1994) tuo esiin keskustelun rajoista liittäen sen taantumukselliseen paikan käsitykseen. Hänelle paikkojen rakentumisessa rajat eivät muodostu olennaiseksi, vaan sen sijaan ne yksinkertaisesti tekevät erottelun ”heidän” ja ”meidän” välillä. Esseessään ”A Global Sense of Place” (1994) Massey kuvaa

asuinseutuaan ylistyksenä kulttuurien erilaisuudelle ja hybriditeetille, kulttuurien sekoittumiselle. Massey'n asuinseutu, hänen omin sanoin, on kohtaupaikka, jossa tietty sosiaalisten suhteiden joukko kohtaa. Massey'n havainnot suuntaavat kohti uutta, ulospäin suuntautunutta ja globaalia paikan tuntua, jolle on ominaista: paikan näkeminen prosessina, paikan määrittäminen ulkoa päin, paikka joukkona moninaisia identiteettejä ja historioita unohtamatta kuitenkaan paikan ainutlaatuisuutta, joka määrittyy keskinäissuhteiden ja vuorovaikutuksen kautta. (Mt.) Cresswell (2006, 1) jatkaa tästä tuoden esiin ajatuksen kulttuurista hybridisenä ja dynaamisena, joka liittyy pikemminkin reitteihin kuin juuriin. Sosiaalinen ei siten enää ole sidoksissa yhteiskuntiin, vaan sen tavoittaa 2000-luvun monimutkaisissa liikkuvuuksien verkostoissa (mts. 1).

Huttunen (2006, 55) esittää, että globaalien suhteiden maailmassa tapamme ymmärtää paikka on problematisoitunut kansallisvaltion menettäessä merkitystään itsestään selvänä tutkimuskontekstina. Myös Huttunen tuo esiin erilaisten sosiaalisten suhteiden ylittävän valtioiden rajoja ulottuen pitkienkin maantieteellisten etäisyyksien yli, jolloin on tullut ajankohtaiseksi pohtia uudelleen kentän rajautumista (2006, 58). ”Kulttuurin” tai ”yhteisön” ei nähdä rajautuvan enää selkeän maantieteellisesti erilaisten teknologioiden mahdollistaessa tiiviidenkin suhteiden ylläpitämisen pitkien maantieteellisten etäisyyksien päästä (mts. 58). Artikkelissaan ”Bosnialainen diaspora ja transnationaali eletty tila” Huttunen (2006) kuvaa tutkimuksensa kontekstia, jossa eletty tila levittäytyy Suomeen ja Bosniaan. Arkea eletään Suomessa ja Bosnia näyttäytyy samanaikaisesti läsnä ja poissaolevana paikkana, jolloin osittain ristiriitaistakin suhdetta Bosniaan määritellään jatkuvien neuvottelujen ja keskustelujen kautta. Suhdetta entiseen kotimaahan voi osaltaan luonnehtia nostalgiseksi, jossa kaipaus korostuu. Toisaalta taas menneisyydessä koetut tapahtumat aktivoivat negatiivisia muistoja. Paikan merkitys, kuten Huttunenkin esittää bosnialaisessa diasporassa elävien osalta, ei ole yksinkertainen, vaan jotakin joka saa muotonsa prosessoinnin ja keskustelun kautta. (Mts. 56.)

Transnationaalisuuden, ylijärjestyksen, käsite kiinnittää Huttusen (2002) tulkintaan nojautuen huomiota niihin merkityksiin ja suhteisiin, jotka yhdistävät eri paikkoja toisiinsa yli kansallisten rajojen (Huttunen 2002, 45–46). Transnationaalisuutta käsittelevässä kirjallisuudessa (esim. Bryceson & Vuorela 2002, Levit 2002a, Huttunen 2006, Haikkola 2012) on ylijärjestyksestä aspektista huolimatta usein painotettu paikallisen kontekstin merkitystä, joka ei menetä merkitystään valtioiden yli ulottuvien ja ylijärjestyksen suhteiden maailmassa. Tutkielmassani keskeiseksi muodostuu se monitasoisen tilallisen kuulu-

misen tarkastelu, joka rakentuu moninaisista ja osin päällekkäisistäkin kerroksista paikallisella ja globaalilla tasolla. Mielenkiintoista on tällöin, ilmeneekö toisen polven puheessa sellaisia piirteitä, joissa omaa paikallisuuden ja ylirajaisuuden suhdetta puntaroidaan. Lisäksi tarkasteltaessa niitä käytäntöjä ja tilanteita, joissa omat kuulumisen siteet tulevat näkyviksi, kiinnostavaa on se, miten transnationaalisten suhteiden muodostamaa kenttää todellisuudessa ylläpidetään, luodaan ja uusinnetaan. Omaksuuko toinen polvi positiivisen asenteen vanhempiensa kotimaata kohtaan, jolloin kahden kulttuurin yhdistäminen koetaan pikemminkin rikkautena ja oman identiteetin rakentumisprosessia vahvistavana tekijänä. Deborah Fahy Bryceson ja Ulla Vuorela (2002, 238–240) kuvaavat sitä, että yksilöiden orientoituminen transnationaalisessa tilassa on mielekästä ymmärtää dynaamisena prosessina, jossa eri paikkojen ja tilojen tarjoamia mahdollisuuksia ja rajoituksia arvioidaan suhteessa toisiinsa.

Globalisoituvan maailman ja tiedonkulun helpotuttua mielenkiintoista on myös internetin roolin lisääntyvä merkitys ylirajaisia suhteita luovana tai ylläpitävänä kontekstina. Pihla Siim (2006, 103–104) esittääkin, että ajallisten ja paikallisten välimatkojen todetaan usein pienentyneen oleellisesti tiedonkulun ja matkustamisen helpottumisen myötä, jonka johdosta myös ystävyys- ja sukulaisuussuhteiden ylläpito yli rajojen helpottuu. Huttunen (2006, 78) kuvaa miten virtuaalisilla keskustelupalstoilla todella myös tapahtuu uusien suhteiden solmimista. Chileläistäustaisen jälkipolven kohdalla on tällöin kiinnostavaa tarkastella sitä, näyttäytyykö viestintäteknologioiden kehittyminen merkittävänä tekijänä ylirajaisen siteiden muodostamisessa ja ylläpidossa. Minkälaiseksi yhteydenpito muotoutuu ja millaisen painoarvon internet ja erilaiset sosiaalisen median yhteydenpitoväylät, kuten Facebook ja Skype, saavat haastateltavien elämässä? Onko internetin kautta tapahtuva ylirajainen yhteydenpito olennainen osa haastateltavien arkea? Mielenkiintoiseksi muodostuu tämän virtuaalimaailman vaikutus omaan tilalliseen kuulumisen tunteeseen; lähimmäiset saattavat olla kaukana toisessa maassa, mutta yhteydenpidon suhteellinen helppous tuo heidät lähemmäksi omaa arjen ympäristöä.

Matkustaminen ja sen säännöllisyys muodostuu myös mielenkiintoiseksi oman tutkielmani kannalta chileläistäustaisen toisen polven matkustaessa Chileen ja viettäen siellä mahdollisesti suuren osan lomistaan ja vapaa-ajastaan. John Urry (2002) kuvaakin, että suhde paikkaan muodostuu kuullun lisäksi myös oman henkilökohtaisen kokemuksen myötä. Fyysinen matkustaminen mahdollistaa aistien välittämään kokemukseen, jolloin paikan päälle matkustettaessa voi kaikin aistein nähdä, kuulla, haistaa, maistaa, koskettaa ja tuntea millaista paikassa on (mts. 261–262). Vanhempien synnyinmaan tavat ja

elämänrytmi ja toisaalta ilmasto ja ympäristö, saatetaan kokea erilaisena. Korjonen-Kuusipuro ja Kuusisto-Arponen (2012, 124) ikään kuin jatkavat tästä esittäen kuulumisen tunteen rakentuvan osin menneisyyden muistoista sekä nykypäivän kokemuksista. Tässä keholliset muistot ovat avainasemassa ja ne tulisi sisällyttää mukaan kuulumisen paikan muodostumista tarkasteltaessa. Kuten Karjalan evakkojen paluumatkat takaisin synnyinseuduilleen, myös chileläisten toista polvea tarkasteltaessa matkustaminen vanhempien synnyinseudulle tai omaan lapsuuden ympäristöön, saattaa olla merkittävässä asemassa nykypäivän kokemusten ja kuulumisen tunteen muodostumisessa. (Mts. 124.) Tällöin omakohtaisten kokemusten myötä omaa elämänpiiriä ja käytäntöjä saatetaan tarkastella uudessa valossa.

Matkustaminen ja kehollisen kokemuksen vaikutus muodostuvat mielenkiintoiseksi myös sosiaalisten siteiden muotoutumisen osalta. Haastateltavani saattavat vanhempiansa kertomusten kautta omata jonkinlaisen käsityksen tietystä paikasta tai henkilöstä, mutta kuten Urry (2002, 261) korostaa, fyysisen läsnäolon myötä omat käsitykset muuttuvat tietämykseksi kohdattaessa kaukainen sukulainen kasvokkain. Haikkola (2012, 79) esittää transnationaalisten sosiaalisten sidosten olevan jotakin sellaista, jota ei voi siirtää vanhemmalta sukupolvelta jälkipolvelle. Mason (2004, 423–424) kuvaakin, että matkustamisella vanhempien synnyinmaahan voi olla toiselle polvelle suurta merkitystä, vaikka he sinänsä eivät ole jättäneet ketään taaksensa. Matkustaminen mahdollistaa henkilökohtaisen vuorovaikutuksen, jolloin omat sidokset muihin perheenjäseniin muodostetaan omien intressien ja käytäntöjen kautta. Tällöin toisen polven näkökulmasta osin sisällyksettömätkin suhteet muuntuvat merkityksellisiksi sosiaalisiksi siteiksi. Matkustamisen ja omien siteiden muodostamisen myötä toinen sukupolvi saattaa saavuttaa voimakkaamman tunteen kuulumisesta esimerkiksi omassa sukulaisyhteisössään. (Haikkola 2012, 79.)

4.4 Ylisukupolvisuus kuulumisen siteiden muodostumisessa

Ajallisen ulottuvuuden mukaan ottaminen tutkielmaani on olennaista, sillä Massey'n (2008) tulkintaan nojautuen tarkasteltaessa paikkaa sosiaalisesti rakentuvana ja muovautuvana aika, paikka ja tila kietoutuvat voimakkaasti toisiinsa, niitä ei ole olemassa ilman toista. Toisen sukupolven ollessa lähtökohtana tässä tutkimuksessa, perhesukupolvisuhteet voidaan nähdä mielenkiintoisina sukupolvien välillä tapahtuvan vuorovaikutuksen suhteen. Lisäksi perhesukupolvet edustavat osin eri ja osin samaa historiallista aikaa. (Alanen 2001, 99–101.) Anne-Mari Forss (2007, 78) esittääkin historiallisen ulottuvuuden ja

ajallisen syvyyden paikan kokemiseen vaikuttavina tekijöinä, samoin kuin esimerkiksi omat ja kerrotut muistot. Sharon R. Roseman (2012, 209–210) kuvaa sitä, miten eletystä elämästä kerrottujen tarinoiden kautta muistettu muuntuu jaetuksi todellisuudeksi ja ymmärrykseksi, jonka kautta myös tulevaa ja omaa kuulumista luodaan. Tutkimuksessaan Karjalasta myös Pauliina Latvala (2006) tuo esiin muistitiedon merkitystä kertomusten välittäjänä jälkipolville. Siten perhekerronta muodostuu olennaiseksi, jonka avulla eri sukupolvet luovat suhdettaan nostalgisiin ja kaivattuihin paikkoihin, kotiin ja kotiseutuun. (Latvala 2006, 183.)

Sirpa Tani (1995, 33) on kuvannut *mielenmaiseman* käsitteellä (mindscapes; alun perin J. Douglas Porteousin 'landscapes of the mind') ihmisen mielessä syntyvää paikkaan liittyvää mielikuvaa, jossa omat henkilökohtaiset kokemukset sekoittuvat muiden tuottamiin paikkaan liittyviin mielikuviin. Mielenmaisema ei Tanin mukaan kiinnity ainoastaan aistein havaittavaan ympäristöön, sillä muilla ihmisillä on myös vaikutusta siihen, miten koemme ympäristömme (Tani 1996, 104). Mielenmaisemat ilmentyvät subjektiivisten mielikuvien lisäksi myös tilallisina käytäntöinä vaikuttaen samalla koko ympäröivän todellisuuden sosiaaliseen rakentumiseen. Paikan subjektiivisen kokemisen lisäksi korostuu tällöin intersubjektiivisuus, jota myös mielenmaiseman käsite luonnehtii. (Mts. 104.) Siim (2006) sen sijaan esittää, että nykypäivän globalisoituvassa maailmassa yksilöt eivät ole sidottuja yhteen ainoaan paikkaan, vaan he kykenevät sijoittamaan itsensä samanaikaisesti useaan kuvitteelliseenkin paikkaan. Tällöin sosiaaliset suhteet eivät enää ole klassisesti sidoksissa paikkaan, vaan identiteettiä ja yhteisöllisyyttä rakennetaan pikemminkin diskursseissa, jolloin paikan kokemisen subjektiivisuus ja omat rakennetut mielikuvat korostuvat. (Mts. 105–106.)

Edelliseen viitaten tutkielmassani tarkastelu kiinnittyy siihen, muodostuuko vanhempien ylisukupolvinen kerronta merkittäväksi luotaessa omia siteitä paikkoihin ja ihmisiin. Myöhemmin paikkaan matkustettaessa vanhempien kertomusten paikka saattaa olla voimakkaastikin ristiriidassa oman kokemuksen kanssa, sillä jokainen rakentaa kerrontaansa omista lähtökohdistaan. Mielenkiintoiseksi muodostuu sen tarkastelu, miten ylisukupolvinen kerronta vahvistaa tai muuttaa jo omia olemassa olevia mielikuvia tai luo kokonaan uusia. Huttunen (2006, 62) kuvaa tutkimuksessaan sitä, miten Suomessa kasvaneille tai täällä syntyneille lapsille Bosnia voi näyttäytyä paikkana, joka on olemassa vain vanhempien tarinoissa, sillä siihen ei liity omia, henkilökohtaisia muistoja. Huttuseen viitaten Suomi ja Chile saattavat saada eri sukupolvien tulkinnoissa erilaisia merkityksiä, jolloin vanhempien entinen kotimaa voi olla lap-

sille paikka, jossa vierailaan kesälomilla. Chilen vallankaappauksen vanhemmille jättämät muistot ja kokemukset voivat olla myös muokkaamassa jälkipolven suhdetta sekä Chileen että Suomeen. Luultavaa on, että Suomeen jääneet vanhemmat ovat omaksuneet Suomen kotimaakseen, jolloin alun turvapaikasta on vuosien kuluessa tullut jokapäiväisen elämän paikka. Tilanteesta riippuen, vanhempien kertomukset Chilestä tai vastaavasti vaikeneminen tietyistä asioista, saattaa vaikuttaa siihen, miten jälkipolvi suhtautuu omiin juuriin ja kokemukseensa siitä, kuka on.

Myös asiat, joista puhuminen koetaan vaikeaksi, on syytä asettaa tarkasteluun. Huttunen (2006, 56) kuvaakin, että traumaattinen kokemus kuten sota, vaikuttaa merkittävästi moniin sosiaalisiin suhteisiin ja sitä kautta myös eri paikkoihin muodostuviin suhteisiin huolimatta siitä, onko tapahtuneesta kyetty puhumaan vai onko siitä vaiettu. Kaisa Korhonen (2010, 74) kuvaa pro gradu -tutkielmassaan sitä, että vaikka tapahtumasta olisi jo kulunut useampi vuosikymmen eikä itse olisi ollut osallisena tapahtumassa, vanhemman traaginen historia saattaa edelleen vaikuttaa jälkipolven elämässä. Tällöin vanhemman kokema vaino saattaa siirtyä perheen perinteenä toisen sukupolven elämään ja siten vaikuttaa jälkipolven käsityksiin itsestään sekä ympäröivästä maailmasta (mts. 74). Latvala (2006) jatkaa, että vaikeneminen saattaa kestää sukupolvia ja Katarina Eskolaan (1997, 81) viitaten kuvaa sitä, miten vasta ajan ollessa sovelias muistamiseen muistoissa säilyneet tapahtumat sijoitetaan paikkoihin ja muistot rakennetaan kertomuksiksi. Ajatusten tasolla nämä ”mykistetyt tarinat” saattavat kuitenkin olla läsnä. (Latvala 2006, 183.) Korjonen-Kuusipuro ja Kuusisto-Arponen (2012) tarkastelevat Karjalan evakkojen ja heidän jälkipolvensa muistelun erilaisia käytäntöjä, sekä niiden merkitystä heidän sosio-spatiaalisen identifioitumisen kannalta. Karjalaa muisteltaessa määrittäväksi ominaisuudeksi muodostuu kahtalaisuus sen suhteen, mitä on tuotu muistelun piiriin ja mitä ei (Kuusisto-Arponen 2007, 2008, Korjonen-Kuusipuron & Kuusisto-Arponen 2012, 111 mukaan). Suulliset kertomukset menneisyydestä ovat vain osa kertomusta, ja suullisen kerronnan lisäksi olennaista on kiinnittää huomiota myös hiljaisuuden merkitykseen (Kuusisto-Arponen & Korjonen-Kuusipuro 2012, 110–111).

5 MONITASOINEN TRANSNATIONAALINEN KUULUMINEN

Tässä luvussa esittelen aineistoanalyysini, jossa tarkastelen viiden haastateltavani kertomuksia arjen muodostumisestaan, tilallisista käytännöistään ja omista juuristaan. Erilaisten tarinoiden kautta pyrin ilmentämään yksilöiden transnationaalisen maailman muodostumista toisen polven chileläisten muodostaessa kuulumisen siteitään erilaisten tilallisten käytäntöjen kautta ja siten rakentaen omaa kuulumisen paikkaansa. Analyysissä pyrin tavoittamaan sen monimutkaisen suhteiden ja paikkojen verkoston, jonka kautta omaa tilallista kuulumista luodaan.

Seuraavassa esittelen tutkimusaineistosta esiin nousseet teemat, jotka rakentuivat tutkimuskysymysteni perusteella. Teemojen muodostumisessa olennaista on niiden osittainen lomittaisuus, jolloin ne myös tukevat toistensa muodostumista. Kuitenkin kukin teema lähestyy tutkimusteemaa omasta näkökulmastaan. Haastateltavien kerronnassa tarinat ovat erilailla näkyvissä; jonkin tarinan vain pilkahtaessa jokin toinen muodostuu näkyvämmäksi. Koko aineistosta muodostui kolme pääkategoriaa:

1. Irrallisuuden tunteet
2. Ylisukupolvisuus ja muistot
3. Transnationaalin kuulumisen neuvottelukenttä

5.1 Irrallisuuden tunteet

Haastattelupuhe tuo esiin kertomuksia ja lausumia, joiden kautta haastateltavat ilmaisevat erilaisuuden tai irrallisuuden kokemista. Tämä ilmentää eri kontekstien välillä käytäviä neuvotteluita kuulumisesta, joissa omaa paikallisuuden ja ylijärjestyksen suhdetta puntaroidaan. Erilaisuutta koetaan haastateltavien keskuudessa hyvin eri tavoin, eikä siihen aina liitetä kielteisiä tuntemuksia. Itsensä erilaiseksi kokeminen liittyy moniin asioihin: omiin juuriin ja etniseen taustaan, lapsuuden traumaan, omiin tapoihin, omaan ulkonäköön ja pukeutumistyyliin tai esimerkiksi kulttuurimielityksiin. Erilaisuuden kokeminen voi olla jotain, joka juontuu hyvin kaukaa, jolloin esimerkiksi saapuminen vallankaappauksen vuosina Suomeen on jättänyt pysyvän muistijäljen ja trauman. Nykyäänkin vaikka

usea vuosikymmen on kulunut, tunnetaan erilaisuutta kuten alkuaikoina uudessa ja oudossa yhteiskunnassa. Saavuttaessa perheen kanssa Suomeen maa, kieli ja kulttuuri, kaikki on ollut uutta, eikä ole ollut ketään tuttuja ihmisiä ympärillä. 1970–80 -luvuilla suomalainen yhteiskunta ei ollut valmis ottamaan ensimmäisiä pakolaisia vastaan ja kielen opiskelukin vei aikaa, koska kunnollisia välineitä ei ollut. Myös ilmasto ja uusi asuinympäristö olivat erilaisia kuin mihin oli totuttu. Tämä kaikki loi tietynlaista muukalaisuuden ja irrallisuuden tunnetta:

“Mää sain pakkasrajaa 15, että jos oli sen yli, niin mun ei tarvinnu mennä kouluun.” (H1)

”Sekin oli sitten viel kun me oltiin aina asuttu maan tasalla, tarkoitan siis omakotitalossa, missä on oma piha, on nurmikko, ja kukkia ja puita ja kaikkee. Sitte yks kaks tuodaan näihin laatikoihin.” (H1)

Haastateltavani kuvaa sitä, miten ajan kuluessa oma olo ei enää tuntunut niin irralliselta ja ympäristö oudolta, koska omaksuttiin kieli, ja sen myötä oli helpompi tutustua ihmisiin ja alkaa luoda omaa arjen verkostoa ja kodin tuntua. Kerronta tuo esiin tilallisen kuulumisen sosiaalista rakentumista, jolloin Hirven (2012, 25) tulkintaan nojautuen ihmisen elämismaailmaa ei voi ymmärtää vain tilallisesti rajattuna lokaationa. Pikemminkin sitä tuotetaan ihmisten ja heidän käytäntöjensä, materiaalien objektien ja sosiaalisten tapahtumapaikkojen kautta (mts. 25). Tällöin mielenkiintoiseksi muodostuu se monitasoinen tilallinen kuuluminen, jossa Huttusen (2006, 56) ja Haikkolan (2012, 7–8, 65–66) mukaan omaa kuulumista neuvotellaan samanaikaisesti monissa paikallisissa ja transnationaalisissa rakenteissa, haastateltavani kohdalla suhteessa Suomeen ja Chileen.

Eräs haastateltava kertoo lapsuudestaan Chilessä, jonka kokee hyvin epätavalliseksi. Hän asui vallankaappauksen vuosina maatilalla eristyksissä muusta maailmasta ja kokee tämän vaikuttaneen merkittävästi omaan elämäänsä. Kouluun mentäessä piti kohdata ulkomaailma ja muiden asenteet:

”Joo, että me oltiin sitä, ufoja. (naurahtaa) Mä ite muistan, että ne haukku meitä ”outoja lintuja, tyhmä, pelle”. [...]Meidän maailma on niin erilainen kuin kenellä tahansa. Mun omasta elämästä ei oo käsitteitä.” (H2)

Omat kokemukset ovat jotakin sellaista, että niitä ei voi jakaa kuin vain saman kokeneen, oman serkun, kanssa. Korjonen-Kuusipuro ja Kuusisto-Arponen (2012, 124) esittävät kuulumisen tunteen rakentuvan osin menneisyyden muistoista sekä nykypäivän kokemuksista. Menneisyydessä koettu vaikuttaa vielä tänäkin päivänä, jolloin omaa identifioitumista neuvotellaan menneisyyteen peilaten ja omaa kuulumisen paikkaa muodostetaan koko elämänmittaisen polun varrella. Nykyäänkin oma olemus ja ajattelutapa koetaan valtavirrasta poikkeavaksi:

”Mä oon erilainen, mä oon sekä Chilessä sekä Suomessa omituinen lintu. Mun omat käyttäytymistapoja, mun öö, kulttuurimaku, mun pukeutumistyyli, ja kaikki. Mä oon joka paikassa omituinen lintu.” (H2)

Toisen haastateltavan kerronnassa yhtenä merkittävimmistä tarinoista nousee esiin kuvaus Chilen kansalaisuuden menettämisestä; se ettei tunne olevansa kukaan kotimaassaan. Haastateltava kuvaa järkytystään matkustaessaan Chileen vuosi takaperin ja saadessaan tietää menettäneensä Chilen kansalaisuuden diktatuurin aikana, jolloin paljon ihmisiä pyyhittiin pois rekistereistä:

”Mä oon niinku tosi chileläinen, niin sitten mua ei tunnetakaan siellä! Mut on pyyhitty kokonaan rekisteristä. Se tuntui tosi pahalta. Mä en oo tavallaan chileläinen, vaikka mä olen chileläinen. Mä olin ihan, että mul ei oo kotia!” (H1)

Vanhempien haastateltavieni puheessa korostuu ajoittain nostalgisuus muisteltaessa omaa synnyinmaata, toisaalta menneisyydessä koetut tapahtumat aktivoivat negatiivisia muistoja. Huolimatta siitä, että haastateltava on asunut Suomessa suurimman osan elämästään, hän kokee vahvaa identifioitumista Chileen. Siellä häntä ei kuitenkaan virallisesti ole olemassa, joka mutkistaa omaa identifioitumista. Kuten Huttunen (2006, 56) on esittänyt, neuvottelemisen omasta kuulumisesta ei ole yksinkertaista, vaan jotakin joka saa muotonsa jatkuvan prosessoinnin kautta. Myös nuorempien haastateltavien puhe heijastaa sitä monitahoista kontekstia, jossa omaa suhdetta chileläisyyteen ja suomalaisuuteen punnitaan:

”Et kummassakaan mä haluun, mutta en halua asua. Silleen. Mul on ristiriitainen tunne molemmissa. Mut ehkä se tekis hyvää, et mä olisin pidemmän aikaa niinku muualla just” (H5)

”Mä oon silti aina asunu täällä, niin miks mä, en mä tiä, jos mä olisin asunu Chilessä, niin ehkä mä sitten koki-sin, että mä oon enemmän chileläinen. Mut, mun mielestä mä oon suomalainen. Mä oon syntynyt täällä. [...] Mun äiti on chileläinen, mut se tekee siitä, et mulla on sitä chileläistä mussa, mutta enhän mä periaatteessa niinku tuu Chilestä.” (H4)

Yksi haastateltavista kuvaa sitä, miten omia juuria ei välttämättä tiedosta tai sen kummemmin ajattele. Silti ne ovat jotain, joka koetaan itseä muista erottavana tekijänä:

”Mä en oo itse asiassa aatellu tätä. Mä oon ehkä, ihan sama mihin mä meen, mä oon aina loppujen lopuks jollain tavalla ulkomaalainen. Chilessäkin, niin ei mua sielläkään pidetä kokonaan chileläisenä. Mä oon sielläkin vähän erilainen. Mut ei siin oo välttämättä mitään positiivista tai negatiivista, se on koko ajan mukana sillain. Ihan kaikessa, mitä mä teen.” (H5)

Vanhemman synnyinmaassa voi herätä tuntemuksia siitä, että sielläkin on erilainen. Omat juuret ja niihin tutustuminen ei Weedonin (2004, 89) mukaan siten välttämättä osoittaudu joksikin, joka saa aikaan voimakasta kuulumisen tunnetta. Erään haastateltavan tarina kuvastaa sitä, miten juuri oman etnisen taustan vuoksi on kokenut rasismia ja tullut kiusatuksi. Haastateltavan isä on tullut pakolaisena Suomeen, mutta haastateltava itse on syntynyt ja elänyt koko elämänsä Suomessa. Erityiseksi muodostuu hänen kerrontansa lukioajasta, jolloin joutui naapuruston kaveriporukan kiusaamaksi maahanmuuttajavanhempansa vuoksi. Haastateltava kuvaa sitä, että vaikkei hän yleensä ole halunnut identifioitua nimenomaisesti Chileen eikä myöskään Suomeen, juuri kyseisenä ajankohtana hän joutui ikään kuin väkisin tuntemaan ylpeyttä sukujuuristaan:

”Ehkä mä silloin koin, itse asiassa, kylhän mä oon niinku tavallaan kokenu jonkun näköistä identiteettiä, joka tosin on painettu mun päälle vähän puoliväkisin. [...] osa niistä löysi tän kauniin arjalaisen aatteen. Ja sit yhtäkkiä mä olinkin neekeri-homo ja kaikkea mahdollista. Jotenkin sitä ehkä joutu väkisinkin tuntemaan jotain ylpeyttä, koska totes sen, että periaatteessa se on rikkaus, että mulla on toinenkin kulttuuritausta, vaikkakin toissijainen. Ja sit mulla on se kielitausta. Joo, kyl se oli ylpeyttä!” (H3)

Tapahtuma sai haastateltavan pohtimaan tietoisemmin omaa taustaansa ulossulkemisen vuoksi. Hän käänsi vastoinikäymisen ikään kuin positiiviseksi kokemukseksi, josta voisi ammentaa ja löytää hyviä puolia etnisestä taustastaan. Tämä ilmentää Haikkolan (2012) tulkintaa transnationaalisesta kontekstistä, joka asettaa chileläistaustaisten jälkipolvelle erilaisia ja jopa ristiriitaisiakin ehtoja. Tällöin jälkipolvi saattaa nähdä itsensä joko vähemmistönä Suomessa, kokea kuulumuutta sekä Suomeen että vanhemman synnyinmaahan tai kokea ylijärjestyksen elämänpiiriin rikkautena ja mahdollisuutena. (Haikkola 2012, 7–8, 65–66.) Haastateltavani kohdalla mielenkiintoiseksi muodostuu juuri se, että pohdintaa omasta kuulumisesta ei haluta liittää kansallisvaltion kontekstiin, vaan se on jotakin paljon moniulotteisempaa. Toisaalta itseä ei identifioida chileläiseksi, muttei nimenomaisesti suomalaiseksikaan, ja oma tausta, tilanteen mukaan, koetaan rikkautena.

Haastattelupuhe heijastaa sitä, miten chileläisyys ja omat juuret liitetään itsessä usein juuri ulkonäköön, jonka kautta tehdään eroa suomalaisuuteen:

”Se (sisko) on vähiten latinon näkönen. Mut kyl sekin, kyl siit huomaa, et jos se kertoo jotain, et joku oli sanonu, kutsunu sitä niinku latinoks, niin se on tosi tyytyväinen. (naurahtaa)” (H4)

”Et jos joku on sillein, et mä mietinkin, et sä oot tollain vähän tummempi” ja silleen, et ei se niinku. Kyl se mun mielestä on kivaa.” (H4)

Haastateltava kuvailee sitä, miten on omista sisaruksistaan ainut, jonka ulkonäkö tuo esiin omia chileläisiä juuria kahden sisaruksensa ollessa vaaleampia piirteiltään. Haastattelupuhe tuo esiin, että *latinoksi* kutsuminen tulkitaan positiivisena asiana, eikä oma mahdollinen erottautuminen ulkonäön perusteella ole häiritsevää tekijä, vaan pikemminkin seikka, joka kuvastaa omia juuria. Vanhempi haastateltava kuvaa saapumistaan lapsena Suomeen ja sitä, miten chileläiset ovat 70-luvulla olleet ensimmäisiä pakolaisia, jotka Suomi on ottanut vastaan:

"No ulkonäölle nyt ei mitään voi, että on erinäköinen. Ja kyllähän kaikki heti tajuaa, että mä oon jostain muualta." (H1)

Toisaalta haastateltava tuo esiin sen, että verrattuna nykypäivän asennoitumiseen, chileläiset saivat aikoinaan hyvän vastaanoton, eikä esimerkiksi rasismia ilmennyt. Pikemminkin oltiin uteliaita ja kiinnostuneita suomalaiseen katukuvaan ilmestyneistä erinäköisistä ihmisistä ja esimerkiksi bussissa hypisteltiin hiuksia. Erään haastateltavan pohtiessa suhtautumistaan suomalaiseen yhteiskuntaan ja sen mahdollisia positiivisia puolia, hän tuo esiin sen rauhallisuuden ja turvallisuuden. Oma ulkonäkö koetaan hiukan valtavirrasta poikkeavana, mutta siitä huolimatta Suomessa ei ole tarvinnut kokea turvattomuutta:

"Saa olla rauhassa. Siis sillein, mä voin kulkee kynnet lakattuina ja pitkät hiukset, pari korvista ja näin edelleen, tuolla kadulla, vähän syrjäkaduillakin, yöllä, viikonloppuyönä, humalassa, ilman, että mun täytyy ihan hirveesti pelätä saavani pataan ja pahempaa." (H3)

Omalla ulkonäöllä koetaan olevan vaikutusta sen suhteen, miten ulkomaailma kohtelee tai asennoituu itseä kohtaan. Tämä liittyy oman kuulumisen paikan muotoutumiseen; missä oma olo koetaan hyväksi. Kuten Haikkola (2012, 7–8, 65–66) on esittänyt transnationaalinen konteksti ja omien juurien ulottuminen yhden maan ulkopuolelle asettaa identiteettityön ja pohdinnat kuulumisesta kansallisvaltiota paljon laajempaan kontekstiin. Tämä liittyy olennaisesti siihen, miten chileläisten jälkipolvi näkee itsensä Suomessa ja toisaalta vanhempiensa synnyinmaassa sekä missä tuntee kuuluvuutta. Oma ulkonäkö ja chileläiset juuret mahdollistavat myös omalla asemalla leikittelyn:

"Muuten puhun suomea ihan kaikkien kanssa. Ellen, ellen mä sitten leiki, etten mä ymmärrä suomea, koska kyllä mä joskus teen sitäkin!" (naurunpyrskähdyks) (H1)

Haastateltava kertoo puhuvansa suomea kaikille muille paitsi latinalaistaustaisille ystävilleen. Haastateltava on kokenut tilanteita, joissa hänen ajatellaan olevan ulkomaalainen ulkonäkönsä vuoksi.

Tällaisia hetkiä on tullut vastaan esimerkiksi silloin, kun hän on ollut ravintolassa yhdessä ystävänsä kanssa. Haastateltava kuvaa sitä, miten hänet on ulkonäön perusteella ajateltu ulkomaalaiseksi ja suomea taitamattomaksi. Tällöin hän on saattanut alkaa puhua espanjaa ystävänsä kanssa, vaikka he normaalisti puhuisivatkin suomea, vain testatakseen muiden suhtautumista. Haastateltavan puheessa kuitenkin korostuu positiivinen suhtautuminen asiaan, eikä hän kokenut tilannetta rasistiseksi. Haastateltavan tarina ilmentää ulossulkemista, me/ ne -asetelmaa, jossa yksilöä määritetään ulkoapäin hänen ulkonäkönsä perusteella. Vaikka toisen polven maahanmuuttaja kokisi olevansa suomalainen, valtaväestö ei välttämättä suo hänelle tätä luonnollista oikeutusta. Tämä tuo esiin Portesin ja Rumbautin (2001, 20) näkemystä siitä, että yksilön identifioituminen liittyy vahvasti myös yhteisöllisyyteen, ja jäsenyyden ilmentävän sitä, mihin kansalliseen, etniseen ja kulttuurilliseen tilaan saamme ja haluamme kuulua. Bryceson ja Vuorela (2002, 147) ovat lisäksi esittäneet, tulisiko toisen polven erilaiset merkitykset asettaa uudelleen tarkasteluun, jolloin heitä ei ikuisesti nähtäisi vaan ulkomaisten juuriensa edustajiksi.

5.2 Ylisukupolvisuus ja muistot

5.2.1 Kerrontana, muisteluna

”Kyyyllä ja nyt sit aikuisemmalla iällä välillä, ei faijakaan tykkää kauheasti niistä asioista puhua, mut et joskus, kun on keskusteltu jotain aiheeseen liittyen, on se sitten kertonut vähän aikuisellekin sopivammin, että mitä hänelle tapahtui” (H3)

”No kylhän siit niinku puhuttiin tosi paljon. Et äiti on puhunu sen muistoista, siitä ku hän on ollu pienenä siellä Chilessä. On ollu aika semmonen tarkka kuva jo niinku pienest pitäen.” (H5)

Kerronnan ylisukupolvisuus muodostuu olennaiseksi aineistoni kohdalla. Toisen polven chileläisten vanhempien synnyinmaan vallankaappauksen vuodet nousevat esiin haastattelupuheessa. Jälkipolven kertomukset tuovat esiin sen, että joissakin perheissä vallankaappauksen ajoista on jo lapsuusiällä puhuttu avoimesti. Asiaa ei ole kaunisteltu kotona, vaan on kerrottu rehellisesti ja lapselle sopivalla tavalla, miksi vanhempi on tullut Suomeen. Myöhemmin aikuisiällä on välillä ollut puhetta tapahtumista, mikäli keskustelu on luonnollisesti ajautunut siihen suuntaan. Omien vanhempien lisäksi Suomessa oleva oma chileläinen sukulaisyhteisö vaikuttaa jälkipolven käsityksiin Chilestä ja sen historiasta:

”[...] kun me oltiin kaikki serkuksetkin siellä kattomassa, et tuli tosi paljon kysymyksiä. Tai, kyl me tiedetään paljon, mut sit kans, kun kaikki muistaa eri juttuja, sisarukset. Et mä oon jutellu tästä mun äidin kans, mut mä en oo jutellu mun sedän tai tädin kanssa. [...] puhuttiin et joku päivä kokoonnuttais kaikki serkukset ja meidän vanhemmat ja juteltais, [...] et voitais ihan vaan jutella ja oppii ja silleen.” (H4)

Chile on noussut perheen parissa esiin tarinoina ja tapahtumista on puhuttu avoimesti, jolloin kaikkien on mahdollista jakaa kokemuksiaan. Roseman (2012, 209–210) esittää eletystä elämästä kerrottujen tarinoiden muuntavan muistettua jaetuksi todellisuudeksi, jonka kautta omaa kuulumista luodaan. Omia kuulumisen siteitä muodostetaan osittain omien vanhempien ja heidän sisarusiensa kerronnan kautta, jolloin omalla chileläistäustaisella sukulaisyhteisöllä voidaan nähdä olevan merkittävä vaikutus toisen polven tietoisuuteen omista juuristaan ja siten heidän identifioitumiseensa. Mikäli Suomessa ei ole oman vanhemman lisäksi muuta chileläissukua, voi kokemus Chilestä perustua vain omalta vanhemmalta kuultuun ja itse hankittuun tietoon.

Osa kertomuksista luo vaikutelmaa, että Chilestä yleisellä tasolla on kodin piirissä keskusteltu, mutta varsinaisesta vallankaappauksesta ja sen jälkeisestä ajasta ei ole pystytty juurikaan puhumaan. Vallankaappauksen hetkellä osa haastateltavista on ollut nuoria, ja he kuvaavatkin sitä, miten silloin Chiessä vielä asuessaan asioista on kerrottu avoimesti ja he ovat ymmärtäneet, mitä ympärillä tapahtuu. Toisaalta vuosia myöhemmin vallankaappaus ja vanhempien tulo Suomeen koetaan niin kipeäksi, ettei siitä perheen parissa yleisesti pystytä puhumaan:

”Ei ei, nimenomaan ei me puhuta, ei me pystytä puhumaan, se on niin arka kohta.” (H2)

Eräs haastateltava kuvaa sitä, miten pystyi puhumaan Chilestä ja vallankaappauksesta vain äitinsä kanssa. Isä oli saapunut poliittisena pakolaisena Suomeen ja hänen oli varmaan miltei mahdotonta puhua asiasta. Haastateltava oli Suomeen tullessaan alakouluikäinen ja puhui usein äitinsä kanssa siitä, miksi he ovat tulleet. Heillä ei ollut Suomessa mitään; ei ketään läheisiä eikä turvaverkkoa, ikään kuin olisi syntynyt uudelleen. Mikäli omat vanhemmat kokevat menneisyyden hyvin traagisena, ei siitä välttämättä ole pystytty puhumaan jälkipolven kanssa, eikä aiheesta vielä nykyäänkään keskustella kotona. Tällä on vaikutusta jälkipolven tietoisuuteen vanhempiensa synnyinmaan tapahtumista sekä yleiseen kodissa omaksuttuun puhumisen kulttuuriin.

Ylisukupolvisella kerronnalla näyttää aineistoni perusteella olevan suuri vaikutus siihen, miten vahvana omat juuret näyttäytyvät toisen polven elämässä. Muistitiedon merkitys muodostuu siten merkittäväksi,

jonka kautta omia kuulumisen siteitä neuvotellaan transnationaalisessa kontekstissa. Latvala (2006) on tuonut esiin muistitiedon merkitystä kertomusten välittäjänä jälkipolville, jolloin perhekerronta muodostuu olennaiseksi, jonka avulla luodaan suhdetta omiin juuriin (Latvala 2006, 183). Levittin (2002, 128) tutkimus tuo esiin sen, miten useimmat irlantilaiset Yhdysvaltoihin muuttaessaan halusivat unohdtaa, mistä he ovat tulleet. Tämä kuvaa sitä, miten heidän lastensa suhtautuminen omien vanhempien synnyinmaata kohtaan ja omiin juuriin liittyy olennaisesti siihen, ovatko vanhemmat puhuneet omasta synnyinmaastaan ja perhehistoriastaan, vai onko siitä vaiettu. Onko jälkipolvella minkäänlaista käsitystä siitä paikasta, josta heidän vanhempansa ovat lähteneet? Myös vaikeneminen viestii omien vanhempien tuntemuksista, jolloin jälkipolvi tietää ja aistii omien vanhempien muistelevan vanhaa kotimaataan, mutta samanaikaisesti he tietävät, etteivät omat vanhemmat pysty sanallisesti muistelemaan kaikkea sitä köyhyyttä ja kurjuutta, jota he aikoinaan pakenivat. (Levitt 2002, 128.) Vaikeneminen saattaa Latvalan (2006, 183) mukaan kestää sukupolvia, jolloin vasta ajan ollessa sovelias muistamiseen muistoissa olevista tapahtumista aletaan rakentaa kertomuksia. Silti myös asiat, joista puhuminen koetaan vaikeaksi, on syytä huomioida, koska ajatusten tasolla puhumatonkin – ”mykistetyt tarinat” – saattaa olla läsnä vaikuttaen sosiaalisiin suhteisiin ja oman kuulumisen muotoutumiseen (mts. 183).

5.2.2 Kielenä

”Se mikä on koko ajan läsnä, on tietysti espanjan kieli. Ja ei tietysti mikään kieliopillisesti oikea espanjan kieli, vaan Chilen kieli (naurahtaa), chileno.” (H3)

Haastateltavien suhde kieleen on mielenkiintoinen heidän edustaessaan toisen polven chileläisiä Suomessa. Kieli, ja nimenomaan Chilen espanja, on asia, joka ilmentää chileläisyyttä ja omia juuria arjessa. Eräs haastateltava kuvaa sitä, miten hänen oma isänsä aikoinaan kävi Suomessa espanjan kielen kurssilla, jotta olisi pystynyt opettamaan pojalleen puhdasta ja oikeaoppista espanjaa. Chilen espanjassa sanoista usein jätetään konsonantit lopusta pois tai ääntäminen on muuten epäselvää. Haastateltavan ollessa pieni isä yritti ylläjäntää sanat kokonaisina, mutta kaikesta yrityksestä huolimatta haastateltava sanoo omaavansa vahvan Chilen aksentin, koska kotikielenä on ollut Chilen espanja ja hän on kuullut sitä koko ikänsä. Kaikkien haastateltavien kohdalla vanhempien tai toisen vanhemman kanssa kotona puhuttu kieli on espanja, ja koska se on ollut aina läsnä, espanjaa osataan nykypäivänä. Eräs haastateltava sanoo puhuvansa isänsä kanssa aina espanjaa, koska se on helpompaa hänen isälleen ja hyvää harjoitusta itselle. Siitä huolimatta, että vanhemmat ymmärtäisivät ja puhuisivat suomea ongelmitta, saate-

taan kotona puhua espanjaa, joka ilmentää kotona puhuttavan kielen valikoitumista sen luontevuuden mukaan. Eräs mielenkiintoiseksi muodostunut seikka on yhdessä perheessä ilmi tullut kolmikielisyys. Perheen parissa puhutaan suomea, ruotsia ja espanjaa:

”Kolmea kieltä kotona. Mä puhun ruotsia isän ja siskojen kanssa. Sitten äidin kanssa puhun espanjaa, ja vanhemmat taas puhuu suomea keskenään. Mut se toimii ihan hyvin siis sillein, et ruokapöydässäkin, se kierto vaan niinku toimii. Vaikka mun isä tykkää härnätä tosi paljon, [...] sanoo jotain ruotsiks ja mun sisko sanoo mun äidille espanjaks, et isä lopettaa ja sit äiti taas sanoo isälle suomeks, et voiksä lopettaa.” (H5)

”Mun veli tyyliin suuttuu mulle jos mä puhun äidille suomea. Koska se ei tunnu luontevalta. Se ei kuulosta niinku oikeelta.” (H4)

Haasteltavista kaksi ovat sisaruksia ja heidän perheenjäsenistään kaikki ymmärtävät kaikkia kotona puhuttuja kieliä. Esimerkiksi suomenruotsalainen isä ymmärtää espanjaa ja chileläinen äiti ruotsia, mutta silti ruokapöydässä perhe käyttää useampaa kieltä riippuen siitä, kenen kanssa kommunikoi. Valitulla kielellä myös ilmaistaan erilaisia asioita: yhtä käytetään esimerkiksi huumorin välineenä ja toista yleiseen keskusteluun. Kysyttäessä tarkennusta siihen, miten kieli valikoituu tai millainen puhuttava aihe voisi olla:

”Hmm. Ehkä se on vähän sillein, että jos se aihe on semmonen, mihin esimerkiksi me sisarukset voidaan samaistua enemmän, niin sit se on ruotsiks. Jos se on semmonen, et mikä on enemmän niinku äidin aihe tai hän voi samaistua, niin sit se on espanjaks. Se on niinku ainut semmonen looginen selitys. Tai vähänkään looginen. Mut se vaan tulee niinku.” (H5)

Siitä huolimatta, että perheessä käytetään useaa kieltä, kukin kieli tulee luontevasti aina tilanteen mukaan puhujasta sekä aiheesta riippuen, eikä asiaa koeta ongelmalliseksi. Jokainen perheenjäsen on käytäntöjen kautta oppinut, miten perheen sisäinen kommunikointi ja kielidynamiikka muodostuvat. Esimerkiksi ruokapöytäkeskustelussa puhutaan kieltä, johon kuuliija pystyy parhaiten samaistumaan. Kielen ylisukupolvisen siirtymisen kannalta on mielenkiintoista tarkastella myös sitä, miten kieli saattaa siirtyä myös lapsilta omille vanhemmille. Ruotsinsuomalainen isä on oppinut espanjan perheen parissa muita kuuntelemalla ja samoin äiti on oppinut ruotsin lasten ja heidän koulumaailman kautta:

”Se on tullu sille niinku ilmatteeks, se kieli. Samoin kuin äidille on tullu ruotsi. Se on kuunnellu lapsia, kun ne on puhunu ja sit jos on ollu jotain vanhempainiltoja, niin enimmäkseen ruotsikshan siel puhutaan sitten. Ruotsin kieli on tullu periaatteessa koulusta kotiin.” (H5)

Haastateltava jatkaa siitä, miten hänellä on periaatteessa samanlainen tausta serkkunsa kanssa, mutta silti kotona puhuttu kieli on eri. Haastateltavan vanhemmista toinen on chileläinen, samoin kuin serkkunsa tapauksessa. Omassa perheessä äidin kanssa puhutaan espanjaa, toisin kuin serkkunsa, joka puhuu äitinsä kanssa suomea. Serkkuset puhuvat myös keskenään suomea, koska serkun perheen parissa espanjan kielen puhuminen ei ole käytäntönä siirtynyt vanhemmalta omille lapsille. Tämä tuo esiin Gubrium ja Holsteinin (2000, 68–80) ajatusta identiteetistä diskursiivisena aikaansaannoksena, jota jokapäiväisen elämän ja arjen käytäntöjen vaikutuksesta rakennetaan ja ylläpidetään. Espanjaa ei tällöin koeta omaksi äidinkieleksi, jolla voisi luontevasti kommunikoida ja tuoda esiin omaa itseä. Haastateltavien keskuudessa espanja on kielenä usein harvemmin käytetty kuin suomi, jonka vuoksi sen harjoittaminen kotona koetaan tärkeäksi. Usein kotona on haluttu myös edistää molempien kielten osaamista jos vanhemmista toinen on Chilestä ja toinen Suomesta:

”Äiti mulle sit puhu niinku suomee, et se oli aika silleen puolet ja puolet. Et he myöskin ihan tietoisesti halus, että mä opin molemmat kielet äidinkielenä, kotoa suoraan.” (H3)

Tällöin espanja on ollut suomen lisäksi aina läsnä ja sitä on puhuttu pienestä asti. Ensimmäiset opitut sanat ovat jopa saattaneet olla espanjaksi. Kielen ylisukupolvista siirtymistä ja vanhempien roolia kuvaa hyvin haastateltavien kokemus siitä, että espanjan kielen oppiminen omilta vanhemmilta koetaan hyvin erilaiseksi verrattuna siihen, jos kieli olisi pelkän opiskelun kautta opittu:

”Espanjan kieli on kyllä siitä mukavampi, että siinä pystyy keksimään sanoja. Sillein ymmärrettävämmän kuin suomen kielessä. Se taas tulee siitä, et se tulee sieltä selkärangasta. Sitä itse asiassa varmaan on aika mahdotonta opiskella.” (H3)

Kiinnostavaksi muodostuu aineistoni nuorempien haastateltavien tarkastelu, joilla ei ole vielä lapsia. Osa heistä on miettinyt tulevaisuutta ja mahdollista kieltä tai kieliä, joita haluaisi jälkipolvelleen puhua. Yksi toteaa, ettei koko asia ole koskaan käynyt hänen mielessään. Kaikkia yhdistää kuitenkin ajatus siitä, että omille lapsille puhuttava kieli riippuu paljon olosuhteista. Oman vahvimman kielen puhuminen lapselle koetaan tärkeäksi ja mikäli lapsi tulee kasvamaan Suomessa, niin silloin luultavasti suomen kieli on ainakin yksi puhuttavista kielistä, jotta yhteiskunnassa on mahdollista toimia. Tuleva puoliso vaikuttaa myös asiaan:

”Sit tietysti jos hänen äitinsä olis vaikka ruotsinkielinen, niin mäkin raukka varmaan joutuisin opiskelemaan ruotsin puhekielen tasolle. Ja puhumaan lapselle välillä ruotsiakin. Et se on niinku täysin olosuhderiippuvaista. Missä ollaan ja missä tilanteessa ollaan.” (H3)

”Varmaan ruotsia, mut mä haluaisin, et ne oppii espanjan. Et et kyl mä sanoisin mun äidille ja sedälle ja tädille, et ne ainakin puhuis sille lapselle espanjaa. Mut sit, eihän sitä koskaan tiiä, et saaks mä lapsii jonkun kanssa, joka puhuu sitä espanjaa. Mut kyl mä, siis ruotsi on mun vahvin kieli ja mun mielest sitä kieltä pitää puhua sille lapselle.” (H4)

Espanjan kieli on mukana pohdinnassa, mutta sekin liittyy olennaisesti olosuhteisiin eikä ole niin sanottu itsestään selvyys:

”Kyl mä varmaan promotoisin espanjan kieltä ihan hirveästi, koska mähän pääsisin silloin myös sparraamaan itseäni, (hilpeyttä äänessä) hänen kanssaan, ja tota kylhän espanjan kieli on ihan käsittämättömän iso kieli maailmassa. Et ihan jo siltä funktionaaliselta kannalta, promotoisin.” (H3)

Mikäli lapsen toinen vanhempi on espanjalaistaustainen tai asuinmaa espanjankielinen, silloin on luonnollista puhua lapselle espanjaa, mutta muuten se nähdään epätodennäköiseksi. Mielenkiintoista haastateltavan puheessa on se, että espanjan kieli nähdään nimenomaan mahdollisuutena, jonka lapsi voi halutessaan opetella. Kahden muun haastateltavan kerronta kuvastaa sitä, miten espanjan kielen siirtyminen omalla jälkipolvelle koetaan tärkeäksi. Vanhemmalla haastateltavallani on tytär, jonka äidinkieli on suomi siitä huolimatta, että molemmat vanhemmat ovat chileläisiä. Haastateltava puhuu tyttärelleen espanjaa, joka opiskelee sitä myös koulussa. Nuoremmalla haastateltavalla ei ole vielä lapsia, mutta hän on miettinyt tulevaisuutta, mikäli saa joskus lapsia, ja kokee tärkeäksi espanjan kielen puhumisen heidän kanssaan. Haastateltava kuvaa myös sitä, miten itselle on ollut tärkeää oppia puhumaan espanjaa sujuvasti, jotta voi opettaa sitä tulevaisuudessa myös omille lapsille. Kerronta luo vaikutelmaa, että omaa itseä identifioidaan vahvemmin espanjan kielen kautta ja omiin juuriin peilaten.

Toisen polven chileläiset suhtautuvat espanjan kieleen monella tapaa:

”Sä et oo, ei oo enää oma itse, kun et pysty selkeesti sanoo, mitä sä haluat sillä kielellä kun haluat.” (H1)

”On tullu kirjoitettua pari biisiä espanjaksi ja niinku tommosta. Et se on niinku yks työkalu muiden joukossa.” (H3)

Osalle espanjan kieli edustaa enemmän tunnekieltä, jonka kautta ilmaista omaa kuulumisen paikkaa, kun taas osa pitää kieltä pikemminkin välineellisenä työkaluna arjessa. Omaksi äidinkieleksi koetaan usein luonnollisesti se, jota käytetään useammin ja joka koetaan siten vahvemmaksi; kieli, jonka avulla on helpompi ilmaista itseään. Kieli voidaankin nähdä Weedonin (2004, 13) mukaan merkittävänä yksilön identifioitumisen kannalta, jonka kautta kukin muodostaa käsitystään kuulumisesta ympäröivässä yhteiskunnassa. Siitä huolimatta, että esimerkiksi suomi ja espanja kielinä hallittaisiin yhtä hyvin, on

toinen kieli enemmän se, jonka kautta pystytään kommunikoimaan juuri halutulla tavalla kaikki vivahdet sisältyen ja siten ilmentämään omaa itseä juuri sillä tavalla kuin kokee itselleen tärkeäksi. Suomi koetaan usein helpompana, koska siinä omataan rikkaampi sanavarasto. Espanjan kieli vertautuu enemmän puhekieleksi ja esimerkiksi kaunokirjallisuutta saatetaan lukea vähemmän espanjaksi.

Haastateltavien kerronta luo kuvaa siitä, miten itselle lähimmän kielen, äidinkielen ja siten usein myös tunnekielen kautta muodostetaan omia kuulumisen siteitä. Tämä liittyy olennaisesti myös omaksi koettuun sosiaaliseen yhteisöön. Erään haastateltavan kohdalla omaksi yhteisöksi ja omanlaisiksi ihmisiksi koetaan muut latinalaistaustaiset ihmiset, koska heidän kanssaan koetaan jaettavan, paitsi samantyyppinen sosiaalinen olemus, erityisesti yhteinen kieli:

”Kyllä ne on ihan selvästi latinoihmiset. Ihan joo, kielen takia, että mä pystyn puhuun, kuinka mä haluan asiat ilmaista. Että mä voin suomen kielellä ilmaista sen yhtä lailla, mutta se ei enää kuulosta siltä, miltä mä haluan.”
(H1)

Tämä tuo esiin Massey'n (2008, 15) ajatusta eletyn tilan muodostumisesta keskinäisissä suhteissamme, jolloin se tuotetaan käytännössämme ja vuorovaikutussuhteissamme. Mikäli ruotsin kieli koetaan itselle vahvimaksi, voidaan suomenruotsalainen puoli kokea itsessä vahvempana ja tällöin muut suomenruotsalaiset itselle läheisimmäksi yhteisöksi. Samanaikaisesti suomi, espanja ja mahdolliset muut kielet näyttelevät omaa osaansa identifioitumisessa, jolloin mielenkiintoiseksi muodostuu omien Suomen chileläisten sukulaisten tai vastaavasti muista maista kotoisin olevien ystävien merkitys. Weedon (2004, 13) tuo esiin erilaisten valtasuhteiden olemassa olon, jotka vaikuttavat yksilön identifioimiseen ja mahdollisiin kuulumisen ja kuulumattomuuden tunteisiin. Tämä ilmentää sitä yllirajaista kontekstia, jossa toisen polven chileläiset elävät. Espanjan kielen hallinnan myötä toinen sukupolvi saattaa saavuttaa voimakkaamman tunteen kuulumisesta esimerkiksi omassa sukulaisyhteisössään, jolloin kielen voidaan nähdä muodostuvan merkittäväksi oman identifioitumisen kannalta. Mikäli itsellä on chileläistaustaisia sukulaisia Suomessa, voi espanjan kieli olla jotain, joka liitetään juuri omaan sukulaisyhteisöön. Kahden haastateltavan kerronta kuvastaakin sitä, miten Suomen chileläiset sukulaiset luovat yhteisöllisyyden tuntua, jolloin omaksi koettu yhteisö muodostuu osittain tämän sosiaalisen kanssakäynnin kautta ja lisäksi omataan ystäviä erilaisista piireistä. Samanaikaisesti esimerkiksi englantia voi olla kieli, jonka avulla ollaan yhteydessä ystäviin Suomen ulkopuolella. Tämä tuo Huttuseen (2006, 56) ja Haikkolaan (2012, 7–8, 65–66) viitaten esiin tilallisen kuulumisen monimutkaista rakentumista, jossa omaa identifioitumista jäsennetään useilla eri tasoilla, paikallisesta transnationaaliin.

5.3 Transnationaalinen kuulumisen neuvottelukenttä

5.3.1 Kosmopoliittisuuden vivahteita

Transnationaalisten suhteiden muodostamassa kentässä kuulumista voidaan kokea oman synnyinmaan lisäksi samanaikaisesti useassa eri paikassa. Perinteisen tutkimuksen keskittyttyä alun perin siteisiin kahden maan välillä Haikkola (2012, 80) on esittänyt oman tutkimuksensa osalta sitä, miten transnationaalisuus voi olla globaalia, jolloin toisen sukupolven maahanmuuttajien verkostot kiinnittyvät pikemminkin moniin maihin. Tämä ilmentää tilallisen kuulumisen monitahoisuutta, jolloin identifioiduttaessa johonkin paikkaan, elämänpiiri saattaa Huttuseen (2002, 329; 2006, 58) ja Haikkolaan (2012, 85) viittaen kuitenkin liikkua tämän kyseisen paikan rajojen yli muodostuen ylirajaisista sidoksista. Haastateltavista kolme identifioituu ja luo kuulumisen siteitään merkittävimmin tämän suuntaisesti, jota voi osoittaa luonnehtia maailmankansalaisuudeksi, kosmopoliittisuudeksi. Sen sijaan kahdesta muusta haastateltavasta, toinen identifioituu merkittävämminkin Chileen. Toisen kohdalla valtioiden rajat näyttäytyvät merkityksellisinä jäsenettäessä omia kuulumisen siteitä, jolloin yksittäisen kansallisvaltion sijaan olennaiseksi muodostuvat pikemminkin sosiaaliset yhteisöt.

Kosmopoliitin käsitteellä on viitattu ylirajaisessa maailmassa elävän, usein korkeasti koulutetun ja liikkuvan yksilön asemaan (Hall 1999, 159), jolloin oma kulttuurinen tausta koetaan rikkautena ja ylirajainen elämänpiiri näyttäytyy mahdollisuutena sekä sosiaalisten verkostojen tarttumapintana (Portes & Rumbaut 2001, 45; Huttunen 2004, 149). Mielenkiintoista on, että haastateltavat tuovat usein esiin sitä, miten oman arjen käytänteissä Chile ei nouse erityisesti esiin suhteessa muihin maihin, vaan nimenomaan esimerkiksi hyvä ruoka:

”Et se chileläisyys niin, se ei oo siinä mulle sen isompi juttu kuin et jos tekis sitä italialaista kinkkupastaa, niin et se on ihan yhtä iso juttu se italialaisuus, siinä ruoassa.” (H3)

Oman taustan myötä saatetaan juuri tunnistaa eri ruokien alkuperä ja on tutustuttu erilaiseen makumaailmaan. Silti yhtä hyvänä saatetaan pitää jonkin muun maalaista ruokaa. Omien vanhempien synnyinmaa on jälkipolvelle omaan elämään rikkautta tuova tekijä, mutta sitä ei välttämättä koeta itselle sen merkittävämmäksi paikaksi kuin jotakin muuta maata, johon on itse luonut siteitä. Purkayastha (2005, 14–15) onkin esittänyt, että toisen polven elämässä merkittävänä voivat näyttäytyä nimenomaan itse rakennetut perhe- ja ystäväverkostot, joiden kautta ylirajaisia vaikutteita kanavoituu omaan elämään.

Internetin lattarilistoilta saatetaan etsiä uutta musiikkia kuunneltavaksi ja omia musiikkimieltymyksiä ohjaa omien juurien lisäksi nimenomaan omat mielenkiinnonkohteet. Yksi haastateltavista kuvaa sitä, että oma mielimusiikki on osittain samaa, jota lapsuudenkodissa kuunneltiin, mutta latinalaisen musiikin lisäksi hän kuuntelee paljon erityylistä musiikkia. Toinen haastateltava kuvaa sitä, ettei hän tietoisesti ota selvää Chilen tapahtumista ja suurimman osan tiedostaan saa oman äitinsä kautta. Omat vanhemmat sen sijaan saattavat seurata aktiivisemmin Chilen tapahtumia ja kertoa niistä heille. Kolmas haastateltava kuvaa sitä, miten hän ei aktiivisesti seuraa chileläistä mediaa, mutta omin sanoin kuitenkin keskivertosuomalaista enemmän. Harvakseltaan, pari kertaa kuukaudessa, hän käy internetissä luke-massa chileläisiä tai ylipäättään eteläamerikkalaisia uutissivustoja, jotta tietäisi maanosan tapahtumista ja mistä siellä puhutaan. Haastateltava kuvaa sitä, ettei tunne chileläisiä juuriaan merkittäväksi oman identifioitumisensa kannalta, mutta välillä ajatukset kuitenkin suuntaavat isän synnyinseuduille ja tie-don äärelle hakeudutaan. Tämä tuo esiin sitä, että jollain tavalla oma kuulumisen paikka kiinnittyy isän synnyinmaahan:

"Kyllä sillein ehkä tuntee jotenkin hyvin etäisesti omakseen. Ja sit ku, kuitenkin siitä historiasta tietää, niin niin olis vaan typerää olla katsomatta, että mihinkä se on johtamassa." (H3)

Edellinen sitaatti ilmentää sitä, miten omaa paikallisuuden ja ylijärjestyksen suhdetta puntaroidaan ja omien kuulumisen siteiden rakentumisessa omat juuret näkyvät eri tasoilla. Chileen ei välttämättä identifioitua vahvasti, mutta jollain tavalla se heijastelee omissa käytänteissä kuten median seuraamisena. Chile saattaa olla jokin etäinen tunne, joka on läsnä omassa elämässä muistuttamassa omasta taustasta. Haastateltavan puheessa mielenkiintoista on se, miten hän kautta koko haastattelun korostaa, että oma yhteys Chileen on nimenomaan enemmän tieto- kuin tunneperäinen. Hän kertoo tietävänsä paikallisesta musiikkikulttuurista, kielestä, politiikasta, historiasta, alkuperäisväestöistä ja luonnosta, jolloin hän kuvaa omaavansa tietoon pohjautuvan siteen isänsä synnyinmaahan. Samalla hän kuvaa sitä, että tunneyhteyttä Chileen ei niinkään ole eikä Chile näyttäytyä mitenkään erityisenä hänen omassa elämässään:

"Et kaikki toi nivoutuu siihen, että onhan mulla yhteys sinne, jos ei muuten, niin sillä voi esittää besserwissereitä ja knoppitietoa oluttuopin ääressä, [...] et onhan mulla se yhteys, mut ei mulla oo tunneyhteyttä oikeastaan, muuta kuin siihen Tyyneen valtameriin. (naurahtaa) Mut mä luulen, et se on ihan yhtä makee siellä Perun puolella." (naurahtaa) (H3)

Chilessä jotakin itselle tärkeää paikkaa ei liitetä juuri Chileen, vaan nimenomaisesti kyseiseen paikkaan ja sen luonteeseen sinänsä; Tyynivaltameri koetaan ainutlaatuiseksi paikaksi, mutta se on ihan yhtä

upea Perunkin puolella. Aineistoni osoittaakin, että tilallinen kuuluminen on jotakin hyvin moniulotteista, jolloin haastateltavieni kokemukset eivät lokeroidu vain yhdenlaisen kategorian alle, vaan omia kuulumisen siteitä muodostetaan kontekstisidonnaisesti. Tämä tuo esiin tilallisen identifioitumisen liittäisyyttä ja kerroksellisuutta. Prokkola (2010, 16) esittääkin, että verkostoitumisen ja liikkuvuuden lisääntyttyä yksilöiden elämismaailma on muuttunut aiempaa monimutkaisemmaksi mahdollistaen uudenlaisten tilallisten identiteettien muodostumisen, jossa yksittäinen valtio ei muodostu merkittäväksi.

Kolme haastateltavista tuo esiin sitä, miten erityisesti lapsuusaikana omat vanhemmat ovat usein olleet se linkki, joiden kautta Chile on tullut tutuksi ja joilta siitä on saatu tietoa. Omassa lapsuudessa chileläisyhteisöjen toiminta oli vielä aktiivista ja he kävivät espanjankielisille ja latinalaistaustaisille tarkoitetuissa kerhoissa, joissa tapasi muita latinalaisamerikkalaisia lapsia. Nykyään usein tiedetään omalla paikkakunnalla toimivan jokin latinalaistaustaisten yhteisö, mutta siihen ei koeta kuuluvan tai se ei muuten muodostu itselle merkittäväksi. Sen sijaan omat vanhemmat saattavat toimia aktiivisemmin latinalaisyhteisöissä ja tavata ystäviään, joka ilmentää sitä, että vanhemman polven arjen käytännöt ja sosiaaliset suhteet muodostuvat tiiviimmin oman etnisen taustan omaavien ihmisten kanssa. Levittin (2002, 129) viitaten tämä tuo esiin sen, että omien vanhempien toiminta ja yllärajaiset käytännöt eivät suoranaisesti vaikuta siihen, miten toinen polvi aikuisikään tultaessa toimii. Vanhemmat saattavat olla yhteydessä Chileen, mutta jälkipolvi ei välttämättä koe vanhempien synnyinmaata ja siellä asuvia sukulaisia itselleen tärkeiksi, vaan jokin paikka muodostuu merkittäväksi omien kokemusten ja solmittujen ystävyys-suhteiden kautta. Mikäli jälkipolvella on enemmän kokemuksia jostakin muusta kuin vanhempiensa synnyinmaasta, voi tämä paikka muodostua itselle läheisemmäksi.

Liikkumisen ja yhteydenpidon suhteellinen helppous, verrattuna esimerkiksi omiin vanhempiin heidän ollessaan nuoria, ilmenee transnationaalisina sidoksina ja nykyisellään aikuisiällä oma elämämpiiri saat-taa muotoutua hyvinkin kansainväliseksi ja kosmopoliittiseksi. Jo opiskeluaikana on ollut mahdollista lähteä vaihtoon ulkomaille, ja solmia kontakteja ja uusia ystävyys-suhteita eri puolilta maailmaa olevien kanssa:

”Mä oon semmonen, et mä tykkään tutustuu uusiin ihmisiin ja sit kun mä oon ehkä nähny vähän maailmaa ja sit tiedän kans, et miltä tuntuu olla vaik vaihto-oppilas, niin sit on kivempi ehkä tutustua muihin.” (H4)

”Mä en sillä tavalla oikeestaan oo miettiny sitä. Mul on tosi silleen, mul on aika monikansalainen kaveripiiri. Että tota kyl niitäkin periaatteessa, latinalaistaustaisia löytyy kanssa. Mut ne on niinku, ku mul on monta eri kaveripiiriä muutenkin.” (H5)

Haastateltavat kuvaavat sitä, että oman ystäväpiirin muotoutuminen on asia, jota ei ole tullut mietti-neeksi, vaan sosiaaliset verkostot rakentuvat luonnollisesti arjen ympärille. Yksi haastateltava sanoo omaavansa ystäviä kouluajoilta ja eri paikkakunnilla koulua käydessään myös kaveripiiri muodostui erilaiseksi. Kouluaikaisten ystävien lisäksi omat sosiaaliset verkostot muodostuvat jonkin verran muista latinalaistaustaisista, mutta heidän kanssa ei olla kovin paljon tekemisissä. Myös kaksi muuta haastatel-tavaa kuvaavat sitä, että muita chileläisiä saatetaan tavata oman vanhemman kautta, mutta erityistä yh-teenkuuluvuuden juuri chileläisten kanssa ei tunneta.

Haastateltavia yhdistää runsas matkustelu ja hyvä kielitaito, jolloin esimerkiksi ranska ja englanti saat-tavat olla lähes yhtä vahvoja kuin espanjan kieli. Mielenkiintoista nuorempien haastateltavieni kohdalla on se, että suomen kielen jälkeen ei välttämättä viitatakaan espanjaan toiseksi vahvimpana kielenä, vaan johonkin muuhun kieleen. Esimerkiksi englanti koetaan vahvaksi, koska sen käyttö on esimerkiksi työn kautta niin arkipäiväistä ja aktiivista. Yksi haastateltavista kertoo perheen parissa puhuttavan kol-meä kieltä, ja tämän koetaan vaikuttavan omaan kykyyn oppia uusia kieliä:

”No varmaan se, et kun siinä on jo tullu se kolmas kieli, niin sit se neljäs kieli ei tuntunukkaan niin uudelta ja sit se viides kieli oli kans sama juttu. Ja sit ku ranska vielä muistuttaa vähän espanjaa ja englantia. Niin se on sit helpottanu.” (H4)

Portes ja Rumbaut (2001, 20) ovat esittäneet, että toinen sukupolvi saattaa kokea monia vanhempien taustaan liittyviä seikkoja mielekkäänä, jolloin esimerkiksi juuri uusien kielten suhteellisen helppo omaksuminen koetaan rikkautena, jonka omat juuret mahdollistavat. Yksi haastateltavista tuo esiin sitä, että vain todella harvakseltaan on käynyt niin, että hän olisi jossakin tilanteessa puhunut väärää kieltä. Tässä mielenkiintoiseksi muodostuu transnationaalisessa kontekstissa eläminen, joka tulee esiin esimerkiksi juuri kielenkäyttötilanteina. Haastateltava kuvaa sitä, miten vanhemman ja nuoremman sukupolven kesken saattaa olla eroa tottumuksien välillä kuvaten sitä, miten vanhempi polvi ei välttämättä pysty niin joustavasti vaihtamaan kieltä tilanteesta riippuen:

”Kun taas sitten vanhempi sukupolvi, jolla ei oo näitä tottumuksia, ni niil kestää tosi kauan. [...] Niil saattaa olla vaikeuksii kielten vaihtamisessa. Mut ku me ollaan pienest asti tehty tällei näin, niin meidän ei tarvi ees miettii sitä niinku.” (H5)

Sukupolvien välillä voi olla eroja sen suhteen, miten ollaan totuttuja monikieliseen arjen ympäristöön. Vanhempi polvi on kasvanut erilaisessa yhteiskunnassa, kun taas oman ikäpolven kohdalla jo lapsesta

saakka, on totuttu useamman kielen välillä ”matkustamiseen”. Tällöin arki, jossa käytetään aktiivisesti useaa kieltä, on jotakin niin luonnollista, ettei sitä koeta ongelmalliseksi. Ylirajaiset sidokset näkyvätkin haastateltavien arjessa usean kielen hallinnassa ja kyvyssä vaihtaa kieltä lennossa keskustelukumppanin mukaan. Hyvän kielitaidon ja ulkomaan kokemuksen myötä tulevaisuudessa, esimerkiksi työskentely ulkomailla, nähdään todennäköisenä, mikäli se tuo itselle hyviä mahdollisuuksia:

”Kyl mä haluaisin asua ulkomailla, mutta vähän tota tilaisuuksien mukaan, että mistä tulee joku tilaisuus. Mut kyl niinku Brasilia kiinnostais tosi paljon, ja Kaliforniakin kiinnostais. Ja Chilekin on hyvä vaihtoehto [...] vähän niinku, et olis kiva käydä jossain muualla. Ja ehkä kattoo, et jos se koti löytyis muualta.” (H5)

Haastateltavien puhe kuvaa sitä, miten ylirajaisessa kontekstissa elämään tottuneina maailma koetaan avarana ja itse niin halutessaan voi suunnata ulkomaille ja katsoa, mitä tulee vastaan. Bryceson ja Vuorela (2002, 238–240) kuvaavatkin yksilöiden orientoitumista transnationaalisessa tilassa dynaamiseksi prosessiksi, jossa eri mahdollisuuksia ja rajoituksia arvioidaan suhteessa toisiinsa. Haastateltavien kertomukset kuvaavat sitä, miten he kokevat elävänsä maailmassa, jossa melkein mikä tahansa on mahdollista. Mikäli tulevaisuudessa unelmana on asuminen ulkomailla, siihen on hyvät mahdollisuudet oman kielitaidon, matkustelukokemuksen, luotujen kontaktien ja kotona opitun avarakatseisuuden myötä. Myös Suomi näyttäytyy mahdollisena maana, jossa on edellytykset saada hyvä koulutus ja lisäksi yhteiskunta koetaan turvalliseksi ja toimivaksi. Se on paikka, jossa on eletty syntymästä asti, vaikkakin suhteita myös muihin maihin on rakennettu. Mielenkiintoiseksi toisen polven identifioitumista tarkasteltaessa muodostuu juuri tilallisen kuulumisen moninainen luonne. Toisaalta myös oma perhe ja juuret koetaan tärkeänä ja omaan elämään paljon mahdollisuuksia tuovana tekijänä. On opittu toinen kieli, tutustuttu toiseen kulttuuriin ja lisäksi oma verkosto on mahdollisesti laajentunut Suomen rajojen ulkopuolelle:

”No, mun mielestä se avaa tosi paljon ovia ja silleen, siin oppii tosi paljon uutta. Ja ehkä, emmä tiää, ehkä se tekee mustakin ihmisenä kiinnostavamman, kun mulla on tommonen tausta.” (H4)

Haastateltavani tuovat kerronnallaan esiin sitä, miten ylirajainen yhteydenpito Suomesta Chileen ja muihin maihin on jotakin luonnollista, jota ei ole tullut edes ajatelleeksi:

”En mä mieti sitä sillein erikseen, et nyt mä otan yhteyden niinku ulkomaille, vaan enemmänkin, että mä otan yhteyttä, niinku ihmisiin, kavereihin.” (H5)

Suhteita toiseen maahan ja ylirajaista elämänpiiriä pidetään ”normaalina olotilana”, jota ei tule ajatella leeksi. Elämä on jo lapsuudesta asti muodostunut sellaiseksi, jossa omat verkostot ulottuvat Suomen rajojen ulkopuolelle luonnolliseksi osaksi oman arjen käytäntöjä. Kerronnassa tiivistyy kodiksi tunteen paikan luonne: sen voi tuntea useassa eri (maantieteellisessä) paikassa, mikäli siellä on muut kodin tunteeseen tarvittavat elementit.

5.3.2 Chileläisyys transnationaalisessa elämässä

”No, se (Chile) näkyy joka paikassa.” (H1)

”Se riippuu niin päivästä kans, et millon sitä (omia juuria) ees niinku huomaa tai et se tulee niinku ylös.” (H4)

Osassa kertomuksista omaa kuulumisen paikkaa määrittää vahvasti oma tausta ja perheen historia, joka on luonut pohjan sille, kuka on. Mielenkiintoista eri haastateltavien välillä on tarkastella sitä, missä määrin kerronnassa painottuu etnisyys tai chileläisyys, vai liittyykö puhunta pikemminkin omaan perheeseen yhteisönä, etnisyyttä korostamatta. Haastateltavien välillä Chilen näyttäytyminen arjessa vaihtelee. Osalle Chile tulee ilmi vahvemmin oman perheen kautta ja omilta vanhemmilta omaksuttuina tapoina ja tottumuksina. Vahva Chile-symboliikka nousee kerronnassa usein esiin ja kuvaa sitä, miten kodin tuntua luodaan Chileen liittyvien arjen käytänteiden ja perinteiden avulla. Chile näkyy kodin sisustuksessa matkoilta tuotuina koriste-esineinä ja käsitöinä, jotka ovat muistuttamassa Chilestä. Radion ja nimenomaan chileläisen radiokanavan, kuuntelu muodostuu yhden haastateltavan arjessa tärkeäksi. Internetin kautta kuunneltavalta radioasemalta kuunnellaan paikallista musiikkia ja uutisia:

”Mulle tulee hyvä olo siitä (radion kuuntelusta). Mulle tulee mieleen, että mä oon vähän niinku lähellä kotona.” (H1)

”Se luo vähän niinkun sellasta kotia. Se on semmonen, että se niinku auttaa siihen kaipuuseen. Niitä lippua ja kaikennäköistä mitä mulla nyt sitten on, niin se auttaa siihen, ettei tulisi niin kauhea – ikävä.” (H1)

Kerronta ilmentää Karjalaisen (1997) tulkintaa ihmisen ruumiillisuudesta ja aistien merkityksestä paikkasuhteen luomisessa. Haastateltava kokee chileläisen radiokanavan kuuntelun ja kodin sisustamisen Chilestä tuoduilla esineillä tärkeänä kodin tunteen luojana, se on palanen Chileä. Eräs toinen haastateltava kuvaa kodin sisustuksessa olevan paljon samanlaisia elementtejä kuin lapsuuden kodissa. Tällä pyritään luomaan samanlaista kodin henkeä sekä tavoittamaan lapsuuden aikaisen

ympäristön tunnelmaa. Haastateltava ei koe, että omat tavat olisivat sidoksissa Suomeen, Chileen tai mihinkään maahan, vaan ne ovat jotain, jotka ovat olleet aina hänen suvussaan. Omassa kodissa kuunneltu musiikki ja luettu kirjallisuus edustavat samaa tyyliä kuin omien isovanhempienkin, mutta vain kieli on vaihtunut espanjasta suomeksi:

”Maahan, ei. Tämä on ollut Chilessä meidän suvussa, se on sama mikä minulla on ollut koko mun elämäni. Jos sä katsot kaikki mun musiikkivalikoima on sitä mitä mä oon kuullu pienenä. Kaikki kirjallisuus, mitä täällä on, on samankaltaisia kuin mitä minulla oli pienenä. Täällä on vain vaihtunut kieli.” (H2)

Chileläisiä juhlia, etenkin maan itsenäisyyspäivää, usea haastateltava viettää paikkakunnan muiden chileläisten kanssa ja juhlinnan yhteydessä valmistetaan chileläisiä ruokia, *empanada*-piirakoita ja *pastel de choclo*, sekä nautitaan chileläisiä juomia. Yksi haastateltavista kertoo Chilen näkyvän juuri mausteiden, kuten punaisen chilin, käytössä tai erilaisina ruokina:

”Muutama kaveri, jonka kanssa usein kokkaillaan [...] Mä tuon reseptin tietämättä oikeestaan, mitä mä oon tekemässä, mutta mä vaan muistan, että oon joskus penskana syönyt tämmöstä.” (H3)

Toisen polven chileläiset elävät arkeaan Suomessa, jolloin Chile näyttäytyy samanaikaisesti läsnä ja poissaolevana paikkana (ks. myös Huttunen 2006 Bosnian tapauksessa). Tällöin eri käytäntöjen kautta, kuten juuri ruokatottumuksina, Chile ajoittain pilkahtelee omassa elämässä. Eräs haastateltava kuvaa sitä, miten omat ja perheen makumieltymykset liittyvät Latinalaisen Amerikan keittiöön:

”Sitten cazuelaa, se on yks mun suosikkiruoista, niin sitäkin mamma tekee, ja kaikkii semmosii. Kun sataa, niin tehään sopaipillas. Kyl niitä tulee. (hymyilee)” (H4)

Haastateltava myös arvelee äitinsä opettamien ruokien vaikuttavan siihen, mitä ruokia hän itse kotona valmistaa. Haastateltava kertoo lempiruokansa olevan perinteinen chileläinen keittoruoka, jota hänen äitinsä usein valmistaa samalla jatkaen, että kotona tehdään myös ihan suomalaista ruokaa, lihapullia ja makaronilaatikkoa, ja vaihtelevasti erilaisia ruokia kuten pastaa. Haastateltava tuokin esiin sitä, että hänen äitinsä on asunut suurimman osan elämästään Suomessa ja tällä hän näkee olevan vaikutusta myös oman äidin tottumuksiin. Haastateltavista kaksi kuvaa sitä, että valmistettava ruoka riippuu siitä, kenen kanssa ollaan:

”Mut ei sillein ehkä, jos mä meen kavereiden kaa tekeen jotain ruokaa, niin ei se sit oo sillein, et tehäaks cazuelaa, ku ei ne varmaan ees tiä mitä se on. Et sitte tehään aina jotain omaa.” (H4)

Omien kavereiden kanssa ei tehdä chileläistä ruokaa, vaan tällöin valmistetaan jotain, jonka kaikki tietävät, ja joka on esimerkiksi nuorison keskuudessa pidettyä. Tässä mielenkiintoiseksi muodostuu käytäntöjen eroaminen omien kavereiden ja perheen kesken aikaa vietettäessä ilmentäen eletyn tilan rakentumista, jolloin suhde paikkaan syntyy sosiaalisissa käytännöissä (Massey 2005, 57). Nuorisokulttuuriin ja omiin ystäviin liitetään tietynlaisia asioita, ja tällöin Chile ei näyttäydy erityisessä asemassa. Oman suvun kanssa taas kaikki jakavat samanlaisen etnisen taustan, jolloin Chile nousee merkittävämmiin esiin esimerkiksi juuri ruoan suhteen sekä puhutussa kielessä ja aihealueissa. Kahdella haastateltavista on chileläistaustaisia sukulaisia Suomessa. Serkkujen ja äidin sisarusten kanssa kokoonnutaan usein viettämään aikaa ja tekemään yhdessä ruokaa. Mielenkiintoista on se, että sukulaisten kokoontuessa ruoka on aina chileläistä. Levitt (2002, 124–125) kuvaakin sitä, miten toisen polven transnationaalisiin käytäntöihin ja tietoisuuteen omista juurista vaikuttavat useat tekijät, kuten vahvojen, monisukupolvisten sosiaalisten verkostojen olemassaolo. Tällöin Suomen chileläiset sukulaiset tuovat esiin omia juuria, jonka myötä mahdollisesti koetaan läheisempää yhteyttä Chileen, kuin jos sukulaisia Suomessa ei olisi.

Eräs haastateltava on elänyt lapsuutensa ja nuoruutensa mummojensa kanssa, ja kerronta tuo esiin sitä, miten omat tavat ja arkiset käytännöt on opittu omilta isovanhemmilta. Osa niistä on siirtynyt nykypäivään ja esimerkiksi omat mieltymykset ja kiinnostuksen kohteet, kuten kulttuuri ja musiikki tulevat omilta mummoilta:

”Mä kuuntelen tangoa, ja valsseja, minkä mä oon oppinu mun mummon kanssa. Kun tämä talo, mä oon jäljittänyt pienessä mittakaavassa, mitä minulla oli pienenä. Kaikki nämä antiikkihuonekalut, kaikki on siitä mitä oli pienenä, vanha sänky, vanha gramofoni, tämä on tavallaan..., samanlainen henki.” (H2)

Haastateltavan omassa elämässä tango on muodostunut erittäin tärkeäksi asiaksi ja se on jotain, jota lapsuuden kodissa kuunneltiin. Myös toinen haastateltava kertoo omien musiikkitottumustensa tulevan lapsuudesta:

”Niin tota ehkä just se, mitä on jäänyt lapsuudesta, niin just nää tottumukset, niinku musiikkitottumukset, oikeastaan. Aika paljon just latinaista kansanmusiikkia ja tälle näin.” (H5)

Nykyään oma harrastus liittyy tiiviisti musiikin ympärille ja haastateltava kertoo musiikin olevan koko ajan läsnä arjessa. Kerronnassa musiikki muotoutuu tärkeäksi osaksi haastateltavan elämää, jonka kautta identifioidutaan chileläisyyteen ja omiin juuriin. Haastateltava kertoo hänen perheensä olevan musi-

kaalinen ja hän on itsekin soittanut paljon erilaisia soittimia: kitaraa, rumpuja, pianoa ja nykyään enimmäkseen selloa. Oma isoisä oli aikoinaan tunnettu muusikko Chilessä ja luultavasti hänen vaikutuksestaan myös haastateltavan oma äiti kiinnostui musiikista. Mielenkiintoiseksi haastateltavan kerroksessa muotoutuu eräs tarina, jossa hän kuvaa alkaneensa soittaa charango-nimistä soitinta. Omassa lapsuudessaan hän kertoo perheensä kuunnelleen chileläisiä yhtyeitä ja myös Andi-kansanmusiikkia, jossa charango on yksi tärkeä soitin ja usein läsnä. Kiinnostavaa on se, miten hän tietää useita chileläisiä yhtyeitä ja soittimia nimeten ne:

”Yks semmonen yhtye, mitä me ollaan kuunneltu on semmonen kun Illapu, niin niil on monessa kappaleessa se soitin. Ja levyn kannessa näkyy jotain soittimia. Et panhuiluu niil on ja quenaa ja kitaraa tietenkin. Ne on hauskat noi yhtyeet, etenkin just nää Illapu tai Inti Illami. Monet muusikot sieltä, ne soittaa eri instrumentteja.” (H5)

Lapsena musiikkia kuunnellessaan hänen äitinsä oli kertonut, milloin mikäkin soitin kuuluu ja siten haastateltava oppi tunnistamaan eri soittimien, myös charangon, soinnin. Varsinainen innostus charangon soiton opetteluun alkoi hänen ollessaan opiskelijavaihdossa Chilessä, koska siellä hänen oli mahdollista käydä charango-tunneilla:

”Mä kävin parilla charango-tunneilla ja sit sen jälkeen mä opin loput niinku ite ja pakko sanoo, et mä opin soittaa sitä aika hyvin, siellä.” (H5)

Haastateltava kertoo soittimen kiehtoneen häntä, koska koki sen hieman eksoottiseksi. Nykyään hänellä on kaksi charangoa kotonaan ja kerronta ilmentää haastateltavan kokevan ylpeyttä siitä, että osaa soittaa soitinta. Charangon soittaminen näyttäytyy siten sidoksena Chileen, ja se on jotain, joka tuo esiin omia juuria. Chile on läsnä Suomen arjessa niinä hetkinä, kun tätä instrumenttia soitetaan. Haastateltava kokee juuret omaa elämää todella paljon rikastuttavana tekijänä, ja haluaisi antaa omasta chileläisyydestään myös muille juuri oman musiikkinsa kautta.

Haastateltavien puhe tuo esiin sitä, miten omassa arjessa juuria ei välttämättä itse tiedosta:

”Kyl siin varmaan, siis sillein etten mä huomaa, niin mä teen semmoisia juttuja, mitä äiti on opettanu, jotka tulee just niinku, Chilestä tai silleen.” (H4)

”Kaikki nää jutut, mitä on vähän vaikea konkretisoida eli nää kaikki jutut, mitkä jotenkin on jokapäiväisessä elämässä, nää chileläiset vaikutteet...”. (H3)

Usea haastateltava kuvaakin jokapäiväisessä elämässään olevan asioita, jotka tuovat esiin omaa taustaa, joskin niitä on kysyttäessä vaikea eritellä. Pysähdyttäessä pohtimaan asiaa, saatetaan tunnistaa chileläisiä vaikutuksia. Oman identifioitumisen pohtiminen tuo esiin sitä, miten se ei useinkaan ole sellainen asia tai ominaisuus, jonka yksilö osaisi yksiselitteisesti nimetä ja tunnistaa, vaan se muodostuu jokapäiväisten käytäntöjen ja muistikerrostumien kautta (esim. Paasi 1995, 254).

Yksi haastateltavista kuvaa asennoitumistaan chileläisyyteen:

”En oo koskaan tuntenut.. sellaista häpeää, että olen chileläinen. Päinvastoin, mä olen kauheen ylpee siitä. Ja oon ylpee meidän alkuperäiskansoista. Mapucheista. Että ne on kuitenkin meidän juuret.” (H1)

”Kyllä ne sanoo, että kyllä sä oot semmonen valo, tää kirkasvalo... lamppu (naurahdus).” (H1)

Haastateltavan puhe tuo esiin sitä, miten oman työyhteisön luonnehtiminen häntä valoksi liitetään omaan taustaan ja chileläisyyteen. Siitä huolimatta, että Suomessa on vietetty suurin osa elämästä, omat tavat ja oma sosiaalinen kanssakäyminen koetaan kumpuavan chileläisyydestä ja omilta vanhemmilta opituista sosiaalisista käytännöistä. Oma tilallista kuulumista muodostetaan sellaisten tapojen ja käytäntöjen kautta, jotka liitetään omiin chileläisiin juuriin, koska ne koetaan itselle luonteviksi. Toinen haastateltava kuvaa sitä, ettei omaa käyttäytymistä yleensä tietoisesti mieti, vaan se on jotakin luonnollista, joka tulee itsestään. Hänelle tulee kuitenkin mieleen esimerkki siitä, miten tervehtimiskäytännöt eroavat chileläisten ja suomalaisten tavatessa toisiaan:

”Et kun niitä on aina tehny, niin en mä tiä... No just! No se kans, et jos kaverit näkee isoäitinsä kadulla, niin menee ehkä halaan, kun me taas annetaan ne poskipusut. Et se on jo yks juttu, mikä niinku.. Kyl mä muistan, kun mun entinen poikaystävä tuli meidän juhliin, niin yhtäkkiä piti pussailla kaikkia, niin sekin oli vähän sillein hämmmentyny. Mut et se riippuu ihan kans, et mihin on tottunut.” (H4)

Tämän haastateltavan kohdalla erityisen mielenkiintoiseksi muodostuu hänen kerrontansa kolmen kulttuurin vaikutuspiirissä elämisestä:

”Se on kans, se olisi helpompi jos mä olisin ihan suomalainen, perus, ja sit puoliks chileläinen. Mut sit kun täs on suomalainen, suomenruotsalainen ja chileläinen. Et siin on niinku niin.. Mä en voi sanoo esimerkiks et, tääl ois niin iso kontrasti, et kun ne suomalaiset on kylmiä ja chileläiset niin lämpimiä, kun taas suomenruotsalaiset on jotain sieltä välistä.” (H4)

Haastateltava kuvaa sitä, miten omia käytäntöjä olisi helpompi erotella, mikäli hän olisi puoliksi suomalainen ja puoliksi chileläinen. Oma identifioitumista mutkistaa kolmen kulttuurin läsnäolo omassa

arjessa haastateltavan äidin ollessa chileläinen ja isän suomenruotsalainen. Haastateltavan kerronta tuo esiin sitä, miten hän kokee itsensä osittain chileläiseksi, osittain suomalaiseksi ja osittain suomenruotsalaiseksi:

”Et kyl mä huomaa, et mussa on vähän niitä molempia, et joskus tekee mieli olla tosi sosiaalinen. Sit joskus tulee vaan semmonen olo, et nyt kun menee jonnekin juhliin, niin nyt ei jaksu pussailla kaikkia, et tekis mieli vaan olla semmonen kylmä (naurahtaa) ja sanoo moi moi kaukaa. Ja sillan tulee semmonen olo, et täs on niinku mun suomalainen puoli. Mut en mä sit, niin en mä, joo, en mä tiiä.” (H4)

Haastateltava kuvaa sitä, miten välillä ei jaksaisi olla niin sosiaalinen ja välillä hän taas kokee itsensä avoimeksi, jolloin esimerkiksi chileläisiä sukulaisia tavatessa on luontevaa tervehtiä poskisuudelmilla. Esiin nousee erilaisten perheyhteisöjen merkitys ja haastateltava kuvaa sitä, miten hän kokee isänsä suomenruotsalaisen perheen ja äitinsä chileläisen perheen tavoiltaan ja sosiaaliselta kanssakäymiseltään avoimiksi ja suhteellisen samankaltaisiksi. Tällöin voi olla vaikea eritellä sitä, mitkä tavat tulevat mistäkin. Usea haastateltava tuo puheessaan esiin sitä, miten suomalaisessa yhteiskunnassa on tietynlaiset sosiaalisen kanssakäymisen normit, kun taas Chilessä ihmiset koetaan yleisesti avoimemmiksi ja sosiaalisemmiksi. Kiinnostavaa on se, miten oman itsensä kokemista välillä enemmän chileläiseksi ja välillä suomalaiseksi ilmennetään erilaisten käytäntöjen kautta: tietynlaiset tavat, kuten poskisuudelmien liittäminen itsessä chileläiseen puoleen, kun taas vetäytyvä käytös suomalaiseen. Erään haastateltavan kerronta kuvastaa sitä moniulotteista kenttää, jossa omia kuulumisen siteitä muodostetaan:

”Täällä on mun koti. Kai se on sitä, kun mä oon kuitenkin tullu niin paljon pienenä.” (H1)

”Mä olen Chilestä ja olen chileläinen. Mutta asun Suomessa. Se on tunne. Kun usein mulle sanotaan, että et sä nyt mikään chileläinen oo. Sä oot suomalainen, kun mulla on suomalainen kansallisuus. Niin mä aina vastaan, että mä olen chileläinen, mutta mulla on suomalainen passi.” (H1)

Molemmat paikat, Chile ja Suomi, näyttäytyvät tärkeinä omassa elämässä ja kansalaisuus on vain jotta-kin muodollista, kuten Suomen passi, joka tekee haastateltavan suomalaiseksi. Huttunen (2006, 73) puhuu paikkaan kiinnittymisen neuvoteltavuudesta, jolloin Suomen passi, suomen kieli ja Suomessa vietetty aika tuottavat uusia kiinnittymisen kerrostumia. Haastateltava kuvaa kodin olevan Suomessa, koska hän on elänyt täällä pidempään kuin Chilessä ja rakentanut kotinsa tänne. Hän kokee itsensä chileläiseksi, joka asuu Suomessa. Lapsuusvuodet Chilessä ja yhä tiivis ylijäräinen yhteydenpito voivat olla vaikuttamassa tähän tunteeseen. Kerronnassa Chile näyttäytyy paikkana, jonne on ikuinen kaipaus.

Toisaalta omat juuret saatetaan liittää nimenomaan perheen historiaan, jolloin ei identifioiduta niinkään chileläisyyteen, vaan pikemminkin omaan sukuun:

”Ei, se on minun perhe, tämä on minun perhe. Mä en tunne, mä en voi puhua Chilen puolesta. Mä en voin puhua ”Me chileläiset”, mä oon niin epächileläinen kuin voi olla! Tai ehkä mä oon kaikkein chileläisin kuin voi olla! En tiedä, verdad.” (H2)

Yhteistä kaikille haastateltaville on, että oman tilallisen kuulumisen rakentumisessa olennaisena näytettyvät itselle tärkeäksi koettujen, omaan perheeseen tai Chileen liittyvien, asioiden tuominen erilais-ten käytänteiden kautta kotiin ja omaan arjen ympäristöön. Osalle Chile ja chileläiset juuret ovat perus-tana sille, joksi itsensä kokee ja tämä tulee esiin juuri erilaisina sosiaalisina käytäntöinä kuten poski-suudelmina tai symbolisina merkityksinä kuten soittimen soittamisena tai paikallisen radiokanavan kuunteluna. Mielenkiintoiseksi haastateltavien kerronnan perusteella muodostuu tilallisen kuulumisen monitasoisuus. Tämä ilmentää Purkayasthan (2005, 14–15) tulkintaa transnationaalisten vaikutteiden merkityksestä toiselle sukupolvelle haastateltavien asuessa ja eläessä arkeaan Suomessa. Tällöin Suomi voidaan nähdä eräänlaisena solmukohtana, josta ollaan suhteessa Chileen ja muihin paikkoihin, ja muodostetaan omia kuulumisen siteitä. Suomi on myös se paikka, jossa Chilestä puhutaan ja josta käsin Chiessä vieraillaan. Samanaikaisesti omaa identifioitumista jäsennetään ylirajaisessa kentässä, jonka eri kerrokset asettavat yksilölle erilaisia rakenteellisia ehtoja (mts. 14–15).

5.3.3 Vierailut Chileen ja kehoisuuden voima

Haastateltavien kertomukset matkoistaan Chileen ja matkanteon hetkistä tuovat esiin matkustamisen, fyysisen läsnäolon ja aistien vaikutusta muodostettaessa omia kuulumisen siteitä ylirajaisessa konteks-tissa. Karjalainen (2006, 84; 86) on tuonut esiin ihmisen ruumiillisuutta, johon olennaisesti liittyy aisti-järjestelmämme, jolloin elettäessä paikkaa sisältäpäin, moniaistisesti ihmisillä on pääsy ulkopuoliseen maailmaan.

Aistimatkalla muistojen rakkaaseen paikkaan

Vanhempien haastateltavien kerronnassa nousee esiin runsas muistelu ja tarinointi itselle tärkeistä pai-koista puhuttaessa. Osa paikoista on jäljellä vain muistoissa, sillä esimerkiksi koti, jossa oma perhe on

asunut, on diktatuurin aikakautena tuhoutunut. Tällöin saattaa olla, että Chilessä vierailua ei koeta tärkeäksi tai ajankohtaiseksi, koska siellä ei ole mitään:

”Kaikki mitä mä kerron mun lapsuudesta on muistoja vaan. Ei oo jääny mitään. Ainoa asia, mitä mä ikävöin Chilestä on Tyynimeri. Ja se on Cartagena. [...] mä haluan aaltoja, jotka on kolmimetrisiä. Mä kaipaen sitä, mutta ei muuta.” (H2)

Kerronta ilmentää toisaalta surua menneisyyden tapahtumista, toisaalta kaipuuta, jolloin omassa puheessa muistojen paikka näyttäytyy kaihon tunteena:

”[...] mutta sitä mitä minä ikävöin, se on kaiho. [...] mä en kaipaa sitä aikaa, kun mä en ikinä tule elään samaa asiaa, mutta se on kaunis muistella. Ja kaikki mitä minulla on sidos, side Chilen kanssa, se on minun perhe, ei se varsinainen maa. Ne on mun omat elämykset, jotka on ollut minun perheeni kanssa.” (H2)

Haastateltavan puhe tuo esiin, että Chileä maana ei välttämättä kaivata, vaan kaipauksen kohteena on jokin itselle tärkeäksi muodostunut paikka, johon olennaisena osana liittyvät läheiset ihmiset ja heidän kanssaan yhteisesti koetut ja jaetut elämykset. Massey (1995, 89) on korostanut elämän eri paikkojen ja niihin liittyvien henkilökohtaisten kokemusten ja muistojen merkitystä identiteetin ja kuulumisen tunteen muodostumisessa. Karjalainen (1997, 43; 46) ikään kuin jatkaa tästä esittäen, että eletyt paikat ovat osa ruumiillista muistiamme ja muistin paikat omaelämäkerrallisia, subjektiivisia luomuksia. Haastateltavan kerronta kuvastaakin sitä, miten oman serkun kanssa yhteisiä kokemuksia muistelemalla palataan tähän muistin paikkaan ja itselle tärkeään aikaan. Olennaiseksi muodostuu se tunne, minkä jokin paikka, siihen liittyvät ihmiset ja koko konteksti kertojassa herättää, jolloin Karjalaisen (1997, 43) tulkinnan mukaan on mahdollista saavuttaa voimakkaampi käsitys omasta kuulumisesta ajan ja paikan solmukohdassa. Muistojen paikkoihin saattaa liittyä myös traaginen muisto lapsuudesta, joka yhdistyy johonkin itselle tärkeäksi koettuun paikkaan:

”Ja sitten tämä poikkeuksellinen aikakausi, kun olimme maan alla, se on tavallaan minun sydämessä.” (H2)

”Niin hän (poikaystävä) ajatteli, että okei, no niin. Hän menee kotio sitten. Niin sen jälkeen hän ei nähny mua enää ikinä!” (H1)

Jälkimmäisen haastateltavan kertomukseen liittyy traaginen muisto hänen ollessa tietämätön perheensä lähdöstä Suomeen vallankaappauksen vuosina. Tarina on kuvaus tärkeästä paikasta, kotitiestä, johon ystävien kanssa aina kokoonnuttiin. Paikkaan liittyy olennaisesti oma sosiaalinen yhteisö ja ystäväpiiri. Haastateltava nostaa tarinallaan esiin tämän itselle tärkeäksi muodostuneen muiston, lähdön hetken,

jolloin edeltävänä iltana, tietämättään, jätti jäähyväiset silloiselle poikaystävälleen. Kuvaus tiivistyy kotitiehen ja kyseinen paikka muodostuu olennaiseksi oman arjen ympäristöksi, omaksi kuulumisen paikaksi. Nykyään aikuisiässä vanhempien luona vierailtaessa kotitielle aina palataan ja vaikka paikka on sinänsä fyysisesti sama, sen merkitys on vuosien myötä muuttunut. Haastateltava kuvaa sitä, miten ensimmäistä kertaa 16 vuoden tauon jälkeen Chileen matkustaessaan palasi myös tähän paikkaan ja kohtasi uudelleen nuoruuden aikaisen poikaystävänsä:

"[...] hän tuli aukaiseen oven ja katto ihan tiäksä, katto kahteen kertaan (nauraa), niin kuin olisi aaveen nähnyt ja sanoi, että nytkö sä tulit! " (H1)

Korjonen-Kuusipuro ja Kuusisto-Arponen (2012, 124) tuovat esiin kuulumisen tunteen rakentuvan osin menneisyyden muistoista sekä nykypäivän kokemuksista. Tässä keholliset muistot ovat avainasemassa, ja ne tulisi sisällyttää mukaan kuulumisen paikan muodostumista tarkasteltaessa (mts. 124). Haastateltava tuo esiin myös sen, miten aina aluksi Chileen saapuessaan surulliset tunteet heräävät, ne ikään kuin ruumiillistuvat, koska saapumisen hetki tuo mieleen ajan, kun perhe lähti Chilestä:

"Niin ne tulee mieleen. Ja vaikka niitä on yrittänyt itte vähän niinku pistää johonkin laatikkoon ja laatikko lukkoon, niin ne pursuaa sieltä." (H1)

Ajalla on vaikutusta omaan kokemukseen Chilestä ja Roseman (2012, 197) kuvaa kuulumisen tunteen muodostuvan prosessinomaisesti, jolloin suhdetta paikkaan luodaan omien käytäntöjen kautta. Haastateltava kertoo vanhempiensa asuvan yhä samassa talossa kuin hänen ollessa pieni ja kuvaa sitä, miten aikuisena tehty matka aktivoi osittain kadoksissakin olleet muistot lapsuuden paikkaan palattaessa. Kerronta tuo esiin sitä, miten kotiin Chileen matkustettaessa halutaan palata alueelle, jossa on joskus lapsena vietetty aikaa:

"Mää kävelin nyttekin aika paljon sinne ja [...] iltaisin kun oli jo pimeetä, kun sieltä niinku alaspäin katto, niin näky koko Santiago. Se on niinku meri siellä ...Se on tosi vaikee sanoo, tälläin kun oli siellä ulkona, niin tämmönen pieni tuuli, mitä tässä on, niin tuntu, että se tuulikin soi sun korvassa niinku musiikkina. Se on vaan niinku semmonen ihana tunne!" (H1)

Tuulikin tuntuu erilaiselta ja saa eri merkityksen, kun saa itse kaikin aistein taas kokea lapsuuden aikaisen paikan. Tunteet nousevat pintaan itselle tärkeää paikkaa muisteltaessa ja usein nostalgisuus sekä hyvät asiat korostuvat Chileä ajateltaessa. Esimerkiksi se, että Chilen pääkaupunki Santiago on hyvin

saasteinen, ei ole merkittävää oman kokemuksen kannalta. Itselle tärkeän paikan voi yhä tuntea myös katselemalla ja kuuntelemalla videolta tulevaa merta ja sen kohinaa:

”Ne on vain tässä, minun sydämessä. Mä joskus katson elokuvia, joissa on meri. Avopuoliso aina nauraa, että kun meillä on videotykki tuolla, mä laitan ja mä katson meri vaan. Sitten mä matkustan omaan lapsuuteen.” (H2)

Videota katsellessa aistit aktivoituvat ja lapsuuden maisema, sydämessä oleva muistin paikka, ruumiillistuu kuljettaen lapsuuden aikaiseen tunnetilaan (Kuusisto-Arponen 2010, 80; Karjalainen 2006, 84; 86). Toisen haastateltavan tarina ensimmäisestä matkastaan Chileen lapsuuden jälkeen ilmentää myös ihmisen ruumiillisuutta ja aistien merkitystä, jolloin Chilen ilmatilaa lähestyttäessä matkalla olo saa muistot aktivoitumaan. Haastateltava kuvaa sitä, miten halusi etsiä lentokoneesta istumapaikan, josta näkisi Andit. Tarina etenee hetkeen, jossa hän istuutui chileläisen miehen viereen, joka ei myöskään ollut käynyt Chilessä useaan vuoteen. He yhdessä jakoivat liikutuksen hetken itkien ja halaten:

”Se tuntui hirveesti, kun mennään sinne Chilen ilmatilaan ja Andeilla ollaan siellä, Chilen puolella ja se oli jotain niinkun niin mahtavaa! Niin, [...] että joo kattellaan yhdessä, että hänkään ei oo käynyt nyt viiteen vuoteen. Hän oli chileläinen myös. Niin molemmat halattiin siinä ja tota itkettiin yhdessä ja katteltiin siel alaspäin ja räkä valui.” (H1)

Haastateltava kuvaa sitä, miten hän oli elämänsä ensimmäistä kertaa matkalla yksin, mutta koki erittäin tärkeäksi sen, että sai jakaa kokemuksen toisen ihmisen kanssa. Kuusisto-Arposeen (2008, 177) viitaten paikan kokemuksellisuus korostuu juuri matkalla oltaessa ja osoittaa kehollisuuden voiman. Matkalla oltaessa ja lentokoneen lähestyessä määränpäästä aistimaailma herkistyy ja muistot aktivoituvat eri lailla kuin vain ajateltaessa omaa synnyinmaata.

Chileen matkustettaessa kerrotut paikat tulevat osaksi itseä

”Se valtameri on jotenkin vaan niin massiivinen ja voimakas juttu, vaikee selittää (naurahtaa). Joku tunnepuolen juttu. Et et se vaan tuntu majesteetilliselta olla siinä, sen äärellä. Et ei niinku, Suomessa esimerkiksi, kaikki paikat on täynnä metsää ja järveä ja saaria, niin eikä täällä oikeen oo kunnon myrskyjä eikä täällä oo maanjäristyksiä ja tällöisiä. Ei niinku semmoista luonnonvoimaa ei täällä oikein helposti kuvittele olevankaan.” (H3)

Chileläistaustaisten toista polvea tarkasteltaessa usean kerronta kohdistuu itselle tärkeisiin paikkoihin, ja paikan kokemiseen liittyy oleellisesti kehollisuus, joka ilmenee erilaisina tunteina uusia paikkoja kohdatessa (Kuusisto-Arponen 2010, 80). Haastateltavista moni on vierailut usein Chilessä ja maan kaukaisen sijainnin vuoksi siellä on oleskeltu yleisesti useampikin kuukausi kerrallaan. Vanhempien

synnyinmaahan matkustaminen ja ihmisten sekä paikkojen kohtaaminen saattaa muodostua tunteita herättäväksi kokemukseksi, jota myös Levitt (2002, 127) kuvaa omassa tutkimuksessaan, jossa hän tarkastelee Yhdysvalloissa asuvien toisen polven irlantilaisten maahanmuuttajien yllirajaisia käytäntöjä. Levittin (2002, 128) mukaan omat vierailukokemukset saattavat vaikuttaa käsityksiin vanhempien synnyinseudusta, kun vanhempien kertoman lisäksi itse kaikin aistein kokee läsnäolon vaikutuksen ja mahdollisesti stereotypioihin pohjautuvat mielikuvat muokkautuvat omien kokemusten myötä. Tämä tulee selvästi esiin myös oman aineistoni kohdalla:

"Kyl mul oli tarkka kuva siitä, että mitä Chile on, siis ollu aina. Se tosin muuttu aika paljon, kun mä menin sinne. Et tota aika suuri osa niistä oli totta, mut, sit siinä oli ne aukot, jotka mä olin sitte täyttäny sillä, mitä mä oon ite tehny niinku johtopäätöksiä. Niin ne oli sitten aika erilaisia, kun mitä mä olin.." (H5)

Paikoista on saatettu kuulla vanhempien tarinoita, jolloin tämän ylisukupolvisen kerronnan kautta on muodostettu omaa suhdetta kyseiseen paikkaan. Haastateltavat kuvaavat sitä, miten heillä on ollut mahdollisuus vierailla näissä tarinoiden paikoissa, jolloin kerrottu muuttuu omiksi subjektiivisiksi kokemuksiksi, synnyttäen uudenlaisia mielenmaisemia, omien kokemusten sekoittuessa muiden tuottamiin paikkaan liittyviin mielikuviin (Tani 1995, 33). Kaksi haastateltavista on viettänyt usein lomiaan sukutilalla Chilen maaseudulla, jossa ovat nauttineet ajastaan voidessaan itse tutustua paikkaan ja luoda sinne omia siteitä:

"Ne tekee omaa viiniä siellä, ja siel kasvaa vesimelonia, maissia, avokadoa. Siel on kanoja, niin sielt saa niinku kananmunia joka päivä. Se on tosi ihana paikka! Äiti vietti tosi paljon aikaa siellä, kun se oli nuori. Niin sit se oli aina sillein, et "Oi, tää on ihan niinku mummolassa!" Sil on varmaan tosi paljon muistoja just sieltä, kun se oli usein niinku mummolassa." (H4)

"Meillä on semmonen sukutila. Et se on tosi tärkeä paikka. Se on ainut paikka, mikä on ehkä pysynyt aina, ja mist mul on niinku paljon muistoja. Ja se on semmonen paikka, missä äitikin on viettänyt paljon aikaa pienenä. Ja äidin isäkin on viettänyt siellä." (H5)

Puheessa erityiseksi paikaksi muotoutuu suvun maatila, koska se on paikka, mikä on pysynyt aina. Sieltä on muistoja – omia sekä äidiltä ja isovanhemmilta kuultuja. Äiti on viettänyt maatilalla lapsuuden lomiaan ja myös nykyisin siellä aina käydään Chileen matkustettaessa. Kuten Mason (2004) ja Haikkola (2011) esittävät, matkustaminen tähän tarinoiden kautta tutustuttuun paikkaan avaa jälkipolvelle uudenlaisia kiinnekohtia, kun kuultu muuttuu omiksi kokemuksiksi. Äitinsä kautta haastateltavat ovat kuulleet tarinoita paikasta, mutta sinne itse matkustaessaan, paikan nähdessään ja kaikki puutarhan tuoksut haistaessaan varsinaisesti oivaltavat sen, miksi se on myös omalle äidille niin merkityksellinen.

Matkustaminen ja henkilökohtainen kokemus mahdollistaa toisen polven itse muodostaa henkilökohtaisia siteitä paikkojen kanssa, jolloin kertomukset ja ylisukupolvisen kerronnan luomat mielikuvat paikoista muuttuvat omiksi henkilökohtaisiksi kokemuksiksi ja siteiksi paikkaan (Haikkola 2012, 79).

Käsitys omasta itsestä ja sukulaisyhteisöstä laajenee

Toisen sukupolven kerronnassa on kiinnostavaa tarkastella läsnäolon voimaa, jolloin vierailut Chileen saattavat tuottaa uudenlaista käsitystä omasta elinpiiristä ja vaikuttaa myös puhuttuun kieleen. Omat vanhemmat ovat saattaneet tulla Suomeen jo lapsina tai suhteellisen kauan aikaa sitten. Sen vuoksi heidän omaksumansa Chilen espanja on silloisena aikana opittua ja kielessä näkyy vuosikymmenet Suomessa. Haastateltavien kerronta osoittaa, että vanhemmilta kotona opittu espanja muuttuu ja uusiutuu oltaessa Chilessä tekemisissä paikallisten kanssa:

”Mut et sit se tais olla, muutaman Chilen reissun jälkeen jo ihan menetetty peli, koska sieltä kadultahan mulle on tarttunu se puhekieli.” (H3)

Myös eräs toinen haastateltava tuo esiin sitä, miten kotona äidiltä opittu espanjan kieli eroaa nyky-Chilen espanjasta. Tässä mielenkiintoiseksi osoittautuu se, että kysyttäessä haastateltavalta havaitsiko hän matkustaessaan eroa puhuttavassa kielessä Suomen ja Chilen välillä, aluksi haastateltava kuvaa sitä, miten oma äiti on chileläinen, joten Chilen espanja on luonnollisesti ollut läsnä kotona. Hetken mietittyään hän jatkaa:

”Kyllähän mä päivittäin käytän espanjaa, mut äiti on tullut nuorena Suomeen, niin se espanja on ollu mitä se on ollu. Et kylhän hän osas espanjaa, mut vähän toisella tavalla. Ja sitten taas, hän sekottaa aika paljon. Et suomen kieli on hänellä varmaan vahvempi kuin espanjan. Niin se mitä äiti puhuu ja ne slangi-sanat ja tällein näin, niin osaa niistä käytettiin vielä, mut sit se oli kans kehittynyt tosi paljon.” (H5)

Haastateltava kokee Chilen espanjan olevan hyvin elävä kieli, joka muuttuu koko ajan. Uudis- tai slangisanat ovat esimerkkejä kielen uudistuvasta luonteesta ja ne opitaankin omilla matkoilla Chileen. Haastateltava kuvailee tilannetta, jolloin oli juuri vaihto-oppilaana saapunut Chileen ja uudet luokkakaverit tulivat tervehtimään häntä. Haastateltava kertoo, miten chileläisten kavereiden puhuessa keskenään hän ei ymmärtänyt mitään, mistä he puhuivat, vaikka olikin kotikielenään puhunut espanjaa. Ajan myötä Chilessä oleskellessa kieli tarttui ja hän pystyi ymmärtämään sujuvasti muiden keskustelua ja osallistumaan siihen siten, ettei hänen puhe eronnut paikallisten puheesta.

Chilessä vierailtaessa myös omaa chileläistä sukulaisyhteisöä saatetaan tarkastella uudessa valossa. Eräs haastateltava kuvaa kasvokkaisen kohtaamisen aiheuttamaa tunnereaktiota yhteisellä perheaterialla isoäitinsä luona Chilessä. Suomessa hän on tottunut pieneen sukuun ja sen vuoksi koki ikään kuin kokonaan erilaiseksi maailmaksi kokoontumisen suuren chileläisen suvun kanssa. Tunteen voimakkuus kuitenkin yllätti hänet tavatessaan kaikki eri-ikäiset ihmiset saman pöydän ääressä:

”Et se tota, oli siis sillein jotenkin tosi, vaikuttava tilanne, [...] että täs kaikki ollaan, vaikka kuinka ohkasen veren kautta, niin jotain sukua toisillemme. Eikä sitä niinku odottanu, tuntevansa, niinku mitään, erikoisempaa siinä.” (H3)

Vanhempien synnyinmaan tavat tai juuri suku yhteisönä saatetaan kokea erilaisena Suomeen verrattuna ja fyysinen matkustaminen mahdollistaakin Urryn (2002, 261–262) mukaan aistien välittämään kokemukseen, jolloin voi kaikin aistein tuntea millaista paikan päällä on. Edellinen kertomus kuvastaa sitä, että vaikka sinänsä oman Chilen suvun merkitystä jopa vähätellään, niin juuri kyseinen kokemus, jossa sukua on kerääntynyt fyysisesti saman pöydän ääreen, on jäänyt vaikuttavana kokemuksena mieleen. Tämä tuo esiin Masonin (2004, 423–424) tulkintaa vanhempien synnyinmaahan matkustamisen merkityksestä toiselle polvelle, vaikka he sinänsä eivät ole jättäneet mitään tai ketään taaksensa. Fyysinen kohtaaminen vaikuttaa siten oman tilallisen kuulumisen jäsentymiseen, jonka myötä omaa kuulumisen paikkaa tuotetaan aktiivisesti ylijämaisessä kontekstissa.

Oman Chilen suvun vastaanotolla vanhempien synnyinmaahan matkustettaessa saattaa olla suuri merkitys sen suhteen, miten toinen polvi identifioituu itse myös osittain chileläiseksi. Tutustuttaessa sukulaisiin käsitys omasta perheverkostosta laajenee vaikuttaen myös oman kuulumisen paikan muodostumiseen. Eräs haastateltava kuvaa sitä, miten hänen käyntinsä Chilessä saa myös muut sukulaiset kokoontumaan:

”Kun mä meen sinne, niin mun serkut on joka kerta sanoneet, että ihanaa kun sä tulit! Että nyt me nähdään kaikki serkut toisiamme. Ne oottaa, että mäkin meen sinne, niin silloin hekin kokoontuu.” (H1)

Haastateltava matkusti Chileen ensimmäistä kertaa 16 vuoden jälkeen saavuttuaan aikoinaan nuorena vanhempiensa kanssa Suomeen. Chilessä ollessaan hän tapaa aina sukulaisiaan ja kerronta tuo esiin sitä, miten oman chileläisen suvun lämmin vastaanotto vaikuttaa omaan tunteeseen siitä, että haluaa palata ja tavata sukulaisiaan. Sukulaisten kanssa yhdessä vietetty aika saa aikaan sen, että haastateltava tuntee kuuluvansa joukkoon, osaksi chileläistä sukulaisyhteisöään. Haastateltava on ensimmäisen pitkän

tauon jälkeen matkustanut Chileen säännöllisesti ja viettää siellä kaikki lomansa sekä säästää ylimääräiset rahansa Chilessä oleskeluun. Mikäli oma Chilen suku ei ole vastannut yhteydenpitoon saatetaan vastaavasti kokea ulkopuolisuutta tai ulossulkemista:

”Siinä on vähän se, että yhteydenpitoon tarvitaan kaks osapuolta. Et silloin kun mä olin vielä sen verran pieni, että ei ite edes tällaisia asioita miettinyt, niin mutsi mut aina pakotti kirjottaa sinne joulukortit niille muutamille läheisille serkuille. Mut sieltä ei oo tän 30-vuoden aikana koskaan kuulunu mitään takaisin, niin ei ole mitään yhteydenpitoa.” (H3)

Levittiin (2002, 128) viitaten lapsena omat vanhemmat ovat saattaneet olla se sidos, jonka kautta ylijäisiä yhteyksiä on ylläpidetty. Kuten edellisen haastateltavan tapauksessa, äiti on kehottanut lähettämään kortteja chileläisille sukulaisille. Vanhemmiten toisen polven oma aktiivinen rooli korostuu, jolloin he valitsevat omien käytäntöjensä kautta minkälaiseksi sosiaalinen verkosto muotoutuu. Siten ylijäisiä sosiaalisia sidoksia ei nähdä jonakin sellaisena, joka siirtyy vanhemmalta sukupolvelta jälkipolvelle. (Mason, 2004; 423–424; Haikkola 2012, 79.) Matkustaminen mahdollistaa Haikkolan (2011, 1210; 2012, 69) tulkintaan nojautuen henkilökohtaisen vuorovaikutuksen, jonka avulla toisen polven näkökulmasta osin sisällyksettömätkin suhteet muuntuvat merkityksellisiksi sosiaalisiksi siteiksi, jolloin toinen sukupolvi saattaa saavuttaa voimakkaamman tunteen kuulumisesta omassa sukulaisyhteisössään. Mikäli ylijäisiä suhteita ei koeta merkittäviksi tai yhteydenpito ei muodostu vastavuoroiseksi, ei jälkipolvi välttämättä koe tärkeäksi tai edes mahdolliseksi siteiden ylläpitoa vanhemman synnyinmaahan. Suhteiden verkosto ja mahdollinen ulossulkeminen on jotakin monimutkaista, jolloin toinen polvi ei voi yksinkertaisesti periä sukulaisuussuhteita ja kuulumista perheverkostossa (Haikkola 2011, 1210).

Erään haastateltavan kerronta osoittaa oman identifioitumisen ja juurien aktiivista pohtimista, jota tuo esiin heti haastattelumme alussa tarina vaihto-oppilasvuodesta äitinsä synnyinmaassa Chilessä. Matkasta alkoi haastateltavan omin sanoin matka itseen ja toisen, chileläisen puolen vahvistaminen:

”Mä ajattelin just sitä, ku puolet mun identiteetistä on niinku toi chileläinen identiteetti. Jos mä olisin vuoden Saksassa, niin sittenhän luultavasti toi heikompi puoli, joka on se chileläinen puoli, niin sehän niinku katoais, varmaan aika hyvin. No mä ajattelin sit, että Chileen, et se oli ehkä itekin kun mietin, niin aika outo, et mulle tuli se niinku mieleen edes, tällain näin, mut mä oon siitä tosi, tosi tyytyväinen.” (H5)

”Siitä sit alko tota periaatteessa itensä ettiminen ja muutenkin niinku kielen vahvistus ja kaikki tällaiset jutut. Se oli kyl mielenkiintosta aikaa.” (H5)

Haastateltava kertoo vaihtoon lähtiessään punninneensa eri vaihtoehtojen välillä, mutta koki kuitenkin niin tärkeäksi oman, heikomman puolensa vahvistamisen, että päätti pyrkiä Chileen. Omien juurien tietoinen pohtiminen tulee esiin siinä, miten haastateltava halusi viettää pidemmän ajan Chilessä tutustuakseen paremmin maahan ja sen kulttuuriin sekä muutenkin vahvistaa tuntemusta omasta itsestä:

”Sitten mä vaan oivalsin sen, että mä haluun vahvistaa tätä mun chileläistä puolta. Ja sillein, et mä tuntisin sitä mun kotimaana, ja mä tuntisin paikat ja osaisin liikkua siel, puhuisin samaa kieltä, ja kaikki nämä maneerit mitä niil on, normit ja kaikki. Nyt mä voisin sanoo, et ne on aika lailla hallussa!” (H5)

”Mut lopputulos, vuoden jälkeen, niin kyl mä sitten pystyin kaikkeen osallistumaan ja ymmärsin ihan kaiken, mikä oli ihan kiva juttu tietenkin. Mutta sehän oli tarkoitus kanssa. Et jos joku kysy, et mitä sä teet Chilessä, niin mä sanoin, et mä tulin niinku ”chilenisoitumaan”...” (H5)

Kokemus antoi hänelle avaimia toimia myös toisessa kotimaassaan kielen vahvistumisen, kulttuuristen koodien oppimisen ja kaiken sen myötä, mitä toisenlaiseen yhteiskuntaan liittyy. Omille juurille tehtävä matka saa Weedonin (2004, 89) mukaan toisen sukupolven kohdalla aikaan pohdintaa omasta itsestä kohdattaessa vanhemman synnyinmaa ja mahdolliset sukulaiset. Henkilökohtainen kokemus saattaa siten tuoda vastauksia siihen, kuka on ja mistä tietyt asiat itsessä mahdollisesti johtuvat (mts. 89). Haastateltava pohtii sitä, mistä kumpuaa tarve oman chileläisen puolen vahvistamiseen. Hän kokee asian hyvin monimutkaiseksi jatkaen, että vaihtovuodella ja omalla kokemuksella Chilestä on ollut hyvin paljon merkitystä ja hyötyä itselle. Vuoden aikana haastateltava kertoo tavanneensa paljon chileläisiä sukulaisiaan – nyt omista lähtökohdistaan – ollen heidän kanssaan tekemisissä ilman vanhempien läsnäolon vaikutusta (vrt. Levitt 2002). Tämän haastateltavan kohdalla erityisen mielenkiintoiseksi muodostuu erilainen perspektiivi äitinsä synnyinmaahan verrattuna omiin siskoihin, joilla ei ole pidemmän ajanjakson kokemusta Chilestä. Haastateltavan sisko on matkustanut Chileen kaksi kertaa lomalle, mutta ei ole ollut siellä pidempiä aikoja. Hän kuvaakin veljensä osaavan kertoa Chilestä ja tuntevan paikat paremmin vaihto-oppilasvuotensa takia:

”Must tuntuu, et se (veli) varmaan tietää noit vähän paremmin, kun se ite just on asunu siellä ja tuntee noi paikat. Mulle on varmaan sanottu, että missä ne esimerkiksi on, mut ku mä en tunne niitä paikkoja, niin eihän ne sano mulle mitään.” (H4)

Kuten Karjalainen (1997) sekä Kuusisto-Arponen (2010) tulkitsevat haastateltavan kerronta kuvaa ihmisen ruumiillisuuden merkitystä paikan kokemisessa ja omia kuulumisen siteitä muodostettaessa. Haastateltava kertoo siskonsa käyneen tapaamassa häntä Chilessä ja haastateltavan mukaan hänen siskolleen

paras muisto Chileen liittyen on juuri tämä kokemus, kun sai viettää aikaa vain veljensä kanssa ilman vanhempia tai muuta sukua:

”Oltiin vaan kolmistein, mun paras kaveri ja mun sisko. Ehkä se oli jollain tavalla symbolinen päivä, et nyt ei ollu vanhempia tai äiti ei ollu mukana, tai et me koettiin, meil oli oma kokemus. Jos hän pystyis oleen mun kanssa, niin silloin voidaan kokee tavallaan ne kokemukset silleen hyvin. Niin sen takia mä haluaisin kans viedä heidät.” (H5)

Haastateltava kertoo, että on siskojensa kanssa miettinyt yhteisen matkan tekemistä Chileen tulevaisuudessa. Tällöin hän voisi näyttää heille, mitä Chile oikeastaan on ja siten myös sisarukset saisivat oman kokemuksen maasta ja juuristaan. Levitt (2002, 130) kuvaa omassa tutkimuksessaan ”roots journeys” -käsitteellä Yhdysvaltain irlantilaisten toisen polven maahanmuuttajien matkaa vanhempiensa kotiseudulle ja sitä, miten jälkipolvi otetaan erityisellä lämmöllä vastaan, vaikka he eivät koskaan ennen olisi fyysisesti tavanneet sukulaisiaan. Chileläisten toista polvea tarkasteltaessa vanhempien yhteydenpito Chilen sukulaisiin on siten saattanut olla vaikuttamassa siihen, että vaikei fyysistä kanssakäymistä ole ollut, on sosiaalisia ja tunnesiteitä ylläpidetty esimerkiksi kirjeenvaihdon ja soittelun muodossa. Yksi haastateltavista kertoo merkittävän tarinan matkustaessaan tätinsä maatilalle ensi kertaa ilman vanhempiaan:

”En ollu nähny häntä (tätii) johonkin kuuteen seitsemään vuoteen, niin halaan häntä, ja sit se ottaa must kiinni kasvoista ja sanoo, et sä oot ihan äitis näköinen! [...] Sit mä olin ihan tyytäinen, et mä vaan olin siellä, ja kattelinkin paikkoja. Siit tuli tosi paljon muistoja, et mä oon ollu täällä, ja et tää on koti, myös. Ihan samalla tavalla, kun täällä joku mökki. Omal taval koti. Vaikka on muuttanu, niin se on aina säilyny periaatteessa. Se riitti mulle tosi paljon. Siitkin tuli jo hyvä fiilis, vaan siit et pysty oleen siellä.” (H5)

Kertomus kuvastaa sitä, miten tädin tila paikkana on jotakin, jossa on hyvä vaan olla. Se rinnastetaan kotiin ja kerronnassa tiivistyy kasvokkaisten kohtaamisten merkitys sukulaisten kanssa, jolloin oma kokemus ikään kuin täyttää aukkoja haastateltavan menneisyydessä. Matkoilla tavatut chileläiset perheenjäsenet toivottavat tervetulleeksi kotiin, ja tämä kaikki vaikuttaa hyvin perustavanlaatuisesti tunteeseen siitä, kuka on ja mistä omat tuntemukset juontuvat. Haastateltavani sanoin, ikään kuin puuttuva palanen löytyi vaihto-oppilasvuoden aikana. Kaikki ne kohtaamiset ihmisten kanssa ja eri paikoissa vierailut saivat aikaan pohdiskelua omasta itsestä, vaikka aikaisemmin ei edes oikein tiennyt jotakin puuttuvan.

5.3.4 Merkityksettömät rajat ja virtuaalisuus

Erityisesti kahden haastateltavan kerronta ilmentää sitä, miten omaa tilallista kuulumista määritetään perinteisen kansallisvaltioajattelun sijaan nimenomaan itselle tärkeäksi koettujen asioiden kautta, jolloin vanhempien tausta jää toissijaiseksi. Haastateltavien elämä levittäytyy Suomen rajojen ulkopuolelle, mutta sidoksia tai halua niiden ylläpitoon Chileen ei juurikaan ole, vaan siteet liittyvät pikemminkin muihin itselle merkittäväksi koettuihin asioihin. Puhunnassa korostuu kieltäytyminen ajattelemasta valtioita erillisinä rajat toisistaan erottavina kokonaisuuksina, eikä ihmisiä haluta erotella etnisyyden perusteella. Omista juurista ollaan tietoisia, mutta ne eivät nouse määrittäväksi tekijäksi omassa elämässä:

”Siis se (Chile) on enemmänkin semmonen asia, minkä mä tiedostan eikä niinkään et mä tunnen. [...] mä en mielelläni, mä en anna kansallisuudelle hirveesti arvoa, en itseni enkä muiden kohdalla. Et must se on vähän turhaa, kun me ollaan kaikki kuitenkin tässä samassa maailmassa. Jokainen on mun mielestä oman itsensä kansalainen.” (H3)

”Tämä on ainut koti, kato mikä meillä on, on tämä maapallo.” (H2)

Haastateltavien käsityksen mukaan elämme maapallolla ja valtioiden rajat on vain vedetty kartalle. Puhe heijastaa Cohenin (1997, 169) ja Adlerin (1998, 228) tulkintaa siitä, ettei nykypäivän ylipäässä maailmassa yksilön synnyinmaalla tai yksittäisellä kansallisvaltiolla ole enää samanlaista merkitystä identifioitumisen kannalta kuin ennen, vaan yksilön omat arvot ohjaavat omaa samaistumista. Kerronta tuo esiin, ettei omaa itseä tai muita haluta erottaa eri maista kotoisin oleviksi, vaan jokainen voi määrittää omaksi tuntemansa yhteisön itse. Yhteenkuuluvuuden tunne liittyy usein yhteiseen kiinnostuksen kohteeseen ja tätä ilmentää yhden haastateltavan kerronta omasta harrastuksesta, jonka kautta on löytänyt itselle tärkeän asian, musiikin, lisäksi myös samantyyppisiä ihmisiä:

”Öö no mul oli pitkään semmoinen, ihan pitkään oikeastaan ammattikorkeakouluopiskelijakin, et tekis kyllä mieli hilpaista hornantuuttiin täältä. [...] Sit mä löysinkin bändin ja toisen bändin, ja nyt mä oonki sitonut itseni aika hyvin tänne. En mä enää ihan hirveen realistisesti nää, että mä täältä mihinkään lähtisin, pysyvästi elämään. Mut eihän sitä koskaan tiedä.” (H3)

Kerronta kuvastaa sitä, että maa tai paikka sinänsä ei muodostu olennaisimmaksi, vaan omia kuulumiensa siteitä muodostetaan ihmissuhteiden ja oman mielenkiinnon kohteen kautta (vrt. Massey 2005, 2008). Haastateltava näkee tulevaisuutensa tällä hetkellä Suomessa, koska omat arkiset käytännöt ja

sosiaaliset suhteet kietoutuvat oman intohimon, musiikin, ympärille. Kansallisuus koetaan vain joksikin muodolliseksi, kuten passiksi, joka antaa valtuudet toimia tietyn yhteiskunnan käytäntöjen mukaisesti:

”Et ei, en mä oo koskaan ajatellu sillein, et olisin suomalainen vai chileläinen, et jos joku kysyy, niin joo oon mä suomalainen, koska mulla on Suomen passi, oon käyny Suomen armeijan ja eläny koko ikäni Suomessa. Mut ei, en mä koe olevani siihenkään suuntaan..” (H3)

”Mä oon kasvanu tähän kulttuuriin ja pelaan tän kulttuurin säännöillä. Mut et kuten sanottu, niin se on jotenkin aika yhdentekevää. Mä enemmän koen yhteenkuuluvuutta ihmisten kuin kansallisuuksien kanssa.” (H3)

Suomalaisuus, chileläisyys tai muun maalaisuus liitetään lähinnä kulttuuristen normien omaksumiseen johonkin paikkaa syntymisen myötä. Haastateltava ei koe itseään sen enempää chileläiseksi kuin suomalaiseksikaan, vaan kansallisidentiteetti on jotain, joka perustuu vain institutionaaliin käytäntöihin. Tämä ei kuitenkaan haastateltavan mukaan tarkoita sitä, että hän olisi jotenkin enemmän samanlainen juuri suomalaisten kanssa eikä hän halua erotella eri kansallisuuksia ja niiden eroavaisuuksia toisistaan. Muodollinen kansalaisuus ei välttämättä ole yhteydessä siihen, joksi todellisuudessa itsensä kokee ja haastateltava arveleekin ihmisten suhtautuvan hyvin eri tavoin siihen, mikä omaa identifioitumista määrittää:

”Kylhän jotku on silleen, et kokee olevansa vaikka turkulainen, ennemmin kuin suomalainen. (naurahtaa) Ja sit jollekin taas suomalaisuus tarkoittaa just nimenomaan sitä, että joka lauantai mennään saunaan ja vihdotaan ittensä verille, ja jokaiset lomat mennään väkisinkin jonnekin itikoiden syötäväks tonne metikköön. Mut se on varmaan aika henkilökohtaista.” (H3)

Haastateltava kuvaa sitä, miten omaa itseä saatetaan määrittää ja omaa kuulumista luoda suhteessa omaan kotiseutuun tai se saatetaan liittää nimenomaan johonkin maahan ja sen tapoihin, stereotyyppiin. Tällöin suhteet muihin ihmisiin ja ympäristöön voidaan nähdä olevan jatkuvan muutoksen ja neuvotteluiden tulosta, eikä identiteetti siten ole Brubakerin ja Cooperin (2000, 10) esittämän näemyksen mukaan essentiaalinen, pysyvä ja ikään kuin ennalta määräytyvä ominaisuus. Haastateltava kertoo, että hänen omalta isältään on myös kysytty, mistä tämä tuntee olevansa kotoisin. Haastateltavan isä on kertonut kokevansa Chilessä itsensä paluumuuttajaksi ja Suomessa maahanmuuttajaksi, jonka vuoksi tuntee oman kansallisuutensa leijailevan lentokoneessa jossain Atlantin yllä.

Haastateltavien puhunnassa valtioiden merkityksettömistä rajoista osansa muodostaa virtuaalisuus. Internet on keskeisessä asemassa kaikkien haastateltavien ylirajaisessa yhteydenpidossa Suomesta Chileen tai muihin maihin. Kerronta tuo esiin Facebookin erityisen merkittävänä virtuaalisena paikkana

oman arjen muotoutumisen kannalta. Sen kautta ollaan yhteydessä sukulaisiin ja tuttaviiin, ja yhteydenpito muodostuu moninaiseksi: sukulaiset näkevät kuvia toisistaan ja vaikei aina edes juteltaisi sen enempää, niin päivittäin ainakin moikataan. Tämä virtuaalinen paikka luo kodin tuntua, jolloin ei tunne olevansa niin kaukana ja tavoittamattomissa läheisistä. Eräs haastateltava kertoo tarinan Chilen parin vuoden takaisesta maanjäristyksestä, jolloin Facebook oli ainut väylä, jonka kautta oli mahdollista tavoittaa Chilessä olevia läheisiä puhelinlinjojen ollessa poikki:

”Facebook oli ainut, mistä pystyi ottaan, tiäksä kun monet haukkuu facebookkia, että hirvee paikka, hirvee sivusto. Mä oon aina ollu niinku, et jes hyvä sivusto! Ainut mistä mä sain yhteyttä sillon, kun mä tarvitsin ja..” (H1)

Yhteydenpidossa mielenkiintoista on ero vanhempien ja jälkipolven välillä. Eräs haastateltava tuo esiin sitä, että yhteydenpidon luonne riippuu siitä, miten läheiset välit chileläisten sukulaisten kanssa on kuvaten sitä, ettei hänellä ole erityisen läheiseksi muodostuneita ihmisiä Chilessä, koska on vieraillut siellä vain pari kertaa. Tällöin esimerkiksi Facebookin kautta tapahtuva yhteydenpito on erilaista kuin omalla äidillä tai sisaruksilla, jotka ovat matkustaneet sinne häntä useammin:

”Facebookin kautta tulee päivittäin, ei välttämättä yhteyttä, mutta sillein et ku tulee jotain kuvia, niin niist tykkään ja jos on synttärit, niin onnitellaan. Ja kyl siin joskus tulee juteltuakin. Mut se on kans se, et mä oon, mä oon yks niistä, joka on vähiten ollu Chilessä.” (H4)

Haastateltavan kohdalla yhteydenpito Suomesta Chileen ei siten tarkoita välttämättä säännöllistä kirjoittamista tutuille tai sukulaisille, vaan se voi ilmetä muun muassa Facebookissa tuttujen kuvien seuraamisena ja niistä ”tykkäämisinä” tai lyhyiden kommenttien kirjoittamisena Facebook-kaverin seinälle. Sen sijaan oma äiti on päivittäin yhteydessä Chilen sukulaisten kanssa, sekä Facebookin kautta, että soittelemalla.

Yksi haastateltavista kertoo, ettei ole Facebookissa eikä hänellä muutenkaan ole yhteydenpitoa Chileen. Tämä tuo esiin Haikkolan (2011, 1209) tutkimuksen kontekstia, joka osoittaa, etteivät merkitykselliset yllirajaiset kontaktit ole itsestään selvyys toisen polven kohdalla. Haastateltava kuvaa sitä, että Chilessä ei ole enää läheisiä oman isoäidin kuoltua. Facebookilla ei siten ole merkitystä hänen yhteydenpitonsa kannalta, koska yhteyksiä Chileen ei muutenkaan ole. Muualta kuin Suomesta kotoisin oleviin ystäviinsä hän on yhteydessä eri väylien kuin Facebookin kautta. Huomionarvoista toisen polven chileläisten kohdalla on juuri se, että internetin välityksellä ollaan yhteydessä myös muihin, kuin omiin Chilen sukulaisiin ja tuttuihin. Lisäksi jälkipolven Suomesta Chileen ulottuvat siteet voivat muodostua

muiden kuin omille vanhemmille merkittävien ihmisten kanssa. Matkoilla saatetaan solmia ystävyys-suhteita esimerkiksi oman ikäisiin ja myöhemmin Suomeen palattaessa yhteydenpitoa usein jatketaan internetin välityksellä. Tämä osoittaa, että toisen polven chileläiset itse aktiivisesti luovat omia ylijäisiä siteitään, tuoden esiin Haikkolan (2011, 1211) näkemystä transnationaalisen suhteiden kentän luonteesta, jossa jälkipolven ylijäinen yhteydenpito saattaa muodostua nimenomaan heidän omiin kokemuksiinsa matkustettaessa ja tutustuttaessa uusiin ihmisiin.

Myös Skypen kautta soitettavat puhelut kuvaavat ylijäisten käytäntöjen helpottumista nykypäivässä. Nykyään mahdollisuudet ylijäiseen yhteydenpitoon ovatkin selvästi monimuotoisemmat kuin joitakin vuosikymmeniä sitten ja internetin kautta mahdollistuva soittelu ei ole enää jotakin harvoin toteutettavaa ylellisyyttä. Haastateltavat kuvaavat sitä, että monilla tutuilla on Skype ja sen kautta yhteydenpito on paljon helpompaa ja edullisempaa kuin perinteisellä puhelimella soittaminen. Tämä osaltaan vaikuttaa käsitykseen omasta elinpiiristä: lähimmäiset ovat absoluuttisilla mittareilla mitattuna hyvinkin kaukana, mutta käytäntöjen suhteellinen vaivattomuus tuo heidät lähemmäs omaa arkea. Tällöin oma kodiksi koettu paikka ja tilallisen kuulumisen tunne saattavat sisältää jotain moniulotteisempaa kuin perinteisen rajat käsittävän kansallisvaltion muodostuen juuri sosiaalisessa kanssakäymisessä esimerkiksi Facebookin tai Skypen virtuaalisessa paikassa. Internetin kautta tapahtuva yhteydenpito mahdollistaa ylijäisen elämänpiirin muodostumisen joksikin hyvin luonnolliseksi osaksi omia arjen käytäntöjä, eikä fyysisesti omista sukulaisista kaukana oleminen tarkoita kommunikaation katkeamista.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tässä tutkielmassa pyrkimyksenäni on ollut ymmärtää Suomessa asuvien toisen polven chileläisten kuulumisen siteiden ja paikan saamia merkityksiä yllirajaisten ja risteävien suhteiden maailmassa. Heidän kokemuksensa kahden tai useamman kulttuurin vaikutuspiirissä elämisestä ovat hyvin henkilökohtaisia, eikä yhtä ja kaikille samanlaista tapaa kokea toisen polven maahanmuuttajuutta ole olemassa. Haastateltavien välillä yllirajaisten sidosten muoto, tiiviys ja tavoitteet vaihtelevat ja eri kertomuksissa transnationaaliset sidokset viittaavatkin erilaiseen tapaan kokea sidosten merkitys. Tällöin muodostetut tarinat eivät ole toisensa poissulkevia, vaan pikemminkin limittäisiä. Ne tuovat esiin eri haastateltavien suhdetta Suomeen, jolloin omat kokemukset ovat samanaikaisesti monin tavoin kytköksissä niin Suomeen, Chileen kuin muualle.

Tulkintani mukaan haastateltavien kerronta ilmentää sitä, miten usea heistä kokee, ainakin etäisesti, jonkinlaista Chile-tunnetta. Se, mihin omat juuret liitetään, kuitenkin vaihtelee eri kertomuksissa. Osalle Chileen liittyvät arjen rutiinit luovat kodin tuntua ja osalle niillä ei ole jokapäiväisen elämän kannalta niin suurta merkitystä. Tämä tuo esiin Huttusen (2002, 22–23) tulkintaan nojautuen erilaista asennoitumista omia juuria kohtaan; osassa kertomuksista ilmennetään osittaista suuntautumista Suomeen, toisaalta Chileen sekä lisäksi Chile saattaa saada merkityksensä vain yhtenä paikkana muiden joukkona. Transnationaaliset sidokset saavat siten erilaisia ulottuvuuksia ja painotuksia eri yksilöiden kohdalla. Mikäli on synnytty Suomessa, suomalaisen ja chileläisen arjen yhteensovittaminen näyttäytyy seikkana, joka on aina ollut elämässä. Sen sijaan muutto nuorena Suomeen saa aikaan voimakkaampaa hajanaisuutta omassa identifioitumisessa peilattaessa nuoruuden aikaa Chilessä nykyhetkeen Suomessa. Toisaalta vaikka olisi aina eletty Suomessa, omia kuulumisen siteitä muodostetaan suhteessa moniin paikkoihin, mutta tällöin omat sukujuuret eivät välttämättä näyttäydy niin merkittävinä.

Osassa kertomuksista suuntaudutaan ”maailmaan”, jolloin yksittäinen maantieteellinen paikka ei nouse erityisenä esiin. Tämä ilmentää tilallisen identifioitumisen kerroksellisuutta, joista yhtenä näyttäytyy kosmopoliittinen orientaatio. Transnationaalisessa kontekstissa kuulumisen siteet rakentuvat siten, että elämä ei ole suoranaisesti kiinnittynyt oman vanhemman synnyinmaahan tai nimenomaan muihin chi-

leläistaustaisiin. Lapsuudessa omat vanhemmat ovat olleet vahvemmin muodostamassa toisen polven sosiaalisia verkostoja ja ylijalaisia suhteita sekä olleet linkkejä Chileen, mutta aikuisiällä vanhempien merkitys on vähentynyt. Tällöin paikat ja sosiaaliset suhteet saavat merkityksensä omien intressien ja käytäntöjen pohjalta ilmentäen näkemystä toisesta polvesta aktiivisena toimijana. Aineistoni perusteella on nähtävissä, että omiin juuriin suhtautumisessa esiintyy valintaa, jolloin chileläisyydestä valitaan niitä seikkoja, jotka koetaan kiinnostaviksi tai mahdollisuuksia tuovana asiana. Tällöin esimerkiksi espanjan kieli ja toisen kulttuurin omaa elämää avartava puoli koetaan lisäarvona omia kuulumisen siteitä muodostettaessa.

Osa kertomuksista heijastaa vahvempaa suuntautumista Chileen, jolloin oma sosiaalinen kanssakäyminen ja omaksi koetut yhteisöt liitetään omiin juuriin. Chileläisyyttä määritellään suhteessa suomalaisuuteen ja eroa tehdään mentaliteetin ja luonteenpiirteiden kautta. Kerronta myös ilmentää vahvaa Chile-symboliikkaa, jolloin Chile näyttäytyy arjessa kodin esineinä, ruokana, musiikkina sekä erilaisina perinteitä ja tapoina. Omat juuret tarkoittavat siten tiettyjä luonteenpiirteitä, perinteitä ja tapoja ja chileläisyys koetaan positiivisena seikkana osana itseä. Mielenkiintoista on Suomen näyttäytyminen samanaikaisesti tärkeänä paikkana, elämän solmukohtana, johon yhtä lailla koetaan kuulumista. Tämä tuo esiin tilallisten identiteettien päällekkäisyyttä ja rinnakkaisuutta neuvoteltaessa omaa kuulumista ylijalaisissa kontekstissa, jolloin identifioituminen ei ole jotakin muuttumatonta eikä sulje pois toisten identiteettien mahdollisuutta.

Tulkintani mukaan osa aineistossani havaitussa suhtautumisessa etnisyyteen ja kansallisvaltioajatteluun heijastelee pyrkimystä irtautua perinteisistä luokittelutavoista. Tällöin yksittäisen kansallisvaltion sijaan omaa tilallista kuulumista jäsennetään pikemminkin omista lähtökohdista, itselle tärkeäksi koettujen asioiden kautta. Transnationaalinen konteksti ja ylijalaiset sidokset muodostuvat osaksi omaa elämää, mutta vanhempien synnyinmaa erityisesti ei muotoudu itselle merkittäväksi. Aineistoni tuo empirisesti esiin näkökulmaa, jossa transnationaalisuus voi olla monipaikkaista ja toisen sukupolven verkostot levittäytyvät moniin maihin, jolloin toisen polven ylijalaisiin sidoksiin kiinnittyy oman perheen ja sukulaisten lisäksi myös muita ihmisiä. Yhtenä tutkimuksen tuloksena toteankin, että ylijalaisessa, kahden tai useamman kulttuurin, kontekstissa omia kuulumisen siteitä määritetään itse aktiivisesti itselle tärkeäksi koettujen asioiden kautta.

Elämän transnationaalisuus näyttäytyy ja omat juuret ovat läsnä osittain kielen kautta, ja kieli on osa sitä, jonka kautta identifioitutaan Chileen, Suomeen tai muualle. Kieli ja kielenkäyttötilanteet osoittautuvatkin niiksi hetkiksi, joissa usein tunnistetaan omia sukujuuria, ja joiden kautta omat kuulumisen siteet tulevat näkyväksi. Espanjan kieleen suhtaudutaan erilaisin tavoin ja mikäli se koetaan omaksi äidinkieleksi, usein omaksi koetut sosiaaliset yhteisöt liitetään muihin espanjaa puhuviin. Osalle espanjan kielen hallinta sen sijaan on lähinnä mukava lisä omaan elämään, joka on opittu omilta vanhemmilta. Haastattelutilanteissa oli mielenkiintoista huomioda niitä tilanteita, joissa käytettiin yksittäisiä espanjan kielen sanoja tai vastaavasti asuinseudun paikallista murretta. Tämä loi osaltaan kuvaa siitä, minkälainen kielen asema on toisen polven chileläisten ylijäsen elämänpiirin kontekstissa. Tulkintani perusteella omat Suomen chileläiset sukulaiset vahvistavat identifioitumista Chileen vietettäessä yhteistä aikaa suvun kanssa espanjaa puhuen. Tämä tuo esiin kuulumisen siteiden liittymistä olennaisesti myös yhteisöllisyyteen, jolloin jäsenyys omassa perheverkostossa koetaan tärkeänä. Vastaavasti mikäli Suomessa ei ole chileläisiä sukulaisia tai muuta chileläisyhteisöä, vanhemman synnyinmaa ei näyttäydä niin merkittävänä osana omaa identifioitumista.

Toisen polven transnationaalisen elämän kontekstin ja kuulumisen siteiden muodostumisen kannalta tutkielmani osoittaa kehollisuuden merkityksen. Kiinnostavaa oli tarkastella matkustamisen ja kehollisen kokemuksen vaikutuksia ja sitä, miten henkilökohtainen vuorovaikutus ja läsnäolo suhteutuvat virtuaalisen maailman kautta ylläpidettäviin siteisiin. Tulkitsen, että matkustaminen ja sen mahdollistamat kasvokkaiset kohtaamiset muuntavat toisen sukupolven näkökulmasta osin epäaktiiviset tai sisällyksettömät suhteet merkitykselliseksi sosiaalisiksi siteiksi, jonka myötä jälkipolvelle saattaa avautua vahvempi jäsenyys perheverkostoissa sekä voimakkaampi tunne kuulumisesta. Osin ylijäseniä suhteita ylläpidetään internetin kautta ja etenkin Facebook muodostuu monille tärkeäksi virtuaaliseksi paikaksi, jonka kautta kaukana olevat sukulaiset ja muut läheiset tuodaan lähemmäs omaa arkea. Internetin kautta uusia suhteita ei niinkään luoda ylijäseniä kontekstissa, mutta erilaisten virtuaalisten yhteydenpitoväylien merkitys korostuu nimenomaan siteitä ylläpitävänä kontekstina. Matkustettaessa vanhempien synnyinmaahan tai itselle muuten merkittävaksi muodostuneeseen paikkaan, jälkeenpäin kotiin palattaessa internet mahdollistaa joustavan ja suhteellisen helpon väylän yhteyden jatkumiselle.

Chile paikkana nousee esiin jokaisen haastateltavan kerronnassa, ja omat juuret liitetään useimmiten juuri johonkin itselle tärkeäksi muodostuneeseen paikkaan, korostamatta Chileä kansallisvaltiona. Täl-

löin henkilökohtaisen kokemuksen merkitys nousee esiin muodostettaessa merkittäviä suhteita ihmisten lisäksi myös paikkoihin. Matkoilla nuoremmat haastateltavani tutustuivat perheen sukutilaan ja vanhemmat palasivat nuoruuden kotiin ja muihin itselle tärkeäksi muodostuneisiin paikkoihin. Osin kehollinen kokemus muokkaa omia käsityksiä tai käyttäytymistapoja kohdattaessa kaikin aistein erilainen kulttuuri ja ympäristö. Chile paikkana symboloikin haastateltaville erilaisia asioita. Nuoremmat kuvaavat sitä, miten vanhemman synnyinmaa ennen omia matkustuskokemuksia oli ollut mielikuvien kohde, kun taas vanhempien kerronnassa Chile näyttäytyy nostalgisena paikkana ja tunteiden kiinnittymiskohteenä. Kaikille Chile antaa jonkinlaisen kuulumisen kokemuksen; osalle se liittyy enemmän sosiaalisiin yhteisöihin, osalle nimenomaisesti johonkin paikkaan ja siellä olemiseen.

Tutkielmani osoittaa tilallisen kuulumisen jäsentyvän monitasoiseksi sosiaaliseksi prosessiksi, jolloin toisen polven chileläiset ovat arjessaan suhteessa sekä paikalliseen suomalaiseen kontekstiin että Suomen rajat ylittäviin eri tavoin muotoutuviin suhteiden verkostoihin. Aineisto tarjoaa näkymiä, jossa omat juuret ja perhetausta koetaan vaihtelevissa määrin itselle merkittäviksi, mutta yleisesti useamman kulttuurin läsnäolo koetaan rikkautena ja positiivisena voimavarana, joka tuo omaan elämään mahdollisuuksia tulevaisuudessa. Toisen polven maahanmuuttajien elämässä ylijäiset käytännöt muodostuvat luonnolliseksi osaksi arjen toimintoja, sillä elämä Suomessa on muotoutunut sellaiseksi, jossa jo lapsuudesta tai nuoruudesta asti on muodostettu ystävyys-suhteita tai oltu yhteydessä eri maista kotoisin olevien ihmisten kanssa. Tutkielmani alussa siteeratussa Helsingin Sanomien artikkelissa (2.4.2013) pohditaan toisen maahanmuuttajasukupolven saamia merkityksiä nyky-yhteiskunnassa sekä sitä, miten omaa identifiointumista määritetään. Oma aineistoni osoittaa, että chileläisyys osana omaa identiteettiä voi tarjota kokemuksen kuulumisesta, jolloin omassa identifiointumisessa omat juuret muodostuvat kiinnittymisen pisteeksi tullen esiin lähinnä tietyissä tilanteissa. Tutkimusaineiston suppean luonteen vuoksi tämän tutkielman tarkoituksena ei ole tehdä laajoja yleistyksiä. Työn keskeisenä johtopäätöksenä voin kuitenkin todeta, että kuulumisen siteitä muodostetaan osin henkilökohtaisesti koetun ja osin ylisukupolvisesti kerrotun perusteella. Tällöin perheellä ja chileläisellä suvulla näyttää olevan merkitystä sen suhteen, minkälaisen merkityksen omat juuret toisen sukupolven maahanmuuttajien elämässä saavat. Siten ylisukupolvinen kerronta ja puhuminen paikoista sekä omista juurista kytkeytyy yksilöllisesti muodostettuihin mielikuviin ja niiden mahdolliseen muuttumiseen.

7 LOPUKSI

Tutkimuksen teossa on Rastaan (2010, 73) ajatuksen mukaan tärkeää huomioida myös sen mahdollinen lisäänti sen suhteen, tuoko se jotakin uudenlaista näkökulmaa oman alan tai tieteelliseen keskusteluun yleensä. Tulevaisuudessa olisi mielenkiintoista tarkastella seuraavia sukupolvia ja omien juurien sekä yllirajaisen kontekstin merkitystä heidän identifioitumisessaan. Erityisesti kehollisuuden vaikutus merkityksellisten sosiaalisten suhteiden ja kuulumisen siteiden luomisessa seuraavien maahanmuuttajasukupolvien kohdalla olisi mielenkiintoinen jatkotutkimuksen aihe humanistisen maantieteen alalla. Lisäksi toinen kiehtova näkökulma tulevaisuudessa tehtävää tutkimusta varten liittyy juuri kuulumisen ja jäsenyyden merkityksiin tulevia sukupolvia tarkasteltaessa. Tällöin erityisenä nousee esiin ”kolmannen, neljännen ja sitä seuraavien maahanmuuttajasukupolvien” liittämät merkitykset omiin juuriinsa. Esiin nousee Haikkolan (2012, 88) esittämä kysymys siitä, kokevatko toisen sukupolven maahanmuuttajat kuulumisen suomalaiseen yhteiskuntaan itsestään selvyytensä.

Kysyttäessä haastateltaviltani heidän suhtautumisestaan toisen sukupolven maahanmuuttajuudesta käytyyn keskusteluun, käy ilmi, ettei asiaa ole omassa elämässä tietoisesti pohdittu. Tutkielmani osoittaa, että omille chileläisille sukujuurille annetaan erilaista painoarvoa, ja oman kokemuksen muotoutumisessa myös ympäröivällä yhteiskunnalla on vaikutuksensa. Onko suomalaisuus tai muun maalaisuus jotain, johon liitetään tiettyjä - esimerkiksi ulkonäköön pohjautuvia – ominaisuuksia vai muodostuuko identifioituminen joksikin monimuotoisemmaksi? Mielenkiintoista on tarkastella muuttuvaa kenttää, jossa identifioitumista ei liitetä yksiselitteisesti kansallisvaltioon, vaan kuten oma aineistonikin osittain näyttää, toinen polvi rakentaa kuulumisen siteitään omista lähtökohdistaan. Haastatteluiden aikana tutkijan asemassa ollessani pyrin tunnistamaan käsiteltävien aiheiden henkilökohtaisuuden, joista osa liittyi hyvinkin traagiseen perheen ja aiempien sukupolvien historiaan. Liki jokainen haastateltava toi esiin sen, miten ennen haastatteluhetkeämme ei ollut tietoisesti pysähtynyt pohtimaan käsittelemiämme teemoja tai puhunut niistä koskaan edes oman perheensä parissa. Haastattelu saattoikin käynnistää syvemmän pohdiskelun itsestä osana jotakin suurempaa tarinaa.

Etnografisen tutkimukseni kannalta oma läsnäoloni, jolloin minun oli mahdollista nähdä, kuunnella, maistaa, haistaa ja koskea, oli olennaista, jotta pystyin tavoittamaan tutkimani kentän luonnetta. Etno-

grafinen lähestymistapa soveltuu mielestäni hyvin tutkimusongelman tarkasteluun, sillä ilman kehollista kokemusta en olisi tutkijana saavuttanut samanlaista ymmärryksen tasoa, kuin minkä joidenkin haastateltavien kodin näkeminen mahdollisti. Vastaavasti ilman kunkin haastateltavan kanssa jaettua yhteistä kahvihetkeä ja elämäntarinoiden kuuntelua en olisi päässyt kiinni siitä sosiaalisten kudelmien muodostamasta maailmasta, joiden kautta haastateltavat omaa kuulumistaan luovat. Hirvi (2012, 42) viittaa Judith Okelyn (1992, 16) tulkintaan siitä, että kenttätyötä tekevä tutkija oppii kaikilla aisteillaan; liikkeen ja kehojen kautta sekä 'vain olemalla' mukana prosessissa. Tukeudun edelliseen korostaen aistien voimaa, jolloin oleminen 'siellä' haastateltavien kanssa on ollut olennaista tälle nimenomaiselle tutkimukselle. Tutkimukseni kannalta internet toimi väylänä, joka mahdollisti lisätiedon saannin ja toi esiin yhtä ulottuvuutta haastateltavieni elämän virtuaalisena kohtaamispaikkana.

Teoreettiset välineet tutkimusongelman tarkasteluun toimivat myös mielestäni hyvin tuoden esiin ylirajaisessa kontekstissa neuvoteltavien kuulumisen siteiden monitahoisuutta, jossa omat juuret ja paikan moniaistinen kokeminen muodostavat oman osansa. Tämä tutkielma on vain pieni silmäys Suomen toisen sukupolven chileläisten ainutkertaisista kokemuksista ylirajaisessa kontekstissa elämisestä, jokaisen kokiessa omaa kuulumisen paikkaansa henkilökohtaisista lähtökohdistaan. Kuten Ari Aukusti Lehtinen (2006, 61) on todennut: *”Paikat ovat väliaikaisia suojapaikkoja, polkujen risteyksiä, tarinoiden kokoelmia ja valintatilanteita sosiaalisen muutoksen keskellä, ja ne ovat myös lähtemisen, etääntymisen, luopumisen, muistamisen ja paluunkin paikkoja, kolmannenlaisia tunnetiloja, jotka jäävät mielellisesti kaiken järkeilyn ulottumattomiin.”*

LÄHTEET

- Adler, Peter (1998): *Beyond Cultural Identity: Reflections on Multiculturalism*. Teoksessa B. Milton (toim.) *Basic Concepts of Intercultural Communication: Selected Readings*. Boston: Intercultural Press.
- Alanen, Leena (2001): Polvesta polveen: sukupolvi sosiologisena käsitteenä ja tutkimuskohteena. Teoksessa A. Sankari ja J. Jyrkämä (toim.) *Lapsuudesta vanhuuteen. Iän sosiologiaa*. S. 97–115. Tampere: Vastapaino.
- Alasuutari, Pertti (2011): *Laadullinen tutkimus 2.0*. Tampere: Vastapaino.
- Anderson, Benedict (1983): *Imagined communities. Reflections on the Origin and Spread of Nationalism*. Lontoo: Verso.
- Andersson, Mette, Lithman, Yngve Georg & Sernhede Ove (toim.) (2005): *Youth, otherness and the plural city: modes of belonging and social life*. Göteborg: Daidalos.
- Brah, Avtar (1996): *Cartographies of diaspora: contesting identities*. London: Routledge.
- Brubaker, Rogers & Cooper, Frederick (2000): Beyond "identity". *Theory and Society* 29:1, 1–47.
- Bryceson, Deborah Fahy & Vuorela, Ulla (2002): *Transnational Families in the Twenty-first Century*. Deborah Bryceson & Ulla Vuorela (toim.) Teoksessa *The Transnational Family: New European Frontiers and Global Networks*. Oxford: Berg, 3–30.
- Carspecken, Phil & Cordeiro, Paula (1995): Being, doing and becoming: Textual interpretations of social identity and a case study. *Qualitative Inquiry* 1:1, 87–109.
- Cohen, Robin (1997): *Global Diasporas: An Introduction*. London: Routledge.
- Cresswell, Tim (2004): *Place: A Short Introduction*. Oxford: Blackwell.
- Cresswell, Tim (2006): *On the move: Mobility in the Modern Western World*. Lontoo, New York: Routledge.
- Crul, Maurice & Vermeulen, Hans (2003): The Second Generation in Europe. *International Migration Review* 37, 4, 965-986.
- Duncan, James, S. & Ley, David (1997): Introduction. Representing the place of culture. Teoksessa J. Duncan & D. Ley. (toim.) *Place/culture/representation*. London: Routledge, 1-24.
- Eskola, Katarina & Peltonen, Eeva (1997): *Aina uusi muisto: kirjoituksia menneen elämisestä meissä*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Faist, Thomas (1999): *The Volume and Dynamics of International Migration and Transnational Social Spaces*. Oxford: Clarendon.

Falicov, Celia J. (2005): Emotional Transnationalism and Family Identities. *Family Process*. Volume 44, Issue 4, pages 399–406.

Forss, Anne-Mari (2007): *Paikan estetiikka – Eletyn ja koetun ympäristön fenomenologiaa*. Yliopistopaino Kustannus. Helsinki.

Gubrium, Jaber, F. & Holstein, James, A. (2000): *The self we live by: narrative identity in a postmodern world*. New York: Oxford University Press.

Haikkola, Lotta (2011): Making Connections – Second Generation Children and the Transnational Field of Relations. *Journal of Ethnic and Migration Studies* 37, 8, 1201–1217.

Haikkola, Lotta (2012): *Monipaikkainen nuoruus: Toinen sukupolvi, transnationaalisuus ja identiteetit*. Sosiaalitieteiden laitos, Helsinki. Sosiologian väitöskirja.
<https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/36449/monipaik.pdf?sequence=1>

Hall, Stuart (1999): *Identiteetti. Suom. ja toim. Mikko Lehtonen ja Juha Herkman*. Tampere: Vastapaino.

Hardt, Michael & Antonio, Negri (2005): *Imperiumi*. (suom. Arto Häilä ...et al.) Helsinki: WSOY.

Harvey, David (1973): *Explanation in geography*. London: Edward Arnold.

Harvey, David (1996): *Justice, nature and the geography of difference*. Cambridge: Blackwell.

Hiilamo, Heikki (2010): *Kuoleman listat. Suomalaisten salainen apu Chilen vainotuille*. Helsinki: Ota-va.

Hirsjärvi, Sirkka, Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula (2009): *Tutki ja kirjoita*. Hämeenlinna: Tammi.

Hirvi, Laura (2012): Reaching the Hard-to-reach. Multi-sited Fieldwork amongst Sikhs in Finland and California. *Reaching the Offline via the Online*. Teoksessa Hirvi, Laura & Snellman, Hanna (toim.): *Where is the Field? The Experience of Migration Viewed through the Prism of Ethnographic Fieldwork*. Helsinki: SKS, 23–44.

Hirvi, Laura & Snellman, Hanna (2012): Introduction: Nine Tales of the Field. Teoksessa Hirvi, Laura & Snellman, Hanna (toim.): *Where is the Field? The Experience of Migration Viewed through the Prism of Ethnographic Fieldwork*. Helsinki: SKS, 7–22.

Huttunen, Laura (2002): *Kotona, maanpaossa, matkalla. Kodin merkitykset maahanmuuttajien omalelmäkerroissa*. Helsinki: SKS.

Huttunen, Laura (2004): Kasvoton ulkomaalainen ja kokonainen ihminen: marginalisoiva kategorisointi ja maahanmuuttajien vastastrategiat. Teoksessa Arja Jokinen, Laura Huttunen & Anna Kulmala

(toim.) Puhua vastaan ja vaieta: Neuvottelu kulttuurisista marginaaleista. Helsinki: Gaudeamus, 134–154.

Huttunen, Laura (2006): Bosnialainen diaspora ja transnationaali eletty tila. Teoksessa Martikainen, Tuomas (toim.) Ylirajainen kulttuuri: Etnisyys Suomessa 2000-luvulla. Helsinki: SKS, 55–82.

Hyvärinen, Matti & Löyttyniemi, Varpu (2005): Kerronnallinen haastattelu. Teoksessa Ruusuvuori, Johanna & Tiittula, Liisa (toim.): Haastattelu: tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Tampere: Vastapaino, 189–222.

Häkli, Jouni (1999): Meta hodos. Johdatus ihmismaantieteeseen. Tampere: Vastapaino.

Karjalainen, Pauli Tapani (1997): Aika, paikka ja muistin maantiede. Teoksessa Tuukka Haarni & Marko Karvinen & Hille Koskela & Sirpa Tani (toim.): Tila paikka ja maisema – Tutkimusretkiä uuteen maantieteeseen. Tampere: Vastapaino.

Karjalainen, Pauli Tapani (2006): Topobiografinen paikan tulkinta. Teoksessa Knuuttila, Seppo & Laaksonen, Pekka & Piela Ulla (toim.): Paikka – Eletty, kuviteltu, kerrottu. Helsinki: SKS.

Korhonen, Kaisa (2010): "Elämää yhdellä siivellä lentäen": Suomessa asuvien Chilen pakolaisten ja heidän jälkeläistensä historiatietoisuus. Käyttäytymistieteellinen tiedekunta, kasvatustieteen pro gradu -tutkielma. Helsinki.

<https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/23679/elamaayh.pdf?sequence=1>

Korjonen-Kuusipuro, Kristiina & Kuusisto-Arponen, Anna-Kaisa (2012): *Emotional silences: the rituals of remembering the Finnish Karelia*. Törnquist-Plewa, B. & Bernsand, N. (eds.) Painful pasts and useful memories. Remembering and forgetting in Europe. Centre for European studies, University of Lund, 109–126.

Kuusisto-Arponen, Anna-Kaisa (2006): Paikan merkitys – yhteiskuntamaantieteellinen näkökulma. Teoksessa Kuusamo, A., Inkinen, S. & Tomperi, S. (toim.) Kulttuurisen aluekehityksen haasteita Pohjois-Kymenlaaksossa. Kymenlaakson ammattikorkeakoulun julkaisuja, 10, 31–42.

Kuusisto-Arponen, Anna-Kaisa (2007): Sotalapsien paikka(tunne), Alue- ja ympäristö 36(2): 3–17.

Kuusisto-Arponen, Anna-Kaisa (2008): Identiteettipoliittista rajankäyntiä: muistot evakko- ja sotalasten paikkatunteen rakentajina, Terra 120(3): 169–182.

Kuusisto-Arponen, Anna-Kaisa (2010): Paikkakokemus ja matkalla olon rytmit Kyllikki Villan matkapäiväkirjoissa. Alue ja ympäristö 39: 2, 79–82.

Kymäläinen, Päivi (2006): Paikan ajattelun haasteita. Teoksessa Seppo Knuuttila & Pekka Laaksonen & Ulla Piela (toim.): Paikka – Eletty, kuviteltu, kerrottu. Helsinki: SKS.

- Latvala, Pauliina (2006): Suvun satumailta katkeruuden kentille. Paikka kokemuksena ja tunnetilana. Teoksessa Knuuttila, Seppo & Laaksonen, Pekka & Piela Ulla (toim.): Paikka: eletty, kuviteltu, kerrottu. Helsinki: SKS.
- Lehtinen, Ari Aukusti (2006): Osallisuuden ja kieltäytymisen paikat. Teoksessa Knuuttila, Seppo & Laaksonen, Pekka & Piela Ulla (toim.): Paikka: eletty, kuviteltu, kerrottu. Helsinki: SKS.
- Levitt, Peggy (2002): "The Ties That Change: Relations to the Ancestral Home over the Life cycle." Teoksessa Levitt, Peggy & Waters, Mary, C. (toim.) The Changing Face of Home. The Transnational Lives of the Second Generation. New York: Russell Sage Foundation, 123–144.
- Levitt, Peggy & Waters, Mary, C. (toim.) (2002a): The Changing Face of Home. The Transnational Lives of the Second Generation. New York: Russell Sage Foundation.
- Levitt, Peggy & Waters, Mary, C. (2002b): "Introduction". Teoksessa Levitt, P. & Waters Mary C. (toim.) The Changing Face of Home. The Transnational Lives of the Second Generation. New York: Russell Sage Foundation, 1-30.
- Lundén, Thomas & Zalamans, Dennis (2001): Local cooperation, ethnic diversity and state territoriality – the case of Haparanda and Tornio on the Sweden – Finland border. *GeoJournal* 54:1, 33–42.
- Martikainen, Tuomas & Haikkola, Lotta (2010): Johdanto. Sukupolvet maahanmuuttajatutkimuksessa. Teoksessa Martikainen, T. & Haikkola, L. (toim.) Maahanmuutto ja sukupolvet. Helsinki: SKS, 9-43.
- Mason, Jennifer (2004): "Managing kinship over long distances: the significance of "the visit". *Social Policy and Society*, 3(4): 421-9.
- Massey, Doreen (1994): A Global Sense of Place. Teoksessa Space, place and gender. Cambridge: Polity Press.
- Massey, Doreen & Pat, Jess (toim.) (1995): A Place in the World? Places, Cultures and Globalization. New York: Oxford University Press Inc.
- Massey, Doreen (2005): For Space. London: SAGE Publications Ltd.
- Massey, Doreen (2007): World City. Cambridge: Polity Press.
- Massey, Doreen (2008): Samanaikainen tila. Toim. Mikko Lehtonen, Pekka Rantanen & Jarno Valkonen; suom. Janne Rovio. Tampere: Vastapaino.
- Meegan, Richard (1995): Local worlds. Global connections and local worlds. Teoksessa Massey, Doreen & Allen, John (toim.) (1995): Geographical Worlds. New York: Oxford University Press Inc, 55.
- Mietola, Reetta (2007): Etnografisesta haastattelusta etnografiseen analyysiin. Teoksessa Lappalainen, S., Hynninen, P., Kankkunen, T., Lahelma, E. & Tolonen T. (toim.) Etnografia metodologiana. Lähtökohtana koulutuksen tutkimus. Tampere: Vastapaino.

- Nikula, Heidi (2012): Siirtokarjalaisuus 2000-luvulla. Tutkimus karjalaisuuden merkityksestä siirtokarjalaisten kolmannessa polvessa. Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö, sosiaaliantropologian pro gradu -tutkielma, Tampere.
<http://tutkielmat.uta.fi/pdf/gradu06243.pdf>
- Olwig, Karen Fog (2007): *Caribbean Journeys. An Ethnography of Migration and Home in three Family Networks*. Durham and London: Duke University Press.
- Paasi, Anssi. (1995): *Territories, boundaries and consciousness the changing geographies of the Finnish-Russian border*. Chichester: Wiley.
- Portes, Alejandro, Guarnizo, Luis E. & Landolt, Patricia (1999): The Study of Transnationalism: Pitfalls and Promise on an Emergent Research Field. *Ethnic and Racial Studies* 22, 2, 217-237.
- Portes, Alejandro & Rumbaut, Rubén G. (2001): *Legacies: The Story of the Immigrant Second Generation*. Berkeley: University of California Press.
- Pred, Allan (1984): Place as historically contingent process: Structuration and the time-geography of becoming places. *Annals of the Association of American Geographers* 74(2), 279–297.
- Prokkola, Eeva-Kaisa (2010): Rajayhteistyö identiteettinä: Suomen ja Ruotsin rajan ylittävät yhteistyöprojektit paikallisten asukkaiden kokemana ja kertomana. *Alue ja ympäristö*, 39(1). S. 15–26.
- Puisto, Anniina (2008): Rajan tuntumassa – transnationaaliset suhteet ja maahanmuuttajanuoren identiteetti. *Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön laitos, sosiaalipolitiikan pro gradu -tutkielma*, Tampere.
<http://tutkielmat.uta.fi/pdf/gradu02883.pdf>
- Purkayastha, Bandana (2005): *Negotiating Ethnicity. Second-generation South Asian Americans Traverse a Transnational World*. New Brunswick, New Jersey & London: Rutgers University Press.
- Purkayastha, Bandana (2009): Another world of experience? Transnational context and the experiences of South Asian Americans. *South Asian Diaspora* 1, 1, 85–99.
- Pyykkönen, Santtu (2012): Karjala yli sukupolvien, Paikkaidentiteetin ylisukupolvinen siirtyminen. Johtamiskorkeakoulu, aluetieteen pro gradu -tutkielma, Tampere.
<http://tutkielmat.uta.fi/pdf/gradu05876.pdf>
- Raatikainen, Panu (2006): Voiko ihmistiede olla arvovapaata? Teoksessa J. Hallamaa et al. (toim.): *Etiikkaa ihmistieteille*. SKS, 1-16.
- Rastas, Anna (2010): Haastatteluaineistojen monet tehtävät etnografisessa tutkimuksessa. Teoksessa Ruusuvoori, Johanna & Nikander, Pirjo & Hyvärinen, Matti (toim.): *Haastattelun analyysi*. Tampere: Vastapaino, 64–89.
- Relph, Edward (1976): *Place and Placelessness*. London: Pion.

- Riemer, Frances Julia (2009): Addressing ethnographic inquiry. Teoksessa Stephen D. Lapan & Marylynn T. Quartaroli (toim.) *Research Essentials: An Introduction to Designs and Practices*. San Francisco: Jossey-Bass Publishers, 203-221.
- Ronkainen, Jussi (2006): Monikansalaisuus ja monimuotoistuva suomalaisuus. Teoksessa Martikainen, Tuomas (toim.) *Ylirajainen kulttuuri: Etnisyys Suomessa 2000-luvulla*. Helsinki: SKS, 237–256.
- Rumbaut, Rubén (2004): Ages, Life Stages, and Generational Cohorts: Decomposing the Immigrant First and Second Generation in the United States. *International Migration Review* 38, 3, 1160–1205.
- Sharon R. Roseman (2012): The told and The untold. ‘*Hai que entenderse*’ (We Have to Understand One Another). *Fieldwork, Migration and Storytelling Events*. Teoksessa Hirvi, Laura & Snellman, Hanna (toim.): *Where is the Field? The Experience of Migration Viewed through the Prism of Ethnographic Fieldwork*. Helsinki: SKS, 193-216.
- Seamon, David & Mugerauer, Robert (toim.) (1985): *Dwelling, place and environment: towards a phenomenology of person and world*. Dordrecht: Nijhoff.
- Siim, Pihla (2006): Paikkasuhteet maahanmuuttajien kertomuksissa. Teoksessa Knuuttila, Seppo & Laaksonen, Pekka & Piela Ulla (toim.): *Paikka: eletty, kuviteltu, kerrottu*. Helsinki: SKS.
- Smith, Robert C. (2006): *Mexican New York: Transnational lives of New York Immigrants*. Berkeley: University of California Press.
- Soja, Edward W. (1989): *Postmodern geographies: the reassertion of space in critical social theory*. London: Verso.
- Tani, Sirpa (1995): *Kaupunki taikapeilissä*. Helsinki-elokuvien mielenmaisemat – maantieteellisiä tulintoja. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskuksen tutkimuksia 14, 197 s.
- Tani, Sirpa (1996): Aistit, muistot ja media: näkökulmia henkilökohtaisiin ja kollektiivisiin mielenmaisemiin. *Terra* 108:2, 103 – 111.
- Taylor, Peter (1994): The state as container: territoriality in the modern state system. *Progress in Human Geography* 18:2, 151–162.
- Timonen, Karoliina (2005): Toisen polven maahanmuuttajien etninen identiteetti, diasporisuus ja transnationaalisuus: chileläistäustaisten kokemuksia. Pro gradu -tutkielma, Valtiotieteellinen tiedekunta, Helsinki.
<https://helda.helsinki.fi/handle/10138/12221>
- Tuan, Yi-Fu (1974): *Topophilia: A Study of Environmental Perception, Attitudes, and Values*. Morningside Edition Englewood Cliffs (NJ): Prentice-Hall.
- Tuan, Yi-Fu (2006): *Paikan taju: aika, paikka ja minuus*. Teoksessa Seppo Knuuttila & Pekka Laaksonen & Ulla Piela (toim.): *Paikka – Eletty, kuviteltu, kerrottu*. Helsinki: SKS.

Alkuperäinen artikkeli: Sense of Place: Its relationship to Self and Time 2004. Teoksessa Tom Mels (toim.): Reanimating Places. A Geography of Rhythms. Aldershot: Ashgate.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli (2009): Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Urry, John (2002): "Mobility and proximity". *Sociology*, 36(2): 255–74.

Vertovec, Steven (2001): Transnationalism and Identity. *Journal of Ethnic and Migration Studies* 27, 4, 573-582.

Vertovec, Steven (2009): Transnationalism. London: Routledge.

Weedon, Chris (2004): Identity and Culture – Narratives of Difference and Belonging. Maidenhead: Open University Press.

Wiles, Janine L., Rosenberg, Mark W. & Kearns, Robin A. (2005): Narrative analysis as a strategy for understanding interview talk in geographic research. *Area*, 37(1). S. 89–99.

LIITTEET

Liite 1: Haastattelurunko

Ennen nauhurin käynnistymistä haastateltavalle kerrotaan haastattelun tarkoitus (pro gradu -tutkielma) ja pyydetään lupa nauhoittamiseen. Kerrotaan haastattelun etenemisestä yleisesti. Selvitetään haastattelujen tausta (ilman nauhuria nimi ja ikä). Ilmoitetaan haastateltavalle haastattelun suunniteltu kesto. Kerrotaan haastateltavalle lupa ja mahdollisuus kysyä ja puhua vapaasti haastattelun aikana.

1) Elämänkerta ja tausta

- Avaus: Koska en tunne sinua, niin kertoisitko aluksi hiukan itsestäsi minulle?
- Ei ohjeistusta, ei huomiota toisen sukupolven maahanmuuttajuuteen tai identiteettiä koskeviin kokemuksiin. Vapaa kerronta.

2) Perhe ja kontaktit

- Milloin vanhempasi lähtivät Chilestä/ perheen muuttohistoria?
- Ketä perheeseesi kuuluu (vanhemmat, sisarukset, ammatit ennen ja nyt, iät, koulu ja koulutus, sisarusten perheet)?
- Asutko yhä samassa maassa kuin perheesi? Asutteko lähekkäin toisistanne?
- Onko sinulla ydinperheen lisäksi muuta sukua Suomessa?
- Minkä maan/ maiden kansalainen olet?

3) Sosiaaliset/ transnationaaliset verkostot Suomesta tarkasteltuna

- Vietätkö paljon aikaa muiden chileläistaustaisten ihmisten kanssa?
- Entä onko sinulla ystäviä muista etnisistä tai kansallisuusryhmistä?
- Miten yhteyttä pidetään?

(chileläisten yhteydenpito asuinpaikassa: onko chileläisillä tapaamispaikkoja, yhteisiä järjestöjä, aktiviteetteja tai juhlia)

- 1) Käytkö yhteisön (esim. x) järjestämissä tilaisuuksissa?
- 2) Entä jokin muu yhteisö, johon tunnet kuuluvasi?

- Millaista tapahtumissa on?

- Voisitko kuvailla syitä, joiden takia käyt yhteisissä tilaisuuksissa?
- Käytkö tapaamassa chileläisiä ystäviä tai sukulaisia muissa kaupungeissa? Millaista siellä on?
- Tekevätkö muut perheesi jäsenet näin?
- Transnationaaliset suhteet: Pidätkö Suomesta käsin yhteyttä mahdollisiin sukulaisiin tai ystäviin Chilessä (kenen kanssa, kuinka usein)?
(perhe ja suku Chilessä ja muissa maissa, isovanhemmat, tädit, sedät, serkut, muut ystävät ja kontaktit)
- Entä muu perheesi (äiti, isä tms.)?
- Minkälaista yhteydenpito on (teknologia: internet, sähköposti, puhelin, kirjeet)?

4) Paikkaan liitetyt merkitykset & vanhempien juurien merkitys

- Oletko asunut aina *täällä* ... vai oletko asunut myös muualla? – > Kuinka kauan asuit mainitsemissasi paikoissa?
- Mitä nämä paikat ovat sinulle merkinneet? (Esim. opiskelupaikkakunta jne.)
- Miten kuvailet Chileä? Miten se näkyy arjessa?
(Minkälaisia asioita tulee mieleen Chilestä? Entä chileläisyydestä? Mitä Chile sinulle merkitsee?)
(esim. kieli, kulttuuri, esineet, ruoka, musiikki, kulttuuriperimän ylläpitäminen, juhlien vietto, tapojen ja perinteiden noudattaminen, entä perheesi sitten)
- Voisitko kertoa tästä enemmän? (Voi tuoda esiin esim. tarinat, sadut, esineet)
- Miten kuvailet Suomea?
(suomalaisten juhlien vietto, suomalaisten tapojen ja perinteiden noudattaminen, entä perheesi?)
- Miten vanhempiesi tulo tänne..., muistatko millä tavalla ... tuloa ja Chileä käsiteltiin kotonanne? (Oliko sinun lapsuudessasi kotona ilmassa ”Chile-kaihoa”?)
- Miten Chilestä puhutaan kotonanne?
- Miten sitä muistellaan?
- Muistuuiko sinulle mieleen jokin erityinen tarina tai kokemus, jolloin Chile olisi noussut esille kotonanne?
- Millä tavalla luulet (mahd.) sisarustesi asennoituvan chileläisyyttä kohtaan?

- Onko sinulla jonkinlaista Chile-tunnetta? Mistä luulet tämän tunteen kumpuavan?
- Muistatko tilanteita, jolloin olet kokenut ylpeyttä tai häpeää chileläisistä sukujuuristasi? Voisitko kuvailla kyseisiä tunteita herättäviä tilanteita?
- Minkälaisissa tilanteissa yleensäkin tiedostat sukujuuresi tai rupeat miettimään chileläisiä sukujuuriasi? Voisitteko kuvailla tarkemmin tätä tunnetta?
- Koetko, että sinulla on enemmän yhteistä muiden chileläisten kanssa asuinmaasta riippumatta, vai asuinmaassa asuvien kanssa, etnisestä alkuperästä riippumatta?

5) Media

- Millä tavalla/ mistä saat tietoa siitä, mitä Chilessä tapahtuu? Vai oletko ylipäättään kiinnostunut?
- (Onko joku väylä/ ryhmä, jonka kautta seuraat Chileä? (esim. jokin muu kuin Facebook)? (Seuraatko chileläistä mediaa – esimerkiksi luetko chileläisiä lehtiä tai internetsivustoja?) (Seuraatko uutisia Chilestä muista lähteistä?)
- Onko/ oliko perheessäsi tapana seurata chileläistä mediaa tai uutisia sieltä?

6) Vierailut

- Oletko käynyt Chilessä (vierailuhistoria, vierailemisen tavat)?
- Käytkö siellä säännöllisesti?
- Entä muu perheesi?
- Pyyntö kertoa tästä vierailusta: mitä tehtiin, kenen kanssa vietettiin aikaa
- Vierailun herättämät tunteet
- Yhteydenpito ennen ja jälkeen vierailuja, muutokset

7) Mahdollisen ylijärjestyksen elämäntilanteen merkitykset

- Millaista on, että on suhteita toiseen maahan?
- No mitäs mieltä olet siitä, että toisen polven tai yleensä jälkipolvien chileläisyyttä on, mistä se sinun mielestäsi kertoo?

8) Arkielämä ja tulevaisuus

- Mitä tulevaisuuden suunnitelmia sinulla on?

- Harrastukset
- Haluaisitko asua Suomessa, Chiessä vai jossakin muualla?
- Mitä hyviä ja huonoja puolia Suomessa ja sen yhteiskunnassa on?
- Entä Chiessä?
- Tunnetko chileläisiä, jotka olisivat palanneet Chileen tai muuttaneet johonkin kolmanteen maahan?
- Puhutko espanjaa?
- Jos puhut, niin kenen kanssa?
- Jos sinulla on tai saat tulevaisuudessa lapsia, mitä kieltä aiot puhua heille?

9) Paikkaan kuuluminen

- Jos nyt kysyn sinulta, niin osaatko sanoa, mistä olet kotoisin?
(Miltä se tuntuu, missä se on? Mistä luulet tämän tunteen syntyvän? Onko se fyysinen paikka vai mielentila? Muodostuuko se ihmissuhteista vai miten?)

Loppukysymykset:

Olisiko sinulla vielä jotain lisättävää tai tuleeko sinulle mieleen jotain, mitä haluaisit vielä sanoa?

Lopuksi kiitä haastattelusta.